

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΩΝ ΕΝΩΣΕΩΝ

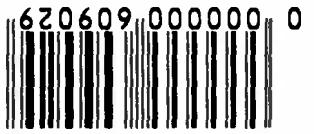
ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

ΜΑΚΑΝΤΑΣΗ ΕΥΜΟΡΦΙΑ

**Διατριβή υποβληθείσα προς μερική εκπλήρωση
των απαραίτητων προϋποθέσεων
για την απόκτηση του
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης**

**Αθήνα
Ιανουάριος 2007**

0 000000 609029

KATAKOLΟΖ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Εγκρίνουμε τη διατριβή τωέ/τής [ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ]

ΜΑΚΑΝΤΑΣΗ ΕΥΜΟΡΦΙΑΖ

[Όνομα Υπεύθυνου/της Καθηγητή/τριας]

[ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ]

ΓΑΤΣΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

[ΥΠΟΓΡΑΦΗ]

[Όνομα Εξεταστή/τριας Καθηγητή/τριας]

[ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ]

ΚΩΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

[ΥΠΟΓΡΑΦΗ]

[ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ]

12-1-2007

σελ.	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	1
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Παραδοσιακή ανάλυση των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών (PTAs)	
1.1 Δημιουργία και Εκτροπή εμπορίου	11
1.2 Οι Τελωνειακές Ενώσεις στα πλαίσια της δεύτερης καλύτερης επιλογής (second best)	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Οι τελωνειακές ενώσεις ως φαινόμενο ισορροπίας και η σταθερότητα των περιφερειακών ομάδων εμπορίου (regional trading blocs)	
2.1 Οι Τελωνειακές Ενώσεις και ο σχηματισμός συμμαχιών (coalition formation)	35
2.2 Η σταθερότητα των περιφερειακών ομάδων εμπορίου (regional trading blocs)	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Οικονομική Ολοκλήρωση και Διεθνές Εμπόριο	
3.1 Οικονομική ολοκλήρωση: εθνική και τελωνειακή ευημερία	56

3.2 Οικονομική ολοκλήρωση και παγκόσμια ευημερία	69
3.2.1 Η πρόταση των Kemp-Wan και κάποιες προεκτάσεις της	70
3.2.2 Επιπτώσεις μιας τελωνειακής ένωσης στην παγκόσμια ευημερία	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Εξουσιοδότηση της πολιτικής της τελωνειακής ένωσης σε μια από τις χώρες-μέλη της (Delegation in CU)

83

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Τελωνειακή ένωση vis-a-vis Ζώνης ελευθέρων συναλλαγών και Περιφερειακό Εμπόριο (Regionalism) vis-a-vis Πολυμερούς Εμπορίου (Multilateralism)

5.1 Τελωνειακή ένωση (CU) vis-a-vis Ζώνης ελευθέρων συναλλαγών (FTA)	100
5.2 Περιφερειακή Εμπορική Συμφωνία (PTA) vis-a-vis Πολυμερούς Εμπορικής Συμφωνίας (MTN)	114

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Πολιτική Οικονομία της Εμπορικής Πολιτικής και ζητήματα σχετικά με το σχηματισμό νομισματικών ενώσεων, τη συνένωση και το διαχωρισμό κρατών

6.1 Πολιτικο-οικονομικά πλαίσια ανάλυσης της Εμπορικής Πολιτικής	124
6.2 Οικονομική και Πολιτική Ολοκλήρωση και πολιτικο-οικονομική προσέγγιση του σχηματισμού και του διαχωρισμού των χωρών	137

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

146

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

151

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ\ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

154

Δεδογές της παρούσας μάθησης διαπιστώθηκε ότι το πρόγραμμα αποτελείται από δύο βασικές μέρους, την πρώτη μέρος αποτελείται από την παρατάξη των επιλογών στην παραγωγή, την δεύτερη από την παρατάξη των επιλογών στην παραγωγή.

Στη διατάξη της πρώτης μέρους διαπιστώθηκε ότι η διάταξη της παραγωγής αποτελείται από δύο βασικές και απότομες παρατάξεις διάταξης που διαπιστώθηκε ότι την πρώτη παρατάξη αποτελείται από την παρατάξη των επιλογών στην παραγωγή, τη δεύτερη από την παρατάξη των επιλογών στην παραγωγή. Η πρώτη παρατάξη αποτελείται από δύο βασικές παρατάξεις διάταξης που διαπιστώθηκε ότι την πρώτη παρατάξη αποτελείται από την παρατάξη των επιλογών στην παραγωγή, τη δεύτερη από την παρατάξη των επιλογών στην παραγωγή. Η δεύτερη παρατάξη αποτελείται από δύο βασικές παρατάξεις διάταξης που διαπιστώθηκε ότι την πρώτη παρατάξη αποτελείται από την παρατάξη των επιλογών στην παραγωγή, τη δεύτερη από την παρατάξη των επιλογών στην παραγωγή.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανεπάρκεια της παραδοσιακής ανάλυσης των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών, ώθησε πολλούς οικονομολόγους να εξηγήσουν σε ένα μοντέλο τριών χωρών, ποιες από αυτές θα σχηματίσουν μια ένωση και για ποιο λόγο, καθώς και εάν τα κράτη-μέλη της ωφελούνται σε όρους ευημερίας συγκριτικά με την κατάσταση του ελευθέρου εμπορίου, που αποτελεί και τον απότερο στόχο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (WTO).

Στόχος της εργασίας αυτής είναι να αποτελέσει μία περιεκτική και ενδεικτική σύνοψη και σύνθεση της βιβλιογραφίας, αναφορικά με τη Θεωρία των Τελωνειακών Ενώσεων.

Στην δεκαετία του ενενήντα, προτάθηκαν στη διεθνή βιβλιογραφία υποδείγματα που βελτίωσαν και επέκτειναν την υφιστάμενη βιβλιογραφία της Θεωρίας των Τελωνειακών Ενώσεων. Από τις εξαιρετικά ενδιαφέρουσες προεκτάσεις της είναι τα υποδείγματα που σχετίζονται με την εκχώρηση της αρμοδιότητας της άσκησης της κοινής δασμολογικής πολιτικής μιας ένωσης σε ένα από τα κράτη μέλη της (delegation), αυτά που έχουν σχέση με την μελέτη των επιπτώσεων των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών στην ευημερία και απαντούν σε ερωτήματα αναφορικά με την σταθερότητα των δομών, το μέγεθος και τον άριστο αριθμό των ενώσεων, για την επίτευξη της βέλτιστης παγκόσμιας ευημερίας και ευημερίας των χωρών-μελών των ενώσεων. Επιπροσθέτως, πολύ σημαντικά είναι υποδείγματα που αντιδιαστέλλουν τα οφέλη, που προκύπτουν για τις χώρες-μέλη μιας τελωνειακής ένωσης και μιας ζώνης ελευθέρων συναλλαγών. Όλα αυτά αποτελούν το αντικείμενο των τεσσάρων πρώτων κεφαλαίων.

Το κεφάλαιο 5 και το κεφάλαιο 6 της παρούσας εργασίας εν μέρει διαφοροποιούνται από τα προηγούμενα, γιατί προσεγγίζουν θέματα όπως η εμπορική πολιτική, η οικονομική ολοκλήρωση, ο διαχωρισμός και ο σχηματισμός χωρών καθώς και η σύγκριση της περιφερειακής με την πολυμερή εμπορική συμφωνία, από πολιτικο-οικονομική οπτική γωνία.

Λεπτομερέστερα τα έξι κεφάλαια της εργασίας διαμορφώνονται ως εξής:

Στό πρώτο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η παραδοσιακή θεωρία των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών (Preferential trade agreements – PTAs), ξεκινώντας από την πρωτοπόρα εργασία του J.Viner (1950), αναφορικά με τη δημιουργία και την εκτροπή εμπορίου καθώς και τις επιπτώσεις, που έχει στην ευημερία των χωρών-μελών και στην παγκόσμια ευημερία, ο σχηματισμός μιας τελωνειακής ένωσης. Εν συνεχείᾳ, παρατίθενται διάφορες επεκτάσεις των προτάσεων του Viner. Επιπλέον, γίνεται μια σύντομη παρουσίαση κάποιων εμπειρικών μελετών σχετικά με το πόσο οικονομικά επιθυμητή μπορεί να είναι μια τελωνειακή ένωση. Στο ίδιο κεφάλαιο μελετώνται συνοπτικά οι δυναμικές επιδράσεις της τελωνειακής ένωσης και η σημασία των οικονομικών κλίμακας για την οικονομική ενοποίηση. Τέλος, γίνονται αναφορές σε εναλλακτικές θεωρίες, μεταξύ των οποίων και η προσέγγιση των τελωνειακών ενώσεων στα πλαίσια της δεύτερης καλύτερης επιλογής (second best).

Στο δεύτερο κεφαλαίο, εξετάζεται κατά πόσο μπορούν οι περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες να προκύψουν ως φαινόμενο ισορροπίας, σε αντίθεση με την παραδοσιακή ανάλυση που θεωρεί ότι αυτές έχουν σχηματιστεί εξωγενώς. Γίνεται μια σύντομη μνεία στην σημαντικότερη και πιο σύγχρονη βιβλιογραφία για τον ενδογενή σχηματισμό των συνενώσεων (coalitions), με

τη βοήθεια της θεωρίας παιγνίων. Ακόμη, μελετάται η σταθερότητα (stability) των περιφερειακών ομάδων εμπορίου (regional trading blocks).

Στο τρίτο μέρος, γίνεται επισκόπηση της βιβλιογραφίας, σχετικά με τις επιπτώσεις που έχει ο σχηματισμός μιας τελωνειακής ένωσης στην ευημερία των κρατών-μελών της και στην τελωνειακή ευημερία. Επιπλέον, εξετάζονται οι επιπτώσεις του σχηματισμού των τελωνειακών ενώσεων στην παγκόσμια ευημερία, παραθέτοντας την κεντρικής σημασίας εργασία των Kemp-Wan (1976) και κάποιες ενδιαφέρουσες προεκτάσεις της.

Εν συνεχείᾳ, στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας μελετάται ο τρόπος επιλογής του κοινού εξωτερικού δασμού μιας τελωνειακής ένωσης. Η προσοχή επικεντρώνεται στα κίνητρα μιας τελωνειακής ένωσης, που εμπορεύεται με χώρες που συμπεριφέρονται στρατηγικά, να εκχωρεί την αρμοδιότητα για την από κοινού απόφασή της δασμολογικής πολιτικής σε μια από τις χώρες-μέλη της (delegation), παραθέτοντας ως βασικό κορμό τις συμβολές των Gatsios and Karp (1991,1995).

Στο πέμπτο κεφάλαιο, γίνεται μια σύγκριση μεταξύ της τελωνειακής ένωσης και της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, από πλευράς κοινωνικής ευημερίας και υπό το πρίσμα της πολιτικής οικονομίας. Ακόμη, αντιπαρατίθεται η περιφερειακή εμπορική συμφωνία (PTA) με την πολυμερή εμπορική συμφωνία (MTN) και εξετάζεται ο αντίκτυπος της δεύτερης στην πρώτη.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο εξετάζονται θέματα πολιτικής οικονομίας και ιδιαίτερα οι συνθήκες υπό τις οποίες οι χώρες, εντός ενός πλαισίου πολιτικής οικονομίας, είναι πιθανόν να σχηματίσουν μια προτιμησιακή εμπορική συμφωνία και πως αυτή τους η απόφαση επηρεάζει την επιλογή του ύψους των εξωτερικών δασμών. Επίσης, γίνεται μια

συνοπτική επισκόπηση της βιβλιογραφίας αναφορικά με τον σχηματισμό μιας νομισματικής ένωσης, το μέγεθος, τον αριθμό, τη δημιουργία, την συνένωση και το διαχωρισμό των κρατών, από πολιτικοοικονομική σκοπιά.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση κάποιων βασικών-ουσιαστικών συμπερασμάτων, σχετικά με τα ζητήματα της θεωρίας των τελωνειακών ενώσεων που εξετάστηκαν.

Επί το πλευρό της, η έρευνα απέδειξε ότι η παραπάνω παρατημένη στατιστική διαδικασία γίνεται από την απλή προσέγγιση της σύγχρονης αποτελεσματικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περιοχή της παραγωγής των τελωνειακών ενώσεων. Η παραπάνω παρατημένη στατιστική διαδικασία γίνεται από την απλή προσέγγιση της σύγχρονης αποτελεσματικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περιοχή της παραγωγής των τελωνειακών ενώσεων. Η παραπάνω παρατημένη στατιστική διαδικασία γίνεται από την απλή προσέγγιση της σύγχρονης αποτελεσματικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περιοχή της παραγωγής των τελωνειακών ενώσεων.

Οι ιδέες της Έρευνας παρουσιάζουν την αποτελεσματικότητα της παραπάνω παρατημένης στατιστικής διαδικασίας για την υποστήση της σύγχρονης αποτελεσματικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περιοχή της παραγωγής των τελωνειακών ενώσεων.

Η έρευνα της Έρευνας παρουσιάζει ίδιαντο, ταυτόχρονα με την παραπάνω παρατημένη στατιστική διαδικασία, την αποτελεσματικότητα της παραπάνω παρατημένης στατιστικής διαδικασίας για την υποστήση της σύγχρονης αποτελεσματικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περιοχή της παραγωγής των τελωνειακών ενώσεων. Η έρευνα της Έρευνας παρουσιάζει ίδιαντο, ταυτόχρονα με την παραπάνω παρατημένη στατιστική διαδικασία, την αποτελεσματικότητα της παραπάνω παρατημένης στατιστικής διαδικασίας για την υποστήση της σύγχρονης αποτελεσματικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην περιοχή της παραγωγής των τελωνειακών ενώσεων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα από τα σημαντικότερα και πιο επίκαιρα θέματα, είναι η διαρκώς αυξανόμενη σημασία του διεθνούς εμπορίου στα διεθνή οικονομικά πράγματα και οι διάφοροι τρόποι με τους οποίους οι εκάστοτε κυβερνήσεις των χωρών προσπαθούν να επηρεάσουν τη διακίνηση των εμπορευμάτων, καθώς και τα απορρέοντα από αυτήν κέρδη, ώστε να αυξήσουν την ευημερία των κατοίκων τους. Το θέμα γίνεται εξαιρετικά ενδιαφέρον εάν κανείς λάβει υπ'όψιν τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (World Trade Organization – WTO), ο οποίος ιδρύθηκε το 1995 και αποτελεί το διάδοχο της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) και έχει ως πρωταρχικό στόχο την παγκόσμια απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, δηλαδή την εξάλειψη όλων των δασμολογικών και μη-δασμολογικών εμποδίων στη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών.

Πώς όμως οδηγούμαστε στην παγκόσμια φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, ελαχιστοποιώντας συνάμα και τις δυσκολίες που προκύπτουν από αυτή τη διαδικασία; Οδοδείκτες του «ταξιδιού» για την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου αποτελούν τα άρθρα της GATT, τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα της παρούσας εργασίας.

Η ρήτρα του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους (most-favored-nation principle), στυλοβάτης της GATT, αφενός αποτελεί μια πηγή πλεονεκτημάτων για τις χώρες-μέλη της, αφετέρου ελλογεύει δυσκολίες στην φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, εάν κάποιες χώρες μέλη της GATT δεν είναι πρόθυμες να καταργήσουν τους τύπους οικονομικής πολιτικής που παρεμποδίζουν το ελεύθερο εμπόριο και ακολουθούν την πρακτική του

«δωρεάν επιβάτη» (“free-rider”), αποσπώντες τα οφέλη από την απελευθέρωση του εμπορίου των άλλων χωρών-μελών.

Το άρθρο XXIV της GATT κατευνάζει αυτές τις ανησυχίες, αφού προβλέπει σημαντικές εξαιρέσεις στο άρθρο της ίσης μεταχείρισης χωρίς διακρίσεις, εκ των οποίων είναι και οι περιπτώσεις οικονομικής συνεργασίας μεταξύ δυο ή περισσοτέρων χωρών μεσώ τελωνειακών ενώσεων (customs unions) και ζωνών ελευθέρων συναλλαγών (free trade areas).

Η οικονομική ενοποίηση μπορεί να πάρει διάφορες μορφές και αποχρώσεις αναφορικά με το βαθμό της προνομιακής δασμολογικής μεταχείρισης των κρατών-μελών της:

A) Η Ελεύθερη Ζώνη Συναλλαγών, όπου οι χώρες-μέλη της καταργούν τους δασμούς στις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά κάθε χώρα διατηρεί το δικό της δασμολογικό τείχος απέναντι στις χώρες- μη μέλη.

B) Η Τελωνειακή Ένωση, που προβλέπει, πέρα από την κατάργηση των δασμών μεταξύ των χωρών-μελών, την καθιέρωση ενός κοινού δασμού απέναντι στις υπόλοιπες χώρες του κόσμου.

Γ) Η Κοινή Αγορά, η οποία, επιπλέον των όσων προβλέπει η τελωνειακή ένωση, προβλέπει επίσης την ελεύθερη μετακίνηση των συντελεστών παραγωγής μεταξύ των χωρών-μελών.

Δ) Τέλος, μια τέταρτη μορφή στενότερης οικονομικής συνεργασίας ανάμεσα στις χώρες-μέλη είναι η Οικονομική Ένωση, που προβλέπει τον συντονισμό των νομισματικών και φορολογικών συστημάτων των χωρών-μελών, ώστε να υπάρξει δημοσιονομική και νομισματική εναρμόνιση.

Στόχος της εργασίας, είναι η επισκόπηση της βιβλιογραφίας αναφορικά με τη Θεωρία των Τελωνειακών Ενώσεων.

Η εργασία ασχολείται με τις δύο πρώτες μορφές οικονομικής ενοποίησης και ενδελεχώς με την τελωνειακή ένωση.

Η εργασία ολοκληρώνεται με τη παράθεση κάποιων βασικών ουσιαστικών συμπερασμάτων σχετικά με τα εξετασθέντα ζητήματα της θεωρίας των Τελωνειακών Ενώσεων.

Είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αποτελέσει μία περιεκτική και ενδεικτική σύνοψη και σύνθεση της βιβλιογραφίας, αναφορικά με τη θεωρία των Τελωνειακών Ενώσεων. Ως εκ τούτου, για την επίτευξη του παραπάνω στόχου, αποφεύγεται η παρουσίαση μαθηματικής απόδειξης των περισσότερων συμπερασμάτων, στα οποία οδηγούνται τα υπό εξέταση υποδείγματα, πλην των βασικών υποδειγμάτων κάθε κεφαλαίου, για τα οποία γίνεται μια εκτενέστερη μαθηματική ανάλυση και μια διαγραμματική παρουσίαση. Επίσης, για την επίτευξη πλήρους συνέπειας με τη διεθνή βιβλιογραφία, αρκετοί οικονομικοί όροι, ενώ μεταφράζονται παρατίθενται και στην αγγλική γλώσσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Παραδοσιακή ανάλυση των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών (PTAs)

1.1 Δημιουργία και Εκτροπή εμπορίου

Όπως ελέχθη και στην εισαγωγή, η τελωνειακή ένωση αποτελεί μια μορφή ασύμμετρης οικονομικής ενοποίησης, αφού τα κράτη—μέλη της καταργούν τους μεταξύ τους δασμούς, διατηρούν όμως έναν κοινό δασμό επί των εισαγωγών από χώρες που δεν είναι μέλη της. Εξάλλου, από τον ορισμό της η τελωνειακή ένωση αποτελεί εξ ορισμού ένα βήμα προς την απελευθέρωση του εμπορίου και εξαιτίας τούτου πολλοί οικονομολόγοι (πριν τη δεκαετία του '50), είτε ήταν οπαδοί του ελεύθερου εμπορίου (free traders) είτε υποστηρικτές του προστατευτισμού (protectionists), παρότι ξεκινούσαν από διαφορετικές παραδοχές, κατέληγαν σε ένα κοινό συμπέρασμα, ότι ο σχηματισμός τελωνειακών ενώσεων αυξάνει την ευημερία των μελών τους. Για τους μεν πρώτους, τα οφέλη από μια τελωνειακή ένωση πηγάζουν από τον όγκο του νέου εμπορίου (volume of trade) μεταξύ των χωρών—μελών, που προκύπτει εξαιτίας του σχηματισμού της. Για τους δε δεύτερους, η υποκατάσταση του εμπορίου μεταξύ των κρατών—μελών για διενέργειά του με τρίτες χώρες, αποτελεί την κύρια πηγή ωφελειών.

O Viner (1950) έδειξε ότι το συμπέρασμα αυτό δεν είναι κατ'ανάγκην αληθές. Το εάν η ευημερία θα αυξηθεί ή όχι, θα εξαρτηθεί από το εάν

κυρίαρχες είναι οι δυνάμεις δημιουργίας εμπορίου (trade creation) ή οι δυνάμεις εκτροπής του (trade diversion). Για να υπάρχει αύξηση της ευημερίας πρέπει οι δυνάμεις δημιουργίας εμπορίου να κυριαρχούν. Δηλαδή, πρέπει: τουλάχιστον το ένα απ' τα κράτη-μέλη να επωφελείται αυστηρά και τα δύο από κοινού να έχουν ένα καθαρό όφελος, εάν υποθέσουμε ότι η τελωνειακή ένωση συναπαρτίζεται από δύο χώρες. Ακόμη, παρότι βραχυπρόθεσμα οι τρίτες χώρες χάνουν από τον σχηματισμό μια τελωνειακής ένωσης, υπάρχει η δυνατότητα μακροπρόθεσμου οφέλους, ως αποτέλεσμα μιας γενικής διάχυσης των ωφελειών εξαιτίας της αυξανόμενης ευημερίας της τελωνειακής ένωσης.

Από την άλλη μεριά, εάν οι δυνάμεις εκτροπής του εμπορίου είναι κυρίαρχες έχουμε μείωση της ευημερίας. Δηλαδή, συμβαίνουν τα εξής: ένα τουλάχιστον από τα κράτη-μέλη χάνει απ' τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης, από κοινού τα δυο μέλη έχουν απώλειες και τέλος, οι τρίτες χώρες ζημιώνονται, σε όρους ευημερίας, απ' την δημιουργία της.

Ο σχηματισμός της τελωνειακής ένωσης δημιουργεί εμπόριο όταν οι χώρες-μέλη εξειδικεύονται σύμφωνα με το συγκριτικό τους πλεονέκτημα. Γενικά, στο βαθμό που η τελωνειακή ένωση οδηγεί σε εισαγωγή αγαθών από πηγές υψηλότερου κόστους το αποτέλεσμα είναι η εκτροπή του εμπορίου (trade diversion). Αν αντίθετα, οι χώρες-μέλη της τελωνειακής ένωσης με τη δημιουργία της έχουν την δυνατότητα εισαγωγής προϊόντων από πηγές φθηνότερου κόστους, τότε το αποτέλεσμα είναι η προαγωγή του ελεύθερου εμπορίου (trade creation). Κατά τον J.Viner η ευημερία των μελών της τελωνειακής ένωσης αυξάνει μόνο όταν αυτή δημιουργεί εμπόριο.

Για να γίνουν καλύτερα αντιληπτές και να διευκρινιστούν οι έννοιες της δημιουργίας και εκτροπής εμπορίου παρατίθεται το ακόλουθο αριθμητικό παράδειγμα. Ας υποθέσουμε ότι υπάρχουν τρεις χώρες A, B, Γ και παράγουν το αγαθό X. Το κόστος ανά μονάδα παραγωγής του αγαθού στην κάθε χώρα δίνεται στη δεύτερη στήλη του ακόλουθου Πίνακα 1.

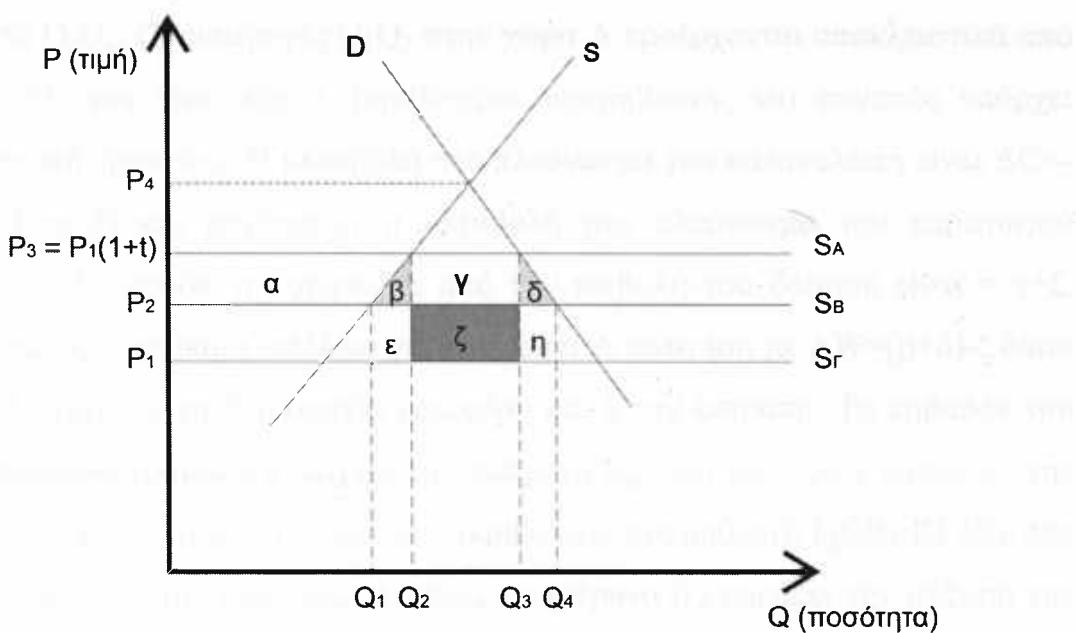
Χώρα	Κόστος Παραγωγής	Δασμός	Τελωνειακή Ένωση Α και Β
A	5	5	5
B	4	6	4
Γ	3	4,5	4,5

Πίνακας 1 (Εκτροπή Εμπορίου)

Χάριν απλοποίησης υποθέτουμε ότι το κατά μονάδα κόστος στις τρεις χώρες είναι σταθερό, δηλαδή οι καμπύλες προσφοράς των τριών χωρών είναι άπειρα ελαστικές και ότι δεν υπάρχουν έξοδα μεταφοράς. Επομένως, ο δασμός είναι αυτός που διαφοροποιεί την τιμή του αγαθού από το κόστος παραγωγής. Έστω ότι η χώρα A επιβάλλει αναλογικό δασμό (ad valorem) στο αγαθό X, 50%. Συνέπεια του δασμού είναι οι εισαγωγές απ' την χώρα B να καθίστανται απαγορευτικές αφού η τιμή του αγαθού διαμορφώνεται στις 6 μονάδες. Το αγαθό X θα εισάγεται στην χώρα A από την χώρα Γ, που είναι ο φθηνότερος προμηθευτής, αφού η τιμή του διαμορφώνεται στις 4,5 μονάδες. Εάν οι χώρες A και B σχηματίσουν τελωνειακή ένωση, τότε θα

καταργήσουν τους μεταξύ του δασμούς διατηρώντας όμως το δασμό έναντι της Γ. Οι τιμές που διαμορφώνονται με το νέο αυτό καθεστώς δίδονται στην τέταρτη στήλη του Πίνακα 1. Είναι προφανές ότι η χώρα Α θα εισάγει το αγαθό από την χώρα Β, που είναι σημειωτέον ακριβότερος προμηθευτής, εάν συγκρίνουμε τη νέα κατάσταση με την κατάσταση που επικρατούσε μετά την επιβολή του εισαγωγικού δασμού. Αυτή είναι η περίπτωση της εκτροπής του εμπορίου. Σε αντίθετη περίπτωση, θα υπήρχε δημιουργία εμπορίου εάν η χώρα Α σχημάτιζε τελωνειακή ένωση με τη χώρα Γ, που αποτελεί φθηνότερο προμηθευτή.

Γενικότερα, σε μια τελωνειακή ένωση η δημιουργία και η εκτροπή από το εμπόριο είναι δυνατόν να συνυπάρξουν. Εν τοιαύτη περιπτώσει η ευημερία από τον σχηματισμό της τελωνειακής ενώσεως αυξάνει, εάν τα αποτελέσματα από τη δημιουργία του εμπορίου υπερκερνούν εκείνα της εκτροπής. Αυτό γίνεται εύκολα κατανοητό με τη βοήθεια του Διαγράμματος 1 όπου στον κάθετο άξονα έχουμε τις τιμές του αγαθού και στον οριζόντιο τις ποσότητές του. Οι καμπύλες D και S αναφέρονται αντίστοιχα στην ζήτηση και την προσφορά του αγαθού X από την χώρα Α και για τις οποίες ισχύουν όλες οι γνωστές ιδιότητες. Η χώρα Α είναι μια μικρή χώρα υπό την έννοια ότι δεν μπορεί να επηρεάσει τους όρους εμπορίου.

Διάγραμμα I

Οι καμπύλες προσφοράς συμπεριλαμβανομένων και των δασμών των χωρών Β και Γ είναι S_B και S_Γ , αντιστοίχως. Η τιμή στην οποία η χώρα Γ προσφέρει το αγαθό είναι P_1 , ενώ η τιμή που προσφέρει το αγαθό η χώρα Β είναι P_2 . Κατά συνέπεια η χώρα Γ είναι φθηνότερος προμηθευτής για την Α. Έστω τώρα ότι η Α επιβάλλει δασμό στις εισαγωγές του αγαθού X με αποτέλεσμα η τιμή, που αντιμετωπίζουν οι εγχώριοι καταναλωτές να είναι P_3 . Η τιμή P_4 αποτελεί την τιμή ισορροπίας—εκκαθάρισης της αγοράς του αγαθού X στην χώρα Α.

Ας υποθέσουμε ότι η χώρα Α σχηματίζει τελωνειακή ένωση με την Β και διατηρεί την ίδια δασμολογική πολιτική απέναντι στην Γ. Τότε, η τιμή του X στην αγορά της Α θα είναι P_2 , αφού έχουν καταργηθεί η μεταξύ τους δασμοί. Ως αποτέλεσμα αυτών των ρυθμίσεων θα έχουμε μείωση της παραγόμενης ποσότητας στην Α κατά Q_2Q_1 και αύξηση της κατανάλωσης

κατά Q_3Q_4 . Οι εισαγωγές Q_1Q_2 στην χώρα A προέρχονται αποκλειστικά από την B, που είναι και ο ακριβότερος προμηθευτής και συνεπώς υπάρχει εκτροπή εμπορίου. Η μεταβολή στο πλεόνασμα του καταναλωτή είναι $\Delta C = -(\alpha + \beta + \gamma + \delta)$ και αντίστοιχα η μεταβολή στο πλεόνασμα του παραγωγού $\Delta P = \alpha$. Τα έσοδα της χώρας A από την επιβολή του δασμού είναι $= \gamma + \zeta$. Συνεπώς, η καθαρή ωφέλεια για την χώρα A είναι ίση με $\Delta W = (\beta + \delta) - \zeta$ όπου $\beta + \delta$ εκφράζει τη δημιουργία εμπορίου και ζ την εκτροπή. Το εμβαδόν του παραλληλογράμμου ζ δείχνει την δυσμενή εξέλιξη των όρων εμπορίου της χώρας A επειδή εισάγει από τον ακριβότερο προμηθευτή (χώρα B) εξαιτίας της τελωνειακής ενώσεως. Αφενός, το τρίγωνο β εκφράζει την αύξηση της αποτελεσματικότητας της παραγωγής του αγαθού X, αφού αυτή μεταβιβάζεται απ' την A στην περισσότερο αποτελεσματική χώρα B και αφετέρου, το τρίγωνο δ εκφράζει την αύξηση της κατανάλωσης του αγαθού X στην A λόγω μείωσης των τιμών. Εάν $(\beta + \delta) - \zeta > 0$ τότε θα έχουμε δημιουργία εμπορίου, ενώ αντίθετα $(\beta + \delta) - \zeta < 0$ θα έχουμε εκτροπή. Ακόμη, όσο πιο ελαστικές είναι οι καμπύλες προσφοράς και ζήτησης του αγαθού X στην χώρα A και όσο πιο υψηλός είναι ο δασμός t, τόσο μεγαλύτερο είναι το εμβαδό των τριγώνων β και δ και κατ'επέκταση το καθαρό κέρδος σε όρους ευημερίας.

Σύμφωνα με τον Viner, καθοριστικοί παράγοντες για την εύρρυθμη και επωφελή λειτουργία των τελωνειακών ενώσεων είναι οι εξής:

(a) Το μέγεθος της τελωνειακής ένωσης

Όσο μεγαλύτερη είναι η γεωγραφική έκταση της τελωνειακής ενώσεως δηλαδή όσο περισσότερες χώρες μετέχουν σε αυτήν, τόσο μικρότερες οι πιθανότητες για εκτροπή του εμπορίου. Άλλωστε, η τελωνειακή ένωση

αποτελεί ένα βήμα προς την απελευθέρωση του εμπορίου, το οποίο όπως είναι γνωστό μεγιστοποιεί την οικονομική ευημερία.

(β) Το ύψος των δασμών των χωρών-μελών

Όσο υψηλότεροι είναι οι δασμοί των επιμέρους χωρών πριν το σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα απόκλισης στην παραγωγή όσο και στην κατανάλωση. Με την ίδια λογική, όσο μικρότερο είναι το ύψος του κοινού δασμού, τόσο μικρότερη είναι η εκτροπή του εμπορίου, αφού το παραγωγικό κόστος των χωρών – μελών είναι σχετικά χαμηλό και, επομένως, κάτι τέτοιο προδικάζει μικρή πιθανότητα αποκλεισμού φθηνότερων πηγών προσφοράς από τρίτες χώρες. Κατ' επέκταση, η εκτροπή εμπορίου είναι μικρότερη, όσο μικρότερο είναι το ύψος των δασμών των χωρών, που δεν συμμετέχουν στην ένωση.

(γ) Η γεωγραφική απόσταση των χωρών – μελών

Η γειτνίαση μεταξύ δύο χωρών παίζει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία εμπορίου ή στην εκτροπή από το εμπόριο. Τα έξοδα μεταφοράς, τα οποία συνεπάγεται ή γεωγραφική απόσταση που χωρίζει δυο χώρες, λειτουργούν ως φυσικοί δασμοί. Έτσι, όταν η γεωγραφική απόσταση είναι μεγάλη και επομένως το κόστος μεταφοράς υψηλό, οι πιθανότητες δημιουργίας εμπορίου θα είναι μικρές, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια για καλύτερη κατανομή των πόρων μέσα στην τελωνειακή ένωση.

(δ) Ο βαθμός ανταγωνιστικότητας ή συμπληρωματικότητας των οικονομιών των χωρών μελών.

Ένα από το βασικά ερωτήματα στη θεωρία των τελωνειακών ενώσεων είναι εάν η οικονομική ενοποίηση είναι περισσότερο ωφέλιμη μεταξύ συμπληρωματικών ή ανταγωνιστικών οικονομιών. Ο Viner απέδειξε ότι

χώρες των οποίων η διάρθρωση της παραγωγής έχει ανταγωνιστικό χαρακτήρα (π.χ. δύο βιομηχανικές χώρες), αποτελούν τους καλύτερους υποψήφιους για μια τελωνειακή ένωση, σε σύγκριση με χώρες των οποίων οι οικονομίες παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό επικάλυψης στην παραγωγή (π.χ. μια χώρα αγροτική και μια βιομηχανική). Ο λόγος είναι ότι στην περίπτωση των ανταγωνιστικών οικονομιών υπάρχει μεγαλύτερο περιθώριο δημιουργίας εμπορίου λόγω της δυνατότητας ανταγωνισμού, ενώ στη δεύτερη περίπτωση, ο κοινός εξωτερικός δασμός είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα προκαλέσει εκτροπή από το εμπόριο αφού αφήνει περιθώρια για αντιοικονομική χρήση των παραγωγικών συντελεστών και συνεπώς μείωση της ευημερίας.

(ε) Ελαστικότητες της ζήτησης και της προσφοράς

Τέλος, υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ της δημιουργίας εμπορίου και των ελαστικοτήτων ζήτησης και προσφοράς των χωρών-μελών για τα προϊόντα που παράγονται και ανταλλάσσονται μέσα στα πλαίσια της ένωσης. Η κατάργηση των δασμών, μετά τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης θα οδηγήσει σε μια σχετικά μεγάλη αύξηση της ζήτησης και της προσφοράς στις συναλλαγές, που διεξάγονται μεταξύ των χωρών-μελών. Επιπλέον, η δημιουργία εμπορίου θα είναι τόσο μεγαλύτερη όσο μικρότερη είναι η ελαστικότητα ζήτησης των χωρών-μελών για τα προϊόντα που εισάγονται από το εξωτερικό.

Εμπειρικά αποτελέσματα

Το πόσο οικονομικά επιθυμητή μπορεί να είναι μια τελωνειακή ένωση εξαρτάται από το βαθμό της εκτροπής εμπορίου για αυτό και η μέτρησή του

αποτελεί ένα σημαντικό εμπειρικό ζήτημα, που απασχόλησε αρκετούς οικονομολόγους. Δύο από τις ποικίλες εμπειρικές μελέτες η καθεμία τονίζοντας κάτι διαφορετικό είναι οι παρακάτω.

Ο Johnson (1958) για να υπολογίσει τις επιπτώσεις που θα είχε σε διάφορους τομείς η είσοδος του Ηνωμένου Βασιλείου στην ΕΖΕΣ¹, διεξήγαγε την εξής μελέτη: μέτρησε το καθαρό αποτέλεσμα στην ευημερία μιας τελωνειακής ένωσης όταν υπάρχει ένα και μοναδικό αγαθό που αυτή εμπορεύεται (αγαθό X). Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 1 το αρνητικό αποτέλεσμα από την καθαρή εκτροπή του εμπορίου δίνεται από το εμβαδόν του παραλληλογράμμου ζ που ισούται με

$$\text{Εμβαδόν } \zeta = (P_2 - P_1)(Q_3 - Q_2) \quad (1.1)$$

Παρομοίως τα θετικά αποτελέσματα στην ευημερία από τη δημιουργία εμπορίου μπορούν να υπολογιστούν ως εξής:

$$\text{Εμβαδόν } \beta = \frac{(P_3 - P_2)(Q_2 - Q_1)}{2} = \sum Q_2 \frac{(P_3 - P_2)^2}{2} \quad (1.2)$$

$$\text{Εμβαδόν } \delta = \frac{(P_3 - P_2)(Q_4 - Q_3)}{2} = -\eta Q_3 \frac{(P_3 - P_2)^2}{2} \quad (1.3)$$

Όπου $P_3 = P_1(1+t)$ υποθέτουμε ότι είναι μονάδα, ε είναι η ελαστικότητα προσφοράς ($\epsilon > 0$) και η ελαστικότητα ζήτησης ($\eta < 0$). Προσθέτοντας την (1.2) και (1.3) και αφαιρώντας την (1.1) έχουμε

$$\text{Εμβαδόν } (\beta + \delta - \zeta) = [P_1 t - (P_2 - P_1)]^2 (\epsilon Q_2 - \eta Q_3)/2 - (P_2 - P_1)(Q_3 - Q_2) \quad (1.4)$$

Από την σχέση (1.4) μπορούν να εξαχθούν διάφορα συμπεράσματα σχετικά με την πιθανότητα που έχει μια τελωνειακή ένωση που εκτρέπει το εμπόριο να βελτιώσει την ευημερία.

¹ Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ)

Για να είναι η ευημερία αύξουσα, δηλαδή η σχέση (1.4) θετική, θα πρέπει να ισχύουν τα εξής:

- (i) η ελαστικότητα των καμπυλών ζήτησης και προσφοράς να είναι όσο το δυνατόν μεγαλύτερη
- (ii) η διαφορά στην αποδοτικότητα στην παραγωγή μεταξύ των χωρών B και Γ να είναι όσο το δυνατόν μικρότερη, δηλαδή να είναι όσο το δυνατόν μικρότερη η διαφορά ($P_2 - P_1$)
- (iii) όσο υψηλότερος είναι ο δασμός t
- (iv) το επίπεδο των εισαγωγών ($Q_3 - Q_2$) πριν τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης, σε σχέση με την εγχώρια ζήτηση ή προσφορά να είναι όσο το δυνατόν μικρότερο.

Παρόλο που η μέθοδος, που ακολουθήθηκε από τον Johnson είναι χρήσιμη, υποθέτει ότι οι εισαγωγές και η εγχώρια παραγωγή είναι τέλεια υποκατάστata. Ωστόσο αυτή η υπόθεση είναι ιδιαίτερα απλουστευτική, εάν αναλογιστεί κανείς ότι σε ένα κόσμο με τόσα πολλά αγαθά υπάρχει περίπτωση κάποια να είναι ατελή υποκατάστata καθώς και ότι, η εκτροπή εμπορίου για μερικά αγαθά μπορεί να υπερσκελίζεται από κάποια θετική τροποποίηση στο εμπόριο (trade modification) για κάποια άλλα. Με τον όρο τροποποίηση του εμπορίου, που πρώτοι χρησιμοποίησαν οι Ethier and Horn (1984), εννοούμε την αλλαγή στο εμπόριο με τις χώρες που δεν είναι μέλη της τελωνειακής ένωσης, εξαιτίας της μείωσης των δασμών μόνο σε προϊόντα που εμπορεύονται εντός αυτής. Συνεπώς, ανακύπτει το ερώτημα εάν τα αγαθά που εμπορεύεται και διακινεί μια τελωνειακή ένωση είναι συμπληρωματικά ή υποκατάστata αυτών των μη-μελών της. Εάν είναι

συμπληρωματικά, τότε δεν υπάρχουν τα αρνητικά αποτελέσματα στην ευημερία από την εκτροπή εμπορίου.

Ο Viaene (1982) εξέτασε, εάν τα προϊόντα που εμπορεύεται η Ισπανία με τις 7 χώρες της τότε ΕΕ και τον υπόλοιπο κόσμο (Rest of the world-Row) είναι συμπληρωματικά ή υποκατάστατα με την βοήθεια του συστήματος εξισώσεων τις οποίες υπολόγισε με την οικονομετρική μέθοδο, των ελαχίστων τετραγώνων των τριών σταδίων (3SLS) χρησιμοποιώντας στοιχεία της περιόδου 1961-77

$$m_{\ell t} = \beta_\ell^1 A V_t + \beta_\ell^2 m_t + \beta_\ell^3 P_{\ell t} + a_\ell \sum_{i \neq \ell} m_{it} + u_{\ell t}$$

όπου

$m_{\ell t}$ = οι συνολικές εισαγωγές της Ισπανίας από την χώρα ℓ (μέλος της ΕΕ) την χρονική περίοδο t

m_{it} = οι συνολικές εισαγωγές της Ισπανίας από την χώρα i , χώρα του υπόλοιπου κόσμου ($i \neq \ell$)

$A V_t$ = η πραγματική προστιθέμενη αξία της βιομηχανίας και της γεωργίας της Ισπανίας

$C U_t$ = δείκτης αξιοποίησης των πόρων (capacity utilization) της Ισπανικής οικονομίας

$P_{\ell t}$ = εξαγωγική τιμή (συμπεριλαμβανομένου του δασμού) της χώρας ℓ σε σχέση με την εγχώρια ισπανική τιμή

$u_{\ell t}$ = διαταρακτικός όρος σχετιζόμενος με την χώρα ℓ

Η παράμετρος a_ℓ μετράει την σχέση εξάρτησης μεταξύ των Ισπανικών εισαγωγών από την χώρα ℓ και του αθροίσματος των υπολοίπων εισαγωγών,

Σημ. Εάν η παράμετρος α_1 είναι θετική ($\alpha_1 > 0$) τότε τα αγαθά που διακινούνται είναι συμπληρωματικά, σε αντίθετη περίπτωση, εάν α_1 αρνητική ($\alpha_1 < 0$) τα αγαθά είναι υποκατάστατα. Ο Viaene απέδειξε ότι τα αγαθά που εισάγει η Ισπανία από τις χώρες της ΕΕ είναι συμπληρωματικά με αυτά που εισάγει από τις χώρες του υπόλοιπου κόσμου και ότι αν αυξηθεί το εμπόριο με τις χώρες της ΕΕ λόγω της συμμετοχής της στην τελωνειακή ένωση θα αυξηθούν παράλληλα, και οι εισαγωγές της από τις χώρες του υπόλοιπου κόσμου.

Δυναμικές επιδράσεις της τελωνειακής ένωσης και οικονομίες κλίμακος

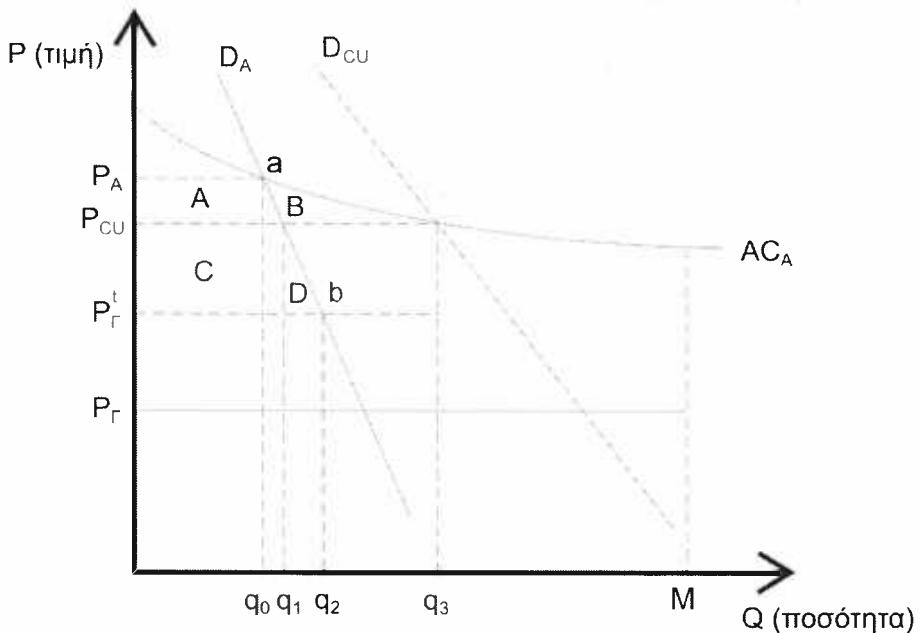
Σε αντίθεση με τις επιδράσεις δημιουργίας ή εκτροπής εμπορίου, που είναι στατικές, αφού εξετάζονται σε δεδομένα χρονικά όρια, οι μεταβολές στο ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας, που προκύπτουν λόγω της διεύρυνσης της αγοράς, των οικονομικών κλίμακας, των τεχνολογικών εξελίξεων και των εξωτερικών οικονομιών είναι δυναμικές επιδράσεις.

Ο Gorden (1972) για να αποδείξει τη μεγάλη σημασία που έχουν οι οικονομικές κλίμακος για την οικονομική ενοποίηση χρησιμοποίησε ένα απλό υπόδειγμα που συνδύαζε τις έννοιες της δημιουργίας και εκτροπής εμπορίου με αυτήν των οικονομικών κλίμακος.

Έστω τρεις χώρες A, B, Γ όπου χώρα Γ θεωρούμε τον υπόλοιπο κόσμο και ένα ομοιογενές προϊόν X. Έστω, ακόμη, ότι η A και η B σχηματίζουν μια τελωνειακή ένωση. Επιπλέον, ο Gorden στο υπόδειγμα υπέθεσε ότι το προϊόν παράγεται από μονοπώλιο στις χώρες A και B και ότι η χώρα Γ έχει απείρως ελαστική καμπύλη προσφοράς (P_G δεδομένη). Επίσης η καμπύλη μέσου κόστους για κάθε επιχείρηση στις χώρες—μέλη της ένωσης βρίσκεται

πάνω από την P_Γ , έτσι ώστε καμία επιχείρηση να μην την συμφέρει να εξάγει στη Γ.

Η ανάλυση για την χώρα Α φαίνεται στο Διάγραμμα 2, ενώ και για τις 2 χώρες (Α και Β) απεικονίζεται στο Διάγραμμα 3.

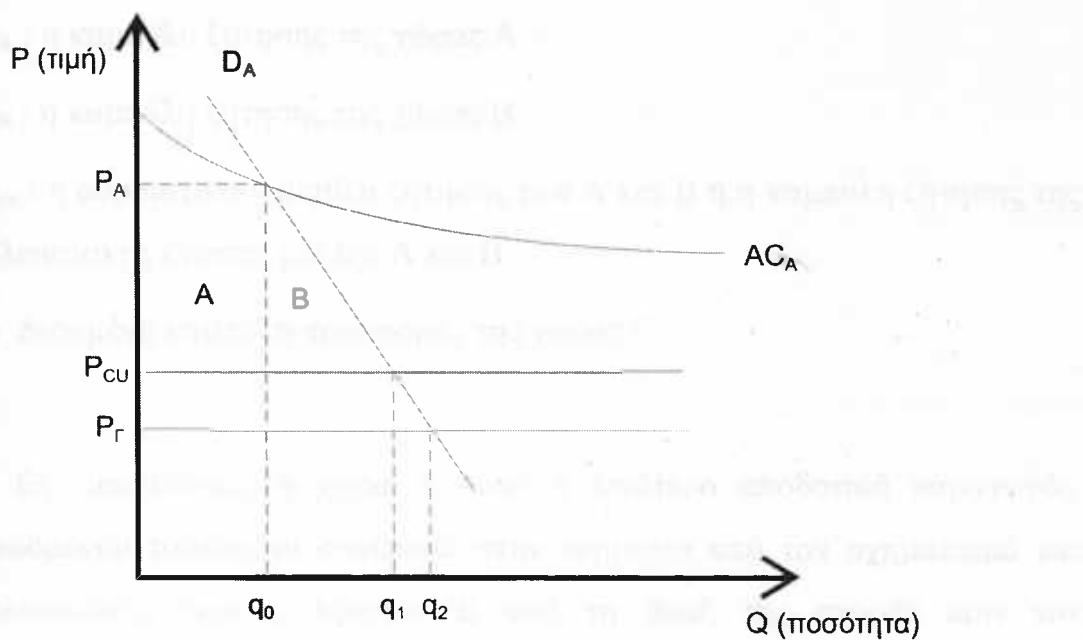
Διάγραμμα 2

Στο Διάγραμμα 2, η καμπύλη AC_A απεικονίζει το φθίνον μέσο κόστος του παραγωγού της χώρας Α, όπου M το ελάχιστο αποδοτικό σημείο. Η εγχώρια ζήτηση πριν τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης είναι η D_A και μετά τον σχηματισμό είναι η D_{CU} , η οποία προκύπτει από το άθροισμα των D_A και D_B . Εφόσον, το μέσο κόστος παραγωγής της Α (AC_A) είναι παντού μεγαλύτερο από την P_Γ ($AC_A > P_\Gamma$), η παραγωγή είναι επικερδής μόνο εάν η χώρα Α επιβάλλει δασμό t . Αυτός ο δασμός συμπεριλαμβανομένης και της τιμής ισούται με $P_A = (1+t)P_\Gamma$, δηλαδή είναι η τιμή που χρεώνει η εγχώρια επιχείρηση που θέλει να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της, ώστε να

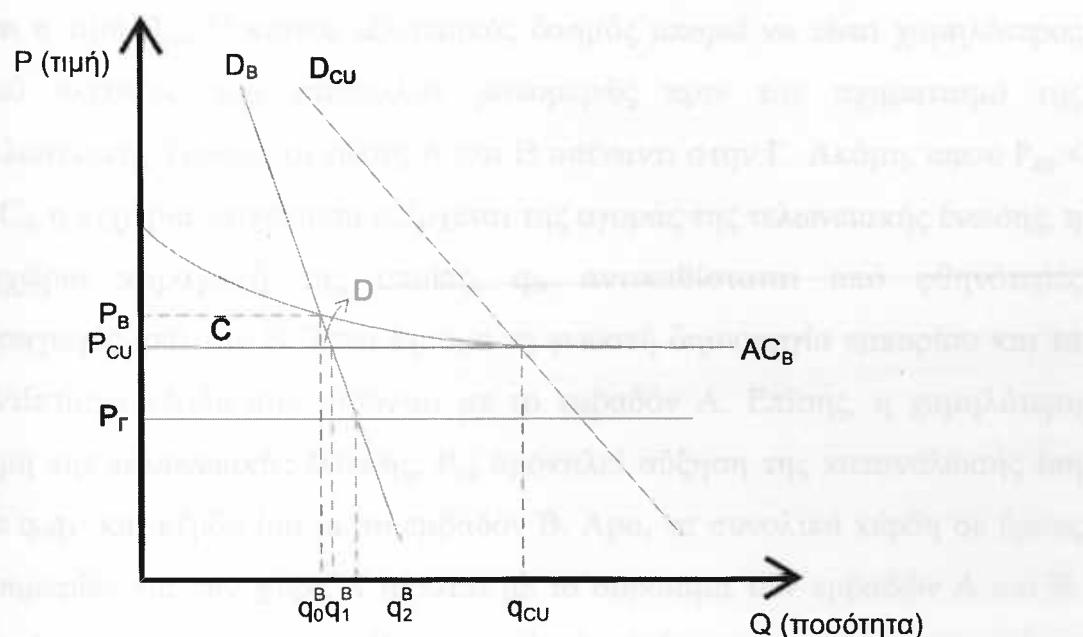
εμποδίσει τις εισαγωγές. Στην περίπτωση που $P_A < AC_A$ η εγχώρια επιχείρηση θα κλείσει και η εγχώρια ζήτηση για κατανάλωση θα καλυφθεί από εισαγωγές από τις άλλες χώρες. Εάν $P_A > AC_A$, ναι μεν η εγχώρια επιχείρηση θα έχει δυνητικά κέρδη, αλλά θα έχουμε εισαγωγές και καθόλου εγχώρια παραγωγή. Πριν την οικονομική ενοποίηση, η ισορροπία βρίσκεται στο σημείο α με q_0 την ποσότητα που παράγεται και καταναλώνεται εγχωρίως. Μετά την οικονομική ενοποίηση, η ισορροπία επιτυγχάνεται στο σημείο τομής των καμπυλών AC_A και D_{CU} , με τιμή ισορροπίας την P_{CU} . Ο κοινός εξωτερικός δασμός που εξασφαλίζει την παραγωγή της τελωνειακής ένωσης είναι μικρότερος από αυτόν που επιβάλλει μονομερώς η χώρα A πριν τον σχηματισμό της. Το πλεόνασμα του καταναλωτή ισούται με το άθροισμα των εμβαδών A+B, που προκύπτει από την μείωση του κόστους παραγωγής, ως αποτέλεσμα μιας μεγαλύτερης εσωτερικής/εθνικής αγοράς (cost reduction).

Έστω τώρα ότι ο δασμός που επιβάλλει η χώρα A είναι μικρότερος, έτσι ώστε να μην ισχύει η σχέση $AC_A = (1+t)P_\Gamma$. Αρχικά η ισορροπία είναι στο σημείο b με εισαγωγές από την Γ ίσες με q_2 στην τιμή $P_\Gamma^t = P_\Gamma(1+t)$. Δεδομένου του κοινού δασμού, κάποιος εγχώριος παραγωγός μπορεί να διεισδύσει στην αγορά παράγοντας ποσότητα q_1 και εξάγοντας $q_1 q_3$ στη χώρα B. Εάν κάτι τέτοιο συμβεί, θα έχουμε υποκατάσταση των φθηνότερων εισαγωγών από την χώρα Γ με ακριβότερη εγχώρια παραγωγή, που θα οδηγήσει σε απώλεια του πλεονάσματος του καταναλωτή ίση με το εμβαδόν C + D (trade suppression effect).

Για την ανάλυση των χωρών A και B θα μελετήσουμε τα Διαγράμματα 3a και 3b, αντιστοίχως.

Διάγραμμα 3α

Διάγραμμα 3β

D_A : η καμπύλη ζήτησης της χώρας A

D_B : η καμπύλη ζήτησης της χώρας B

D_{cu} : η αθροιστική καμπύλη ζήτησης των A και B ή η καμπύλη ζήτησης της τελωνειακής ένωσης μεταξύ A και B

P_G δεδομένη καμπύλη προσφοράς της χώρας Γ

Εξ' υποθέσεως, η χώρα A είναι η λιγότερο αποδοτική παραγωγός. Δεδομένου τουτου, οι συνέπειες στην ευημερία από τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης εξαρτώνται από τη δομή της αγοράς πριν τον σχηματισμό της. Η ισορροπία μετά την οικονομική ενοποίηση επιτυγχάνεται στην τομή των καμπυλών μέσου κόστους της χώρας B (AC_B) και της αθροιστικής συνάρτησης ζήτησης της τελωνειακής ένωσης (D_{cu}). Η συνολική παραγόμενη και καταναλισκόμενη ποσότητα της ένωσης είναι q_{cu} και η τιμή P_{cu} . Ο κοινός εξωτερικός δασμός μπορεί να είναι χαμηλότερος από εκείνους που επέβαλλαν μονομερώς πριν τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης οι χώρες A και B απέναντι στην Γ. Ακόμη, αφού $P_{cu} < AC_A$ η εγχώρια επιχείρηση εξέρχεται της αγοράς της τελωνειακής ένωσης, η εγχώρια παραγωγή της οποίας, q_0 , αντικαθίσταται από φθηνότερες εισαγωγές από την B. Έτσι έχουμε τη γνωστή δημιουργία εμπορίου και τα αντίστοιχα κέρδη που ισούνται με το εμβαδόν A. Επίσης, η χαμηλότερη τιμή της τελωνειακής ένωσης, P_{cu} προκαλεί αύξηση της κατανάλωσης ίση με $q_0 q_1$ και κέρδη ίσα με το εμβαδόν B. Άρα, τα συνολικά κέρδη σε όρους ευημερίας για την χώρα A ισούται με το άθροισμα των εμβαδών A και B. Αντίστοιχα για την χώρα B τα συνολικά κέρδη, που προέρχονται από τη μείωση του κόστους είναι ίσα με το άθροισμα των εμβαδών C και D.

Αλλά εκτός από τις οικονομίες κλίμακας, η οικονομική ενοποίηση κάνει δυνατή την πραγματοποίηση εξωτερικών οικονομιών στην παραγωγή, μέσω της αλληλεξάρτησης ενός σχετικά μεγαλύτερου αριθμού οικονομικών μονάδων παραγωγής. Με τη διεύρυνση της αγοράς, σημειώνεται ανακατανομή των παραγωγικών συντελεστών και εξειδίκευση σε ένα συγκεκριμένο στάδιο της παραγωγής διαδικασίας. Αυτό οδηγεί σε μια περισσότερο εξισορροπημένη κάθετη και οριζόντια διάρθρωση των παραγωγικών μονάδων. Έτσι, κάθε μια από τις επιχειρήσεις μπορεί να αποκομίσει εξωτερικές οικονομίες από την τεχνολογική πρόοδο σε άλλες. Ας σημειωθεί ακόμη ότι και στην περίπτωση πολλών ποικιλιών ενός προϊόντος, όπου η κάθε χώρα-μέλος της τελωνειακής ένωσης εξειδικεύεται στην παραγωγή μιας ποικιλίας, καθίσταται δυνατή η πραγματοποίηση εξωτερικών οικονομιών στην παραγωγή και δημιουργούνται καταστάσεις ανάλογες με τη δημιουργία εμπορίου.

1.2 Οι Τελωνειακές Ενώσεις στα πλαίσια της Δεύτερης Καλύτερης Επιλογής (second best)

Στο ευρέως γνωστό άρθρο «The general theory of second best» οι Lipsey και Lancaster (1956) προσπαθούν να αναπτύξουν μια γενική θεωρία της δεύτερης καλύτερης επιλογής. Αρχικά παραθέτουν το κεντρικό, βασικό εύρημα της θεωρίας μαζί με δύο σημαντικά αρνητικά πορίσματά του. Εν συνεχείᾳ, σκιαγραφούν το πεδίο εφαρμογής της θεωρίας της δεύτερης καλύτερης επιλογής, λαμβάνοντας υπό όψιν την καίρια σημασία που έχουν οι περιορισμοί στην οικονομική θεωρία. Σε αντίθεση, με τον Meade (1955) που υποθέτει πρώτα την ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού φόρων, δασμών,

μονοπωλίων και έπειτα ερευνά ποια θα είναι τα αποτελέσματα, εάν αλλάξουν κάποιοι απ' αυτούς τους περιορισμούς οι Lipsey και Lancaster υποθέτουν την ύπαρξη ενός περιορισμού, επί παραδείγματι ένας φόρος, ένας δασμός, μία επιδότηση, επιπρόσθετα στους περιορισμούς, του βέλτιστου κατά Pareto προβλήματος και έπειτα ερευνούν ποιες είναι οι συνθήκες που πρέπει να ικανοποιούνται ώστε να επιτυγχάνεται ένα δεύτερης καλύτερης επιλογής άριστο (second-best optimum) και συγκρίνουν αυτές τις συνθήκες με τις αναγκαίες συνθήκες για την πραγματοποίηση μιας κατά Pareto άριστης λύσης.

Η θεωρία της δεύτερης καλύτερης επιλογής υποδηλώνει ότι εάν μια από τις άριστες κατά Pareto συνθήκες δεν πραγματοποιείται, τότε η απομάκρυνσή της από το πρόβλημα αριστοποίησης οδηγεί στη δεύτερη καλύτερη λύση. Οι Lipsey και Lancaster χρησιμοποιώντας ένα μοντέλο 3x3 (χωρών x αγαθών) αποδεικνύουν ποιος είναι ο άριστος δασμός που πρέπει να επιβάλλει μια τελωνειακή ένωση στις εισαγωγές της από κράτη-μη μέλη της και εφαρμόζουν αυτό το αποτέλεσμα για να υπολογίσουν τις επιπτώσεις στην ευημερία των χωρών-μελών της, η οποία σημειωτέον δεν προκαλεί ούτε εκτροπή, ούτε δημιουργία εμπορίου, παρά μόνο μεγέθυνση και συστολή των όγκων του υφιστάμενου εμπορίου.

Πιο συγκεκριμένα, έστω οι χώρες A, B, Γ, που παράγουν εγχωρίως τα αγαθά z, x, y αντιστοίχως και κάθε χώρα εισάγει τα αγαθά που δεν παράγει. Έστω ακόμη, t_x ο εισαγωγικός δασμός που επιβάλλεται στη χώρα B, που παύει να υφίσταται μετά τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης με την A και t_y ο εισαγωγικός δασμός που επιβάλλεται στις εισαγωγές του αγαθού y από την χώρα Γ. Εάν οποιαδήποτε αύξηση του t_x προκαλέσει μείωση στην κατανάλωση του αγαθού y τότε ο άριστος δασμός που επιβάλλει η χώρα A

στο αγαθό x (t_x^*) είναι αρνητικός. Στην πραγματικότητα επιδοτεί τις εισαγωγές από την χώρα B. Κατά συνέπεια, η τελωνειακή ένωση αυξάνει την ευημερία της χώρας A (και λόγω συμμετρίας των χωρών και της B). Εάν οι μεταβολές του t_x δεν επηρεάζουν την κατανάλωση του y τότε ο άριστος δασμός είναι $t_x^* = 0$. Η τελωνειακή ένωση αυξάνει την ευημερία της χώρας A. Επιπλέον, αυξάνει την ευημερία της σε επίπεδο δεύτερης καλύτερης επιλογής. Εάν οι μεταβολές στον t_x δεν έχουν καμία επίπτωση στην κατανάλωση του αγαθού z τότε $t_x^* = t_y$. Η τελωνειακή ένωση μειώνει την ευημερία της χώρας A και διαταράσσει την υφιστάμενη δεύτερης καλύτερης επιλογής άριστη λύση. Εάν μια αύξηση του t_x πυροδοτήσει μια μείωση στην κατανάλωση των z , τότε $t_x^* > t_y$, και η τελωνειακή ένωση μειώνει την ευημερία της A. Τέλος, εάν μια αύξηση του t_x προκαλέσει μια αύξηση στην κατανάλωση των αγαθών y και z τότε, ο άριστος δασμός είναι $0 < t_x^* < t_y$ και η επίπτωση της τελωνειακής ένωσης στην ευημερία της A είναι ασαφής.

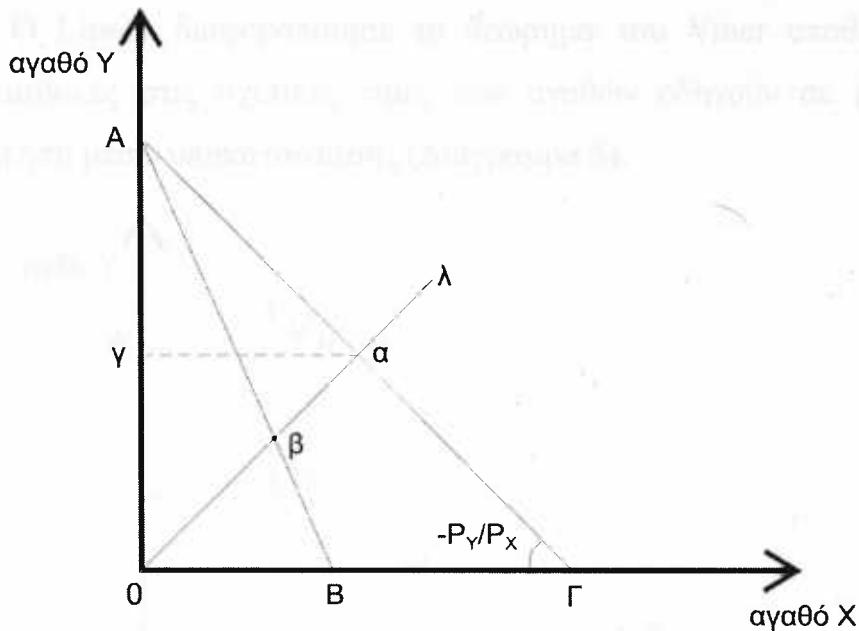
Αναντίρρητα, η θεωρία των τελωνειακών ενώσεων αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση στην οποία βρίσκει εφαρμογή η θεωρία της δεύτερης καλύτερης επιλογής. Ο Viner υπερτόνισε τις επιδράσεις των τελωνειακών ενώσεων στην παραγωγή και παρέλειψε να διερευνήσει συστηματικά τις γενικές επιδράσεις στην κατανάλωση, που προέρχονται από μεταβολές στις τιμές. Η σιωπηρή υπόθεση του Viner είναι ότι η κατανάλωση των αγαθών πραγματοποιείται σε προκαθορισμένες αναλογίες, ανεξάρτητα από τις μεταβολές στις σχετικές τιμές. Αυτό υπονοεί ότι οι ελαστικότητες της ζήτησης για τα ανταλλασσόμενα προϊόντα είναι ίσες με μηδέν.

Ο Meade (1955) απέδειξε ότι η τελωνειακή ένωση έχει επιδράσεις και στην παγκόσμια κατανάλωση θεωρώντας την παγκόσμια παραγωγή σταθερή. Κάτω από αυτές τις συνθήκες γεννιούνται δυο αντίρροπες δυνάμεις. Αφενός, ο σχηματισμός της τελωνειακής ένωσης έχει την τάση να αυξάνει την ευημερία προωθώντας το εμπόριο μεταξύ των κρατών – μελών. Αφετέρου, η τελωνειακή ένωση τείνει να μειώσει την κοινωνική ευημερία αποθαρρύνοντας τις συναλλαγές μεταξύ των χωρών – μελών και του υπόλοιπου κόσμου. Γίνεται αντιληπτό ότι, εάν ο σχηματισμός της τελωνειακής ένωσης θα οδηγήσει σε αύξηση, μείωση ή θα αφήσει αμετάβλητη την ευημερία, εξαρτάται από το ποια από τις δύο δυνάμεις θα κυριαρχήσει. Ωστόσο τα συμπεράσματα των Viner – Meade αποτελούν μια εφαρμογή του αρνητικού πορίσματος² της γενικής θεωρίας της δεύτερης καλύτερης επιλογής. Μια άλλη εφαρμογή της θεωρίας του second-best στη θεωρία των δασμών, που προεκτείνεται και στη θεωρία των τελωνειακών ενώσεων παρατίθεται απ' τον S.A. Ozga (1955). Αυτός, ξεκινώντας από την υπόθεση ότι όλα τα αγαθά στην κατανάλωση είναι συμπληρωματικά απέδειξε ότι, σε έναν κόσμο που αποτελείται από τρεις χώρες, εάν κάποια καταργήσει μονομερώς τους δασμούς της, ενώ οι άλλες εξακολουθούν να διατηρούν τη δασμολογική προστασία τους, τότε το πραγματικό εισόδημα των κατοίκων αυτής της χώρας θα μειωθεί καθώς και η παγκόσμια παραγωγή όλων των αγαθών θα βαίνει μειούμενη. Παρενθετικά, διάφορες εφαρμογές της θεωρίας του second-best συναντώνται στον τομέα των δημοσίων οικονομικών, με πιο γνωστά τα άρθρα των I.M.D. Little (1951), W.S. Corlett and Hegue (1953), Meade (1955), στη θεωρία της παραγωγής με πρωτοπόρο το άρθρο του A. Smithies (1936) «The Boundaries of the

² Α priori δεν μπορεί να λεχθεί κάτι για την ευημερία, αφού μόνο κάποιες από τις άριστες κατά Pareto συνθήκες πραγματοποιούνται, ενώ άλλες όχι.

Production and Utility Function» και στη βιομηχανική οργάνωση με πρώτο το άρθρο του McKenzie (1951) «Ideal output and the independence of firms».

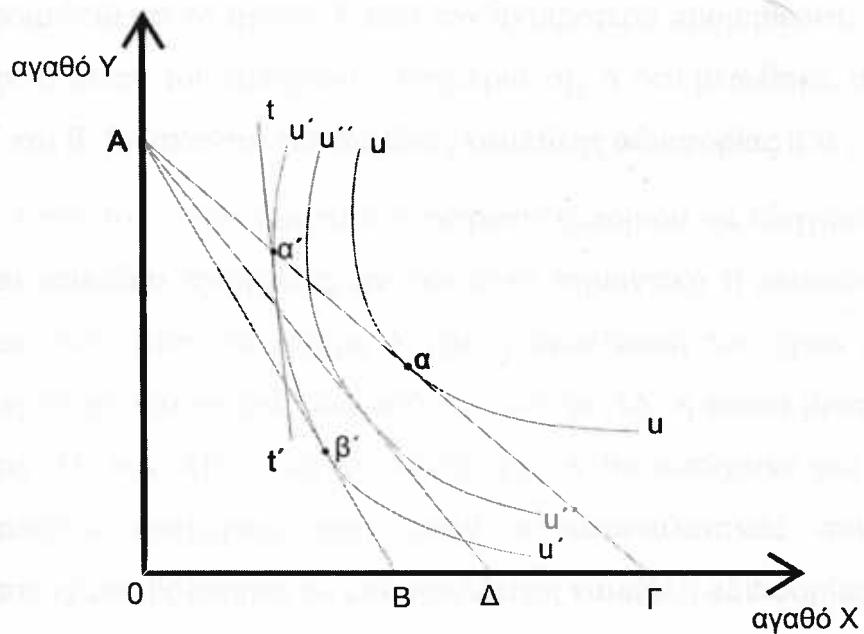
O Lipsey (1957) λαμβάνει υπ'όψιν τα αποτελέσματα στην κατανάλωση (consumption effects of union), που μπορεί να έχει μια μεταβολή στις τιμές των προϊόντων εξαιτίας του σχηματισμού της τελωνειακής ένωσης και αποδεικνύει ότι το συμπέρασμα του Viner, ότι η δημιουργία εμπορίου είναι κάτι «καλό» και η εκτροπή εμπορίου κάτι «κακό» δεν ισχύει. Βασικά, σύμφωνα με το επιχείρημα του Viner η εκτροπή εμπορίου οδηγεί σε χειροτέρευση του επιπέδου ευημερίας εάν η κατανάλωση των αγαθών πραγματοποιηθεί σε προκαθορισμένες αναλογίες. O Lipsey για να αποδείξει την πρόταση αυτή χρησιμοποιεί ένα απλό υπόδειγμα γενικής ισορροπίας με τρεις χώρες (A, B, Γ) και δυο κανονικά αγαθά (X, Y) (Διάγραμμα 4). Επίσης κάνει τις υποθέσεις ότι η χώρα A εξειδικεύεται στην παραγωγή του αγαθού Y και ότι η B είναι ακριβότερος παραγωγός από την Γ και φθηνότερος από την A.

Διάγραμμα 4

Το Διάγραμμα 4 απεικονίζει την κατάσταση που επικρατεί στην χώρα A. Χάριν απλότητας του σχήματος, παραλείπονται οι καμπύλες αδιαφορίας. ΟΑ μετρά την παραγωγή της A από το αγαθό Y. Οι όροι ανταλλαγής του αγαθού Y με το X όταν οι χώρες A και Γ συναλλάσσονται φαίνονται από τη γραμμή ΑΓ. Στο σημείο α επιτυγχάνεται η ισορροπία υπό καθεστώς ελεύθερου εμπορίου. Κατόπιν οι χώρες A και B σχηματίζουν μια τελωνειακή ένωση που οδηγεί σε εκτροπή εμπορίου. Έτσι, μετά τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης έχουμε επιδείνωση στους όρους εμπορίου για την χώρα A από ΑΓ σε ΑΒ. Αν εμμείνει κανείς στην υπόθεση του επιχειρήματος του Viner ότι η κατανάλωση πραγματοποιείται σε προκαθορισμένη αναλογία, που δίνεται από την ακτίνα Ολ, η νέα ισορροπία δίνεται από το σημείο β, που υποδηλώνει χειροτέρευση του επιπέδου ευημερίας, εφόσον καταναλώνονται μικρότερες ποσότητες και από τα δύο αγαθά.

Ο Lipsey διαφοροποίησε το θεώρημα του Viner υποθέτοντας ότι οι μεταβολές στις σχετικές τιμές των αγαθών οδηγούν σε μεταβολές στη ζήτηση μέσω υποκατάστασης (Διάγραμμα 5).

Διάγραμμα 5

Και πάλι η χώρα Α που έχει εξειδικευτεί πλήρως στην παραγωγή του αγαθού Y ανταλλάσσει μέρος από την παραγωγή της για την εισαγωγή του αγαθού X από την χώρα Γ, σε καθεστώς ελευθέρου εμπορίου. Η ισορροπία δίνεται από το σημείο επαφής της καμπύλης παραγωγικών δυνατοτήτων ΑΓ και της καμπύλης αδιαφορίας υυ (σημείο α). Κατόπιν η χώρα Α επιβάλλει εισαγωγικό δασμό στο προϊόν X. Ο δασμός θα επηρεάσει το λόγο των σχετικών τιμών. Η σχετική τιμή του αγαθού X θα δίνεται από την κλίση της tt', με αποτέλεσμα το νέο σημείο καταναλώσεως να είναι το α' (μικρότερες εισαγωγές του X από την A). Η αύξηση της τιμής θα οδηγήσει, ceteris paribus, στη μείωση της κατανάλωσης του X με υποκατάσταση από το Y.

Εάν τώρα οι χώρες A και B σχηματίσουν τελωνειακή ένωση, τότε το σημείο κατανάλωσης για την A θα μεταφερθεί στο β'. Αυτό σημαίνει ότι η τελωνειακή ένωση οδηγεί σε παράκαμψη του εμπορίου, αφού η A προμηθεύεται το αγαθό X από τον ακριβότερο προμηθευτή, χώρα B. Παρά την εκτροπή του εμπορίου η ευημερία της A δεν μειώθηκε, αφού τα σημεία α' και β' βρίσκονται επί της ίδιας καμπύλης αδιαφορίας u'u'.

Επιπλέον, είναι δυνατόν η εκτροπή εμπορίου να οδηγήσει σε βελτίωση του επιπέδου ευημερίας, αν δεν είναι σημαντική η επιδείνωση των όρων εμπορίου. Έτσι στο σχήμα 5, εάν η επιδείνωση των όρων εμπορίου είναι μικρότερη και εκφράζεται από την ευθεία ΑΔ, η οποία βρίσκεται ανάμεσα στις ΑΓ και ΑΒ, ο καταναλωτής της A θα πετύχαινε μια βελτίωση του επιπέδου ευημερίας του, αφού ο καταναλωτικός συνδυασμός που επιτυγχάνει βρίσκεται σε μια υψηλότερη καμπύλη αδιαφορίας, u''u''.

Εν κατακλείδι, ο Gehrels (1957) απέδειξε παράλληλα με τον Lipsey (1957) ότι, η εκτροπή του εμπορίου δεν οδηγεί απαραίτητα σε μείωση της ευημερίας, αφού υπάρχει η πιθανότητα οι εισαγωγές να αυξηθούν λόγω των χαμηλότερων δασμών. Ο Gehrels για να μελετήσει τα αποτελέσματα στην κατανάλωση (consumption effects of union)³ που έχει ο σχηματισμός μιας τελωνειακής ένωσης εξέτασε τις επιπτώσεις που έχει στη θέση μιας χώρας η είσοδός της σε μια τελωνειακή ένωση. Επίσης, οι McKover και Morton (1953) στο υπόδειγμά τους με N-χώρες και M-αγαθά κατέληξαν στα ίδια συμπεράσματα με τους Lipsey και Gehrels εξετάζοντας διεξοδικά τις επιδράσεις μιας τελωνειακής ένωσης στην παγκόσμια παραγόμενη ποσότητα.

³ Η πατρότητα του όρου ανήκει στον Lipsey (1957)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Οι τελωνειακές ενώσεις ως φαινόμενο ισορροπίας και η σταθερότητα των περιφερειακών ομάδων εμπορίου

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα αφήσω κατά μέρος την υπόθεση ότι οι περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες (Preferential Trade Agreements – PTAs) έχουν σχηματιστεί εξωγενώς και θα εξετάσω κατά πόσο μπορούν να προκύψουν ως φαινόμενο ισορροπίας, αφού πρώτα κάνω μια σύντομη μνεία στην σημαντικότερη και πιο σύγχρονη αρθρογραφία για τον ενδογενή σχηματισμό των συνενώσεων (coalitions). Επιπλέον, θα ασχοληθώ στο δεύτερο μέρος του παρόντος κεφαλαίου με το θέμα της σταθερότητας (stability) μιας τελωνειακής ένωσης.

2.1 Οι τελωνειακές ενώσεις και ο σχηματισμός συμμαχιών (coalition formation)

Με τον όρο coalition εννοείται μια ομάδα «παικτών» (οικονομικά ή πολιτικά επιφορτισμένα πρόσωπα), οι οποίοι αποφασίζουν να δράσουν σαν μια μονάδα εναντίον των άλλων «παικτών».

Η βασική βιβλιογραφία που εκλαμβάνει τον σχηματισμό των συνενώσεων ως μια ενδογενή διαδικασία είναι η εξής:

Οι Hart and Kurz (1983) κατασκευάζουν ένα υπόδειγμα, παρόμοιο με αυτό των J. von Neumann and Morgenstern (1944), που προβλέπει ποια συνένωση μπορεί να σχηματιστεί σε κάθε δεδομένη κατάσταση,

υπολογίζοντας τα οφέλη των παικτών από διάφορες εναλλακτικές επιλογές δομών συνενώσεων (coalition structures)⁴.

Το κριτήριο αξιολόγησης των δομών συνενώσεων, που χρησιμοποιούνται αυτό της “CS Value” (coalition structure value), με την σημαντική ιδιότητα της συνέπειας (consistency). Συνέπεια υπάρχει ανάμεσα στην διαδικασία «διαπραγμάτευσης» (bargaining procedure) των κερδών μιας συνένωσης, που ακολουθείται από τον κάθε παίκτη εντός της συμμαχίας και της ίδιας διαδικασίας που ακολουθείται μεταξύ των συμμαχιών. Αφού οι ομάδες παικτών βρουν την CS-value για να καθορίσουν ποιες δομές συμμαχιών είναι σταθερές, χρησιμοποιούνται την έννοια της «ισχυρής ισορροπίας» (strong equilibrium), δηλαδή καμία ομάδα παικτών, είτε ανήκει στην ίδια συνένωση είτε σε διαφορετικές, δεν μπορεί να σχηματίσει μια νέα συμμαχία (συμμαχίες), όπου όλοι οι παίκτες θα βρίσκονται σε καλύτερη θέση.

Οι D. Ray and R. Vohra (1994) διεξήγαγαν μια λεπτομερή ανάλυση για τις δεσμευτικές συμφωνίες σε ισορροπία (equilibrium binding agreements) και για την σταθερότητα των δομών των συνενώσεων, που σχηματίζονται ακολουθώντας αυτές τις συμφωνίες, υπό την προϋπόθεση ότι οι συνενώσεις δύναται να διασπαστούν μόνο σε μικρότερες υποσυνενώσεις (subcoalitions).

Ο Bloch(1992) ανέλυσε ένα απείρου χρονικού ορίζοντα παίγνιο διαδοχικών κινήσεων με ομοφωνία στον σχηματισμό της συνένωσης (infinite-horizon sequential-move Coalitional Unanimity game) και απέδειξε ότι μια συνένωση μπορεί να δημιουργηθεί εάν και μόνο εάν όλα τα δυνητικά μέλη συμφωνήσουν στον σχηματισμό της. Ακόμη, απέδειξε ότι το

⁴ Αναφέρονται στις δομές συμμαχιών και όχι στις συμμαχίες για να παρέχουν την ευελιξία στους παίκτες, όποτε το βρίσκουν αυτοί επικερδές, άλλοτε να συνενώνουν τις δυνάμεις τους και άλλοτε να δρουν ξεχωριστά, εξαρτώντας την συμπεριφορά του από αυτή των άλλων μελών της συμμαχίας.

απείρου χρονικού ορίζοντα με ομοφωνία στον σχηματισμό της συνένωσης παίγνιο οδηγεί στην ίδια τέλεια κατά υποπαίγνιο ισορροπία της δομής της συνένωσης με το ακόλουθο «ανακοίνωση μεγέθους της συνένωσης» (size announcement) παίγνιο: Ο P_1 ανακοινώνει πρώτος το μέγεθος της συνένωσής του, K , και οι πρώτοι K παίκτες σχηματίζουν μια K -μεγέθους συνένωση. Έπειτα ο P_{K+1} παίκτης προτείνει Γ ως μέγεθος συνένωσης και οι επόμενοι Γ παίκτες σχηματίζουν μια Γ -μεγέθους συνένωση. Η ίδια διαδικασία συνεχίζεται μέχρι τον παίκτη P_N . Αυτό το παίγνιο έχει μοναδική SPE δομή συνένωσης.

O Bloch (1996) παρατήρησε ότι, ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίο οι υπόλοιποι παίκτες του παιγνίου σχηματίζουν συνασπισμούς, άπαξ και σχηματιστεί μια συνένωση ομόφωνα δεν μπορεί να δεχτεί νέα μέλη, να συγχωνευθεί με άλλες συνενώσεις ή να διασπαστεί σε υποσυνενώσεις.

Οι Yi and Shiu(1995) εξέτασαν ένα παίγνιο ταυτοχρόνων κινήσεων «Ανοιχτής Συμμετοχής» (“Open Membership”), στο οποίο η συμμετοχή στην συνένωση είναι «ανοικτή» για όλους τους παίκτες, που είναι πρόθυμοι να αποδεχτούν και να συμμορφωθούν με τους κανόνες της συνένωσης.

Τελευταίο, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, το άρθρο του Qin (1996) ο οποίος ασχολήθηκε διεξοδικά με τον τρόπο που μπορεί να προκύψει ενδογενώς η συνεργασία ανάμεσα στους παίκτες μιας συνένωσης. Χρησιμοποίησε ένα cooperation-formation παίγνιο τύπου Mayerson στο οποίο κάποιος παίκτης επιλέγει με ποιόν / ποιούς άλλους θα συνεργαστεί,

ανεξαρτήτως των επιλογών των άλλων παικτών. Συγχρόνως, μελέτησε την προκύπτουσα ισορροπία από μια δομή συνεργασίας (cooperation structure)⁵ και την εξέλιξη μια συνεργασίας, βασιζόμενος στο γεγονός ότι η στρατηγική / κανονική μορφή ενός παιγνίου με μια potential⁶ έχει μια μαθησιακή ιδιότητα. Αυτό σημαίνει πως, οι διαδικασίες προσδιορισμού των ισορροπιών ενός παιγνίου, κάλλιστης απόκρισης (best-response) και πλασματικής εκμάθησης (fictitious-play learning) συγκλίνουν σε ίδιες ισορροπίες. Επιπλέον, απέδειξε ότι, ένα παίγνιο cooperation formation έχει μια potential συνάρτηση μόνο εάν η επιβαλλόμενη λύση του είναι η αξία Mayerson (Mayerson value). Αξία Mayerson είναι ένας κανόνας εφικτής και δίκαιης κατανομής των αποδόσεων ενός παιγνίου, $\psi(v,g)$. Η κατανομή είναι εφικτή (feasible) εάν ισχύει $\sum_{i \in S} \psi_i(v,g) = v(S)$ για $S \subseteq N/g$ και δίκαιη (fair), εάν ισχύει $\psi_i(v,g) - \psi_i(v,g \setminus i:j) = \psi_j(v,g) - \psi_j(v,g \setminus i:j)$ για $i:j \in g$. Τέλος, απέδειξε ότι για ένα superadditive⁷ παίγνιο συνένωσης, το προφίλ στρατηγικών του παίκτη που μεγιστοποιεί, όχι τοπικά αλλά ολικά (globally) την potential συνάρτηση του cooperation-formation παιγνίου είναι ισοδύναμο (σε αποδόσεις) με την ισορροπία, στην οποία όλοι οι παίκτες επιλέγουν να συνεργαστούν μεταξύ τους.

Παρατηρείται συχνά να υπάρχει μια αναλογία μεταξύ των τελωνειακών ενώσεων και του σχηματισμού εμπορικών συμμαχιών, αναφερόμενη σε όρους της θεωρίας παιγνίων συνεργασίας (cooperative game theory). Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να εκλάβουμε την ύπαρξη μια τελωνειακής

⁵ Η δομή συνεργασίας (cooperation structure) είναι ευρύτερη έννοια της δομής συνένωσης (coalitional structure), αφού η τελευταία είναι μέρος, κομμάτι της πλήρης συνένωσης (grand coalition).

⁶ Μια potential ενός παιγνίου σε κανονική μορφή είναι μια συνάρτηση που αντιστοιχίζει τα προφίλ στρατηγικών ενός παίκτη σε πραγματικούς αριθμούς, έτσι ώστε, όταν ένας παίκτης αποκλίνει από την ισορροπία, η μεταβολή των αποδόσεών του να είναι ίση με τη μεταβολή στην potential συνάρτηση.

⁷ Ένα παίγνιο συνένωσης (N, v) είναι superadditive εάν ισχύει $v(S \cup T) \geq v(S) + v(T)$ για όλα τα $S, T \subseteq N : S \cap T = \emptyset$

ένωσης ως έναν συνασπισμό στον πυρήνα ενός παιγνίου⁸. Υπό αυτή την έννοια οι τελωνειακές ενώσεις μπορούν να προκύψουν ως φαινόμενο ισορροπίας.

Ο Riezman (1985) και Gatsios (1987) υποδειγματοποίησαν τον σχηματισμό μιας τελωνειακής ένωσης με τη χρήση ενός συνεργατικού παιγνίου δυο σταδίων, στο οποίο παίκτες θεωρούνται οι χώρες. Στο πρώτο στάδιο του παιγνίου, οι παίκτες-χώρες αποφασίζουν με ποιες χώρες θα συμμαχήσουν σύμφωνα με τη θεωρία του πυρήνα (core theory). Στο δεύτερο στάδιο, επιλέγεται ο άριστος δασμός ισορροπίας δεδομένης της δομής της συμμαχίας. Η επίλυση του παιγνίου, που γίνεται με τη μέθοδο της προς τα πίσω επαγωγής (backward induction), οδηγεί στην πρόβλεψη των εν δυνάμει σχηματιζόμενων τελωνειακών ενώσεων, σε αντίθεση με την παραδοσιακή ανάλυση των τελωνειακών ενώσεων που επικεντρώνεται στο να εξηγεί τις επιπτώσεις από τον σχηματισμό αυτών. Παρακάτω αναλύεται εκτενέστερα η προσέγγιση των Riezman (1985) και Gatsios (1987).

2^ο στάδιο – Οι χώρες θέτουν βέλτιστα τους δασμούς δεδομένης της δομής της συμμαχίας.

Η ανάλυση του Riezman χρησιμοποιεί αποτελέσματα παρελθούσας εργασίας του με τον Kennan (1982), η οποία σημειωτέων αποτελούσε μια προέκταση της εργασίας του Johnson (1958) αναφορικά με τον δασμολογικό πόλεμο στα πλαίσια ενός υποδείγματος τριών χωρών. Αξίζει

⁸ Οι όροι συμμαχία, συνένωση, συνασπισμός χρησιμοποιούνται εναλλακτικά στο κείμενο για να υποδηλώσουν τον αγγλικό όρο coalition.

να σημειωθεί, πως η δομή ανάλυσης του Riezman αναπτύχθηκε παράλληλα με του Gatsios.

Χρησιμοποιεί ένα 3×3 (χώρες x αγαθά) συμμετρικό μοντέλο για να προσδιορίσει τον άριστο δασμό σε ισορροπία, εν αντιθέσει με τους Johnson (1958), Riezman (1982), Mayer (1981), Thursby - Jensen (1983), Kennan - Riezman (1984) που χρησιμοποίησαν ένα μικρότερο διαστάσεων υπόδειγμα (2×2) για τον ίδιο σκοπό. Ο Riezman απαριθμεί τα αγαθά και τις χώρες από το 1 έως το 3. Υποθέτει ότι η χώρα i εξάγει το αγαθό j και εισάγει τα άλλα και αποκλείει τις διακρατικές μεταβιβάσεις πληρωμών.

Έστω $X^i = (X_1^i, X_2^i, X_3^i)$ το διάνυσμα των αγαθών που καταναλώνει η χώρα i και t_j^i ο δασμός που επιβάλλει η χώρα i στο αγαθό j.

$t^i = (t_1^i, t_2^i, t_3^i)$ το διάνυσμα δασμών της χώρας i.

$t = (t^1, t^2, t^3)$ το διάνυσμα δασμών του κόσμου.

Η κατανάλωση είναι συνάρτηση του παγκόσμιου διανύσματος δασμών, $X^i(t)$ και η συνάρτηση κοινωνικής χρησιμότητας (social utility function) μπορεί να εκφραστεί συναρτήσει των δασμών:

$$U^i(X^i(t)) = U^i(t) \quad (2.1.1)$$

Σε όρους της θεωρίας παιγνίων μπορούμε να αντιστοιχίσουμε την συνάρτηση κοινωνικής χρησιμότητας στην συνάρτηση αποδόσεως (payoff function), τους δασμούς στις δυνατές στρατηγικές (strategies) των παικτών-χωρών και τον προσδιορισμό του επιπέδου των δασμών στο αποτέλεσμα (outcome) του παιγνίου.

Με τις 3 χώρες υπάρχουν πέντε δυνατοί συνδυασμοί συνεργασίας:

(a) {1,2} συνεργάζονται

- (β) {2,3} συνεργάζονται
- (γ) {1,3} συνεργάζονται
- (δ) {1,2,3} συνεργάζονται πλήρως, απελευθέρωση του εμπορίου
- (ε) {1,2,3} δεν συνεργάζονται

Στην περίπτωση (ε), όπου δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ των χωρών η καθεμία από αυτές θέτει ένα δασμό έναντι των άλλων χωρών, δεδομένου ότι οι δασμοί των άλλων είναι σταθεροί, ώστε να μεγιστοποιήσει την χρησιμότητά της. Δηλαδή, πρέπει να ικανοποιούνται οι παρακάτω συνθήκες πρώτης τάξης για κάθε χώρα για να επιτευχθεί ισορροπία:

$$FOCs : \frac{\partial U^i(t)}{\partial t_j} = 0 \text{ για } i,j=1,2,3 \quad (2.1.2)^9$$

Η σχέση (2.1.2.2) μας δίνει τον άριστο δασμό σε ισορροπία (optimal tariff equilibrium). Στον άριστο δασμό σε ισορροπία, στην συγκεκριμένη περίπτωση της έλλειψης συνεργασίας των χωρών υπάρχει η πιθανότητα η μια χώρα να κερδίζει, αυξάνοντας την χρησιμότητά της και οι άλλες να χάνουν ή όλες να χάνουν.

Στις περιπτώσεις (α), (β), (γ) οι χώρες καταργούν τους δασμούς στις μεταξύ τους συναλλαγές και θέτουν έναν κοινό δασμό έναντι της χώρας που δεν συμμετέχει στην συνεργασία. Είναι προφανές ότι, ο συνασπισμός δύο χωρών προσομοιάζει την έννοια της τελωνειακής ένωσης, ενώ η πλήρης συνεργασία (περίπτωση (δ)) αντιστοιχεί στην φιλελευθεροποίηση του εμπορίου.

⁹ Η σχέση (2.1.2) είναι η ίδια με αυτήν που προκύπτει από τα 2x2 υποδείγματα των Johnson (1958), Kennan και Riezman (1984), Kuga (1983), Mayer (1981) και Riezman (1982).

Είναι λογικό φαινόμενο να συναντώνται καταστάσεις συγκρούσεων μεταξύ των μελών μιας τελωνειακής ένωσης, αναφορικά με το επίπεδο του εξωτερικού δασμού, λόγω διαφορετικών συμφερόντων. Ο Reizman για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό υπέθεσε ότι, μια χώρα-μέλος της τελωνειακής ένωσης είναι υπεύθυνη για να αποφασίζει τον κοινό εξωτερικό δασμό και την ονόμασε κυρίαρχη χώρα (dominant country).

Έστω $\{2,1\}$ σχηματίζουν μια τελωνειακή ένωση που η χώρα 2 είναι κυρίαρχη. t^* αποτελεί τον άριστο δασμό σε ισορροπία εάν ισχύουν σωρρευτικά οι παρακάτω συνθήκες:

$$\text{i) } t_2^{*1} = t_1^{*2} = 0 \text{ (ο εκθέτης δηλώνει την χώρα και η βάση το αγαθό)}$$

$$\text{ii) } t_3^{*1} = t_3^{*2}$$

$$\text{iii) } \frac{\partial U^2(t^*)}{\partial t_3^2} = 0$$

$$\text{iv) } \frac{\partial U^j(t^*)}{\partial t_j^3} = 0 \text{ για } j=1,2$$

Ομοίως και για τις άλλες.

1^ο στάδιο - Οι χώρες επιλέγουν με ποιες χώρες θα συνενωθούν

Σε αυτό το στάδιο η ιδέα του πυρήνα (core) της θεωρίας παιγνίων συνεργασίας είναι κεντρική.

Υπάρχουν 8 δυνατές δομές συνασπισμού των χωρών:

Ω_1 . $\{1\}, \{2\}, \{3\}$: καμία τελωνειακή ένωση / άριστος δασμός ισορροπίας
(optimal tariff equilibrium)

- $\Omega_2.$ {1}, {2,3}
- $\Omega_3.$ {1}, {3,2}
- $\Omega_4.$ {2}, {1,3}
- $\Omega_5.$ {2}, {3,1}
- $\Omega_6.$ {3}, {1,2}
- $\Omega_7.$ {3}, {2,1}
- $\Omega_8.$ {1,2,3}: ελεύθερο εμπόριο

Ο Riezman στην προσπάθειά του να κατασκευάσει την χαρακτηριστική συνάρτηση (characteristic function) ορίζει $A_j \equiv (X^1, X^2, X^3)$ με $j = \Omega_1 - \Omega_8$ ως την κατανομή των αγαθών κατανάλωσης όλων των χωρών όταν κυριαρχεί η δομή συνένωσης j .

$U^j(A_j)$ είναι η χρησιμότητα της χώρας i όταν προκύπτει η κατανομή j .

Για τον προσδιορισμό του πυρήνα πρέπει να είναι γνωστό πώς κάθε χώρα υπολογίζει, εκτιμά την συμμετοχή σε μια συγκεκριμένη συνένωση. Η περίπτωση των διμερών και τριμερών συνενώσεων είναι προφανής, επειδή κάθε συνασπισμός αντιστοιχεί σε μοναδική κατανομή. Επί παραδείγματι: $U^2(\{3,2\}) = U^2(A_3)$. Η χώρα 2 χρησιμοποιεί το επίπεδο της χρησιμότητας που λαμβάνει υπό την κατανομή A_3 , για να εκτιμήσει την συμμετοχή της σε μια $\{3,2\}$ τελωνειακή ένωση, αφού A_3 είναι το αποτέλεσμα από τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης $\{3,2\}$.

Στην περίπτωση των μονομερών συνενώσεων κάθε μια από τις τρεις κατανομές (A_1 , A_2 , A_3) μπορεί να προκύψει. Για παράδειγμα, εάν σχηματιστεί η {1} τότε το ποια κατανομή θα εμφανιστεί εξαρτάται από το τι θα κάνουν οι χώρες 2 και 3. Εάν οι χώρες είναι απαισιόδοξες και δρουν,

ώστε να εξασφαλίσουν το χαμηλότερο από τα τρία δυνατά επίπεδα χρησιμότητας, άσχετα από το τι κάνουν οι υπόλοιπες, τότε θα ισχύει

$$U^1(\{1\}) = \min[U^1(A_1), U^1(A_2), U^1(A_3)] \quad (2.1.3)$$

Προσδιορισμός του πυρήνα:

Μια κατανομή A_j είναι στον πυρήνα, εάν είναι μη φραγμένη (unblocked) από κάθε δυνατή συνένωση. Η συνένωση S φράσσει την κατανομή j εάν για όλα $i \in S$ ισχύει

$$U^i(S) \geq U^i(A_j) \quad (2.1.4)$$

με αυστηρή ανισότητα για τουλάχιστον μια χώρα μέρος του S .

Κατά συνέπεια η ιδέα του πυρήνα υπονοεί ότι οι χώρες επικοινωνούν και συνεργάζονται για όλες τις πιθανές δυνατότητες συνενώσεως υπολογίζουν τα κέρδη και δρουν εκουσίως.

Οι κατανομές A_j στον πυρήνα είναι σταθερές υπό την έννοια ότι δεν υπάρχει όφελος για κάποια χώρα-μέλος της συνένωσης να αλλάξει τη δομή της συνένωσης.

Επίσης, ο Riezman αποδεικνύει με ένα παράδειγμα, ότι υπό την απουσία διακρατικών (intra-country) μεταβιβαστικών πληρωμών, ο σχηματισμός μιας τελωνειακής ένωσης μπορεί να αποτελεί ισορροπία ακόμα και εάν τα κράτη-μέλη της είναι σε χειρότερη θέση σε σχέση με το ελεύθερο εμπόριο. Η τελωνειακή ένωση είναι καλύτερη απάντηση σε μια τρίτη χώρα (εκτός της ένωσης), η οποία επωφελείται από ένα δασμολογικό πόλεμο. Αυτό το αποτέλεσμα του Riezman παύει να ισχύει εάν υπάρχουν διακρατικές μεταβιβαστικές πληρωμές, γιατί όπως απέδειξαν οι Kemp and Wan (1976),

δεδομένης κάθε αρχικής δασμολογικής ισορροπίας, υπάρχει ένα σύνολο πληρωμών που καθιστά την απελευθέρωση του εμπορίου επωφελέστερη και συνεπώς προτιμότερη από την συμμετοχή σε μια τελωνειακή ένωση.

Ο Gatsios (1987) ορμώμενος από την ανεπάρκεια της παραδοσιακής θεωρίας των τελωνειακών ενώσεων (Viner, Meade, Lipsey) να εξηγήσει σε ένα μοντέλο τριών χωρών, ποιές από αυτές θα σχηματίσουν μια ένωση και για ποιό λόγο, καθώς και εάν τα κράτη-μέλη της ένωσης είναι καλύτερα συγκριτικά με την κατάσταση του ελεύθερου εμπορίου, προσπαθεί να απαντήσει σε αυτά τα ερωτήματα. Για αυτό το λόγο, χρησιμοποιεί ένα μοντέλο reciprocal dumping (αμοιβαίας εναπόθεσης) αντίστοιχο των Brander και Krugman (1983) τριών χωρών με γραμμικές συναρτήσεις ζήτησης, που εμπορεύονται το ίδιο ομοιογενές προϊόν, έχουν διαφορετικά κόστη παραγωγής και δεν υπάρχουν διακρατικές μεταβιβαστικές πληρωμές.

Παρομοίως με τον Riezman (1985), ο Gatsios έχει ως εφαλτήριο στην ανάλυσή του περί σχηματισμού συνασπισμών και τελωνειακών ενώσεων τη θεωρία του πυρήνα (core theory). Καταλήγει σε κάποια ενδιαφέροντα συμπεράσματα όπως:

α) εάν η ζήτηση είναι «υψηλή» σε σχέση με το κόστος και/ή η διαφορά κόστους παραγωγής μεταξύ των επιχειρήσεων είναι αρκετά «μικρή» τότε η συνένωση των τριών χωρών, που ισοδυναμεί με ελεύθερο εμπόριο, θα είναι στον πυρήνα. Διαφορετικά, ο συνασπισμός των δυο λιγότερο αποδοτικών από άποψη κόστους χωρών θα αποτελεί τη (μόνη) μη φραγμένη συνένωση. Οι δυο μη αποδοτικές χώρες θα απελευθερώσουν το εμπόριο μεταξύ τους και θα ακολουθήσουν μια κοινή δασμολογική πολιτική ή πολιτική επιδοτήσεων απέναντι στην τρίτη χώρα, που είναι λιγότερο κοστοβόρα.

β) Δεν είναι πάντα επωφελές για μια χώρα-μέλος της τελωνειακής ένωσης να είναι η κυρίαρχη (dominant). Ιδιαίτερως, όταν η αποδοτικότερη από άποψη κόστους χώρα σχηματίσει τελωνειακή ένωση με μια λιγότερο αποδοτική χώρα τότε μπορεί και τα δυο μέλη να βρεθούν σε καλύτερη θέση εάν η πιο «ισχυρή» χώρα επιφορτιστεί με την ιδιότητα της κυρίαρχης. Αυτό το αποτέλεσμα, όπως θα εξηγήσω λεπτομερώς στο τέταρτο κεφάλαιο, αποτέλεσε την κινητήριο δύναμη στη σημαντική βιβλιογραφία, αναφορικά με την εξουσιοδότηση της πολιτικής της τελωνειακής ένωσης σε ένα από τα κράτη μέλη της (delegation).

Οι Burbidge, DePater, Myers and Sengupta (1997) αναπτύσσουν ένα απλό υπόδειγμα τέλειου ανταγωνισμού ενός αγαθού με φορολογία στον παραγωγικό συντελεστή κεφάλαιο. Το κεφάλαιο είναι κινητός (mobile) παραγωγικός συντελεστής. Η κάθε χώρα επιβάλλει έναν φόρο στο κεφάλαιο, που ασχολείται εγχωρίως, ώστε να επηρεάσει τους διεθνείς όρους εμπορίου. Όμως η έλλειψη συνεργασίας των χωρών σε επίπεδο φορολογικής πολιτικής οδηγεί σε μη αποδοτική ισορροπία κατά Nash, δηλαδή σε ισορροπία με χαμηλότερα κέρδη (payoffs), σε σύγκριση με αυτά που θα προέκυπταν από την συνεργασία των χωρών σε επίπεδο φορολογικής πολιτικής. Ο σχηματισμός συνενώσεως και κατά συνέπεια η εναρμόνιση των φορολογικών πολιτικών των χωρών επιφέρει κέρδη. Η συμμετοχή μια χώρας σε μια συνένωση συνεπάγεται δυο πράγματα: πρώτον, οι χώρες καθορίζουν από κοινού την μεταβλητή πολιτική (φορολογικός συντελεστής), ώστε να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη της συμμαχίας στην ισορροπία κατά Nash και δεύτερον, δεσμεύονται σε ένα σχέδιο που προσδιορίζει την κατανομή των κερδών ανάμεσα στις συνασπιζόμενες

χώρες. Ακόμη αποδεικνύουν, ότι η πλήρης συνένωση των χωρών (grand coalition), που ισοδυναμεί με την παγκόσμια απελευθέρωση του εμπορίου, δεν είναι κατ'ανάγκη η μοναδική ισορροπία.

Το υπόδειγμα που χρησιμοποιούν εν συντομίᾳ είναι το εξής:

Έστω, $N=\{1,\dots,n\}$ σύνολο των χωρών. Κάθε χώρα $i \in N$ έχει ένα δεδομένο πληθυσμό, L_i και κάθε άτομο σε κάθε χώρα i έχει στην κατοχή του 1 μονάδα εργασίας και $\frac{\bar{K}_i}{L_i}$ μονάδες κεφαλαίου. Ακόμη, το κεφάλαιο

θεωρείται κινητός παραγωγικός συντελεστής (mobile factor), ενώ η εργασία όχι.

Σε κάθε χώρα παράγεται το ίδιο ένα και μοναδικό προϊόν από τέλεια ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, που χρησιμοποιούν ως εισροές την εργασία και το κεφάλαιο.

Έστω, $F_i(\cdot)$ η συνάρτηση παραγωγής που ικανοποιεί τις γνωστές ιδιότητες¹⁰. Κάθε χώρα i επιβάλλει ένα φόρο t_i (ή επιδότηση) ανά μονάδα κεφαλαίου, που απασχολείται εντός των συνόρων της και ένα κεφαλικό φόρο [lump sum tax] (ή επιδότηση) T_i . Ακόμη, υπάρχει η υπόθεση της πλήρους απασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών (full employment).

Υπό την συνθήκη της πλήρους απασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών ισχύει:

$$\sum_{i=1}^n K_i = \sum \bar{K}_i \quad (2.1. 5)$$

¹⁰ 2^ο βαθμού συνεχής και παραγωγίσιμη, ομογενής πρώτου βαθμού ως προς τους παραγωγικούς συντελεστές και φθίνοντα οριακά προϊόντα ($F_K < 0$, $F_L < 0$)

L_i μη κινητός παραγωγικός συντελεστής

Υπό την συνθήκη τέλειου ανταγωνισμού (perfect competition), οι παραγωγικοί συντελεστές λαμβάνουν τα οριακά τους προϊόντα. Δηλαδή

$$MP_K^i \equiv F_i^K = r$$

$$MP_L^i \equiv F_i^L = w$$

Επίσης η απουσία ευκαιριών arbitrage συνεπάγεται την εξίσωση των αποδόσεων του κεφαλαίου μετά φόρων σε όλες τις χώρες.

$$p = F_i^K - t_i, \quad i=1,\dots,n \quad (2.1.6)$$

Για κάθε διάνυσμα φόρων $t=(t_1,\dots,t_n)$ το σύστημα των εξισώσεων (2.1.5), (2.1.6) προσδιορίζει μοναδικά τα $K_1(t),\dots,K_n(t)$ και $p(t)$.

Ο στόχος κάθε χώρας, $i \in N$ είναι θέτοντας έναν φορολογικό συντελεστή για το κεφάλαιο να μεγιστοποιήσει την συνολική κατανάλωση των κατοίκων της.

Η συνάρτηση παραγωγής F_i είναι ομογενής 1^ο βαθμού

$$\Rightarrow F_i(K_i(t), L_i) = F_i^L(K_i(t), L_i)L_i + F_i^K(K_i(t), L_i)K_i(t)$$

Η συναθροιστική συνάρτηση κατανάλωσης για την χώρα i είναι:

$$C_i = F_i(K_i(t), L_i) - F_i^K(K_i(t), L_i)K_i(t) + P(t)\bar{K}_i - T_i L_i \quad (2.1.7)$$

Από τις σχέσεις (2.1.7), (2.1.6)

$$\Rightarrow C_i = F_i(K_i(t), L_i) - P(t)[K_i(t) - \bar{K}_i] - [T_i K_i(t) + T_i L_i] \quad (2.1.8)$$

Αλλά επειδή ισχύει ότι $\forall i \in N$ εξισορροπεί τον προϋπολογισμό της, δηλαδή, $T_i K_i(t) + T_i L_i = 0$ η σχέση (2.1.8) μπορεί να γραφτεί ως εξής:

$$C_i = F_i(K_i(t), L_i) - P(t)I_i(t), \quad \text{όπου } I_i(t) = K_i(t) - \bar{K}_i \quad (2.1.9)$$

Όπως αποδεικνύουν οι συγγραφείς, μια αύξηση του φορολογικού συντελεστή του κεφαλαίου (t_i) από μια χώρα οδηγεί στη μείωση της άριστης σε ισορροπία απόδοσης του κεφαλαίου μετά φόρων $p(t)$, που θέτουν από κοινού οι χώρες. Κατά συνέπεια, η χώρα που εισάγει κεφάλαιο έχει κίνητρο να φορολογήσει το κεφάλαιο ($t_i > 0$) για να επηρεάσει του όρους εμπορίου και να ευνοηθεί από αυτούς, ενώ η χώρα που εξάγει το κεφάλαιο επωφελείται από την επιδότηση ($t_i < 0$). Βέβαια, και στις δυο περιπτώσεις το αποτέλεσμα είναι η μείωση του όγκου του εμπορίου κάτω από το αποδοτικό επίπεδο. Αυτό που συμπέραναν οι συγγραφείς με τη χρήση αυτού του απλουστευτικού υποδείγματος, είναι την ύπαρξη κερδών από την εναρμόνιση των διαφορετικών φορολογικών πολιτικών των χωρών.

Ακολούθως, οι χώρες σχηματίζουν κάποιο συνασπισμό ή κάποια δομή συνασπισμού (coalition structure). Συνασπισμός είναι ένα μη κενό υποσύνολο του συνόλου των χωρών N και δομή συνασπισμού είναι ένας διαχωρισμός (partition) του συνόλου των χωρών, $B = (T_1, \dots, T_m)$, $j=1, \dots, m$. Πλήρης συνασπισμός (grand coalition) είναι όλο το σύνολο N .

Από την σχέση (2.1.9) αθροίζοντάς την ως προς τα $i \in J$ παίρνουμε την

$$C_{T_j}(B) = \sum_{i \in T_j} [F_i(K_i(t), L_i) - p(t)I_i(t)] \quad (2.1.10)$$

Οι Burbidge, DePater, Myers and Sengupta προσδιορίζουν την τελωνειακή ένωση ως φαινόμενο ισορροπίας μέσω της προσεγγίσεως του σχηματισμού των συνασπισμών και πιο συγκεκριμένα μέσω ενός υποδείγματος τριών διακριτών σταδίων. Στο πρώτο στάδιο, οι χώρες επιλέγουν τους εταίρους τους και σχηματίζουν τη δομή της συνένωσης¹¹.

¹¹ Σε αυτό το στάδιο υιοθετούν τα μοντέλα των von Neumann – Morgenstern (1944) και των Hart-Kurz (1983), αλλά αναλύουν τον σχηματισμό της συνένωσης σαν ένα παίγνιο ταυτόχρονων κινήσεων (simultaneous move game).

Στο δεύτερο στάδιο, κάθε συνένωση ακολουθεί μια αριστοποιητική συμπεριφορά θέτοντας ένα φορολογικό συντελεστή κεφαλαίου έναντι των χωρών που δεν ανήκουν σε αυτήν. Με αυτόν τον τρόπο καθορίζεται το επίπεδο της συνολικής κατανάλωσης για κάθε χώρα-μέλος της συνένωσης, που επικρατεί στην ισορροπία κατά Nash, $C_{T_j}^*(B)$. Απέδειξαν επιπροσθέτως, ότι ο άριστος φορολογικός συντελεστής δίνεται από την σχέση

$$t_i^* = -\frac{I_{T_j}}{\sum_{n \in T_j} (\frac{1}{F_h^{KK}})} \text{ για } \forall i \in T_j \quad (2.1.11)$$

όπου $F_i^{KK} = \frac{\partial F_i^K}{\partial K_i} < 0$ και οδηγεί σε μια αποδοτική κατανομή του κεφαλαίου εντός της συνένωσης.

Το σύστημα εξισώσεων (2.1.5), (2.1.6) και (2.1.11) προσδιορίζει τα μεγέθη των t , $K_1(t), \dots, K_n(t)$ και $p(t)$ στην ισορροπία. Ουσιαστικά, κάθε συνένωση λειτουργεί σαν τελωνειακή ένωση. Τέλος, οι αποδόσεις για κάθε χώρα, που ανήκει στην συμμαχία ($i \in T_j$), $\varphi_i^*(B)$, προσδιορίζονται από κάποιον κανόνα (coalition bargaining rule) φ^* ¹².

$$\varphi_i^*(\beta) = C_i^*(\hat{B}) + \frac{1}{|T_j|} \left[C_{T_j}^*(B) - \sum_{i \in T_j} C_i^*(\hat{B}) \right] \quad (2.1.12)$$

όπου $\hat{B} = \{T_1, \dots, T_{j-1}, \{i_1\}, \dots, \{i_\ell\}, T_{j+1}, \dots, T_m\}$ και $T_j = \{i_1, \dots, i_\ell\}$

¹² Με τον όρο coalitional bargaining rule εννοούμε μια συνάρτηση φ η οποία αντιστοιχίζει κάθε δομή συνένωσης $B = (T_1, \dots, T_m)$ σε μια κατανομή συνολικής κατανάλωσης $\varphi(B)$ για

$\forall i \in T_j : \sum_{i \in T_j} \varphi_i(B) = C_{T_j}^*(B)$ για $\forall T_j \in B$. Με το φ^* αναφερόμαστε συγκεκριμένα στην Nash

bargaining λύση της σχέσης (2.1.12).

Στο τρίτο και τελευταίο στάδιο, η συνολική κατανάλωση (payoffs) μοιράζεται μεταξύ των συνασπιζόμενων χωρών, σύμφωνα με έναν κανόνα (coalitional bargaining rule), όπως αναφέρεται και παραπάνω.

2.2 Η Σταθερότητα των περιφερειακών¹³ ομάδων εμπορίου¹⁴ (regional trading blocks)

Καταδεικνύεται μέσα από ποικίλες εμπειρικές μελέτες η τάση μεταπήδησης από το πολυμερές (multilateral) εμπορικό καθεστώς της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (ΓΣΔΕ - GATT) σε ένα εμπορικό καθεστώς σκιαγραφούμενο από τρεις βασικές περιφερειακές ομάδες εμπορίου: την Ευρωπαϊκή Ένωση (EU), την Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών της Βορείου Αμερικής (NAFTA) και μια δυνητική Ασιατική ομάδα εμπορίου. Κατά συνέπεια, εγείρονται πολλά ερωτήματα σχετικά με τις επιπτώσεις στη ευημερία των μελών από τον σχηματισμό των περιφερειακών ομάδων εμπορίου (βλ. Κεφάλαιο 3) και την σταθερότητα αυτών των ομάδων.

Στην παρούσα υποενότητα θα ασχοληθώ με την σταθερότητα των ομάδων εμπορίου και ιδιαίτερα των τελωνειακών ενώσεων, απαντώντας ενδεικτικά ερωτήματα όπως: Ποιές δομές ομάδων εμπορίου είναι σταθερές, όταν συμμετρικές χώρες σχηματίζουν ελεύθερα, χωρίς περιορισμούς ομάδες εμπορίου, έτσι ώστε ο αριθμός και το μέγεθός τους να προσδιορίζονται

¹³ Ο όρος regional (περιφερειακός) σύμφωνα με τον Nordström (1993) προσδιορίζει μια ομάδα εμπορίου η οποία έχει τα εξής χαρακτηριστικά: α) σχετικά χαμηλό κόστος στην μετακίνηση των εμπορευμάτων από μια χώρα-μέλος της ομάδας σε κάποια άλλη, εξαιτίας της γειτνίασης των χωρών, β) οι γλωσσικές και πολιτισμικές διαφορές των χωρών είναι εύκολο να ξεπεραστούν, γ) υπάρχουν έκδηλες ομοιότητες στο πολιτικό καθεστώς και στο νομικό σύστημά τους.

¹⁴ Με τον όρο ομάδες εμπορίου (trading blocks) εννοούμε τις τελωνειακές ενώσεις, τις ζώνες ελευθέρων συναλλαγών και οποιαδήποτε άλλη μορφή προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών (preferential trade agreements).

ενδογενώς; Είναι σταθερή μια συμμετρική δομή ομάδας εμπορίου; Εμποδίζουν ή διευκολύνουν οι περιφερειακές τελωνειακές ενώσεις την παγκόσμια φιλελευθεροποίηση του εμπορίου;

Οι Kennan and Riezman (1990) έδωσαν απάντηση σε μερικά από τα παραπάνω ερωτήματα χρησιμοποιώντας ένα μοντέλο 3×3 (χώρες x αγαθά), στο οποίο οι χώρες χρεώνουν άριστους δασμούς απέναντι στις χώρες που δεν είναι μέλη της τελωνειακής ένωσης, δηλαδή δασμούς που έχουν προκύψει μέσω της αριστοποιητικής διαδικασίας της συνάρτησης ευημερίας, δεδομένων των δασμών των άλλων χωρών και της δομής της συνένωσης. Απέδειξαν, μεταξύ άλλων, ότι οι μεγάλες τελωνειακές ενώσεις, οι οποίες είναι πιο σταθερές από τις μικρότερες, μπορούν να βελτιώσουν την ευημερία των μελών τους, σε σύγκριση με την απελευθέρωση του εμπορίου.

Οι Bond and Syropoulos (1993) απέδειξαν την ύπαρξη αστάθειας που συναντάται σε μια συμμετρική δομή τελωνειακής ένωσης. Για την απόδειξη της πρότασής τους χρησιμοποίησαν ένα μοντέλο N συμμετρικών χωρών που εμπορεύονται M αγαθά και επιθυμούν να μεγιστοποιήσουν την ευημερία τους. Οι προτιμήσεις των καταναλωτών είναι ίδιες και εκφράζονται από μια συνάρτηση σταθερής ελαστικότητας υποκατάστασης (CES).

Ο Baldwin (1995) με τη βοήθεια ενός μοντέλου πολιτικής οικονομίας N -χωρών, απέδειξε ότι η επέκταση μιας περιφερειακής ομάδας εμπορίου αποτελεί κίνητρο για τις χώρες-μη-μέλη να θέλουν να συμμετάσχουν σε αυτήν.

Ο S.Yi (1996) ανέλυσε τις δομές των ομάδων εμπορίου σε ισορροπία, κάτι που δεν κάνουν οι προαναφερόμενοι συγγραφείς και προσδιορίζει ενδογενώς τον αριθμό και το μέγεθος των τελωνειακών ενώσεων. Επιπλέον, εξέτασε ποιες είναι οι ιδιότητες σταθερότητας των τελωνειακών ενώσεων όταν ο σχηματισμός τους ακολουθεί κάποιους κανόνες. Πιο συγκεκριμένα αυτοί οι κανόνες είναι: α) “Open Regionalism”, όπου σύμφωνα με αυτόν οποιαδήποτε χώρα επιθυμεί να εισχωρήσει σε μια περιφερειακή τελωνειακή ένωση μπορεί να το κάνει με μοναδική της υποχρέωση την συμμόρφωση με τους κανόνες που η τελευταία επιβάλλει στα μέλη της¹⁵, β) “Unanimous Regionalism”, σύμφωνα με τον οποίο η είσοδος στην περιφερειακή τελωνειακή ένωση σε ένα νέο μέλος επιτρέπεται μόνο στην περίπτωση που τα υπάρχοντα μέλη της συμφώνησαν ομόφωνα στη είσοδο του¹⁷.

Ο S.Yi συνδυάζοντας τα αποτελέσματα που προκύπτουν από το μοντέλο του σχετικά με την ανάλυση ευημερίας των χωρών που συμμετέχουν σε μια τελωνειακή ένωση και τα αποτελέσματα από τις αλλαγές στη δομή των τελωνειακών ενώσεων, καταλήγει στα ακόλουθα συμπεράσματα περί της σταθερότητας των τελωνειακών ενώσεων:

- i) Η πλήρης τελωνειακή ένωση (grnad CU), που ισοδυναμεί με παγκόσμια απελευθέρωση του εμπορίου, είναι αποτέλεσμα ισορροπίας υπό τον κανόνα του “Open Regionalism”, ενώ υπό τον κανόνα του “Unanimous Regionalism” όχι. Συνεπώς οι περιφερειακές τελωνειακές ενώσεις αποτελούν ένα βήμα για την παγκόσμια απελευθέρωση του εμπορίου υπό τον κανόνα του “Open Regionalism” αλλά μπορεί να αποβούν και

¹⁵Βλ. και στην αρχή της υποενότητας 2.1

εμπόδιο για τον ίδιο σκοπό, κάτω από τον κανόνα του “Unanimous Regionalism”.

- ii) Δυο ασύμμετρες (σε μέγεθος) τελωνειακές ενώσεις μπορούν να είναι το αποτέλεσμα ισορροπίας υπό τον “Unanimous Regionalism”.
- iii) Μια συμμετρική δομή μιας τελωνειακής ένωσης δεν είναι ποτέ σταθερή, οποιοσδήποτε από τους δυο κανόνες σχηματισμού της και αν εφαρμοστεί.

Ο S. Yi (1997) ασχολείται εκτενέστερα με το θέμα της σταθερότητας των δομών συνένωσης οι οποίες δημιουργούν εξωτερικότητες (externalities) για τις χώρες που δεν ανήκουν σε αυτές. Η περίπτωση των περιφερειακών τελωνειακών ενώσεων είναι μια από τις συνενώσεις, που δημιουργούν αρνητικές εξωτερικότητες, αφού υπάρχει πιθανότητα οι όροι εμπορίου και, κατ' επέκταση, η ευημερία των χωρών που δεν είναι μέλη της να χειροτερεύσουν. Όπως και στο άρθρο του (Yi, 1996) εξετάζει την σταθερότητα του σχηματισμού συνενώσεων, υπό τους δυο προαναφερθέντες κανόνες προσθέτοντας και αυτόν των «Δεσμευτικών Συμφωνιών στην Ισορροπία» (“Equilibrium Binding Agreements”).

Μια δομή συνένωσης $C = \{n_1, n_2, \dots, n_m\}$ είναι σταθερή υπό αυτόν τον κανόνα, εάν και μόνο εάν δεν υπάρχουν άλλες δομές $C^1 = (n_1^1, n_2^1, \dots, n_{m(1)}^1), C^2 = (n_1^2, n_2^2, \dots, n_{m(2)}^2), \dots, C^R = (n_1^R, n_2^R, \dots, n_{m(R)}^R)$ τέτοιες ώστε:

- (1) $C^1 = C$ και $C^{r+1} = C^r \setminus \{n_{i(r)}^r\} U \{\hat{n}_{i(r)}^r, n_{i(r)}^r - \hat{n}_{i(r)}^r\}$ για κάποια $i(r) = 1, \dots, m(r)$ και για όλα $r = 1, \dots, R-1$, όπου $\hat{n}_{i(r)}^r$ είναι η υποσυνένωση (subcoallition) της συνένωσης $n_{i(r)}^r$ στη δομή C^r .

- (2) C^R είναι σταθερή, αλλά C^2, C^3, \dots, C^{R-1} όχι και
- (3) $\hat{n}_{i(1)}^1$ «ηγετικοί/κύριοι δράστες» (“leading perpetrators”) είναι σε καλύτερη θέση υπό την τελική δομή συνένωσης C^R , παρά από την αρχική $C^1 = C^1$.

Η πλήρης τελωνειακή ένωση δεν είναι αποτέλεσμα ισορροπίας ούτε υπό αυτόν τον κανόνα όπως συμβαίνει και υπό τον κανόνα του ομόφωνου σχηματισμού συνενώσεων.

Η αποδείξεις για αυτήν την θέση βρίσκεται σε διάφορη γένος της λογοτεχνίας και στην ίδια περίοδο της Αρχαίας Ελλάδας (177). Κατά την ηγετική άποψη της Millian and McMillan (1995), η πλήρης σύνθεση της Ελληνικής φύσης από διαφορετικές αρμόδιες κατασκευές μετατόπισε την προστασία της φύσης από την ανθρώπινη δραστηριότητα, το *physis*, με δρόμο από διαπολιτισμικούς και ανθρωποτυπικούς παράγοντες, που αποτελούνται από την ανθρώπινη συνείδηση και μετέτρεψαν τη φύση σε ένα ανθρωποποιημένο περιβάλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Οικονομική Ολοκλήρωση και Διεθνές Εμπόριο

3.1 Οικονομική ολοκλήρωση: εθνική και τελωνειακή ευημερία

Στην υποενότητα αυτή του κεφαλαίου θα ασχοληθώ με ερωτήματα όπως τα ακόλουθα: Είναι ωφέλιμο για μια χώρα να συνάπτει προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες (PTAs) με χώρες που εμπορεύεται ήδη ή με χώρες που το μεταξύ τους εμπόριο είναι μικρό; Ακόμη, εξακολουθεί για μια μικρή χώρα η απελευθέρωση του εμπορίου της να αποτελεί την καλύτερη πολιτική, σε έναν κόσμο που κυριαρχείται από τελωνειακές ενώσεις και ζώνες ελευθέρων συναλλαγών;

Η απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα θα δοθούν μέσω των υποδειγμάτων του Meade (1955), Riezman (1979), Berglas (1979), McMillan and McKann (1981). Παρότι αυτά τα (3x3) μοντέλα ξεκινούν από διαφορετικές παραδοχές, σχετικά με την μορφή/τύπο εμπορίου (trading pattern), την μορφή παραγωγής (production pattern), το μέγεθος των χωρών που δημιουργούν μια τελωνειακή ένωση και την ύπαρξη ή ανυπαρξία ενιαίων δασμών για τα εισαγόμενα αγαθά, πριν τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης, μπορούν να συνοψιστούν σε ένα γενικότερο μοντέλο που προσαρμοζόμενο στην μελέτη κάθε συγγραφέα θα μας οδηγήσει σε διάφορα συμπεράσματα.

Το υπόδειγμα διαμορφώνεται ως εξής:

Έστω ότι η παγκόσμια οικονομία αποτελείται από 3 χώρες A, B και Γ όπου η A και η B σχηματίζουν μια τελωνειακή ένωση. Οι χώρες αυτές εμπορεύονται μεταξύ τους 3 τελικά αγαθά (1,2,3)

$x_{ji} = (x_1, x_2, x_3)$ διάνυσμα συνολικής κατανάλωσης των αγαθών $i=1,2,3$ της χώρας j όπου $j = A, B, \Gamma$

$y_{ji} = (y_1, y_2, y_3)$ διάνυσμα συνολικής παραγωγής των αγαθών $i=1,2,3$ της χώρας j όπου $j = A, B, \Gamma$

$e_{ji} = (e_1, e_2, e_3) = x_{ji} - y_{ji}$ διάνυσμα συναθροιστικής υπερβάλλουσας ζήτησης

Εάν $e_{ji} < 0 \Rightarrow x_{ji} - y_{ji} < 0$, τότε το διάνυσμα e συμβολίζει τις εξαγωγές

Εάν $e_{ji} > 0 \Rightarrow x_{ji} - y_{ji} > 0$, τότε το διάνυσμα e συμβολίζει τις εισαγωγές

$p_{ji} = (p_1, p_2, p_3)$ διάνυσμα εγχώριων τιμών των αγαθών $i=1,2,3$ της χώρας j

$p^* = (p_1^*, p_2^*, p_3^*)$ διάνυσμα διεθνών τιμών των αγαθών $i=1,2,3$

t_{jk} = ο αναλογικός δασμός που επιβάλλει η χώρα j στις εισαγωγές από την χώρα k

Εάν $t_{jk} < 0$ η χώρα j επιδοτεί τις εξαγωγές της στην χώρα k

Εάν $t_{jk} > 0$ η χώρα j δασμολογεί τις εισαγωγές της από την χώρα k

$t = (t_{1k}, t_{2k}, t_{3k})$

$I^*(p)$ εθνικό εισόδημα της χώρας j

Λόγω του διεθνούς εμπορίου, υπάρχει μια συσχέτιση των τιμών των αγαθών της μιας χώρας (π.χ. της A) με τις τιμές των αγαθών των άλλων

χωρών (Β και Γ). Συνεπώς, για την χώρα Α πρέπει να ισχύει μια ή παραπάνω από τις εξής συνθήκες:

$$p_i = p_{iA}^* \quad (3.1.1\alpha)$$

$$p_i = p_{iB}^*(1+t_{iB}) \leq p_{i\Gamma}^*(1+t_{i\Gamma}) \quad (3.1.1\beta)$$

$$p_i = p_{i\Gamma}^*(1+t_{i\Gamma}) \leq p_{iB}^*(1+t_{iB}) \quad (3.1.1\gamma)$$

Οι σχέσεις (3.1.1.β) και (3.1.1.γ) υποδηλώνουν ότι η Α εμπορεύεται με τη Β και η Α με την Γ αντιστοίχως.

Πριν τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης $t_{iB} = t_{i\Gamma}$ για $\forall i$. Εάν η χώρα Α εμπορεύεται το αγαθό i και με τις δύο χώρες (Β,Γ) τότε $p_{iB}^* = p_{i\Gamma}^*$.

Μετά τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης $t_{iB} < t_{i\Gamma}$ για $\forall i$ και $t_{i\Gamma} \neq 0$. Εάν η Α εισάγει αγαθό i και από τις δύο χώρες τότε $p_{iB}^*(1+t_{iB}) = p_{i\Gamma}^*(1+t_{i\Gamma})$ με $p_{iB}^* > p_{i\Gamma}^*$.

Η συνάρτηση συναθροιστικής ζήτησης $x(p, I'(p))$ υποθέτουμε ότι είναι μια συνεχής παραγωγίσιμη συνάρτηση των εγχωρίων τιμών και του εθνικού εισοδήματος. Αυτή η συνάρτηση ζήτησης προέρχεται από μια κοινωνική συνάρτηση χρησιμότητας τύπου Samuelson U(x)¹⁶, η οποία μας βοηθά να εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις της τελωνειακής ένωσης στις χώρες-μέλη της.

Η έμμεση συνάρτηση κοινωνικής χρησιμότητας για κάθε χώρα-μέλος της τελωνειακής ένωσης δίνεται: $W = V(I'(p), p)$ (3.1.2), η οποία προέρχεται από την $U(x)$ (dual problem). $V(I', p)$ είναι ομογενής μηδενικού βαθμού, γνησίως αύξουσα ως προς το εισόδημα (I'), γνησίως φθίνουσα ως προς το διάνυσμα εγχώριων τιμών (P), συνεχής και παραγωγίσιμη.

¹⁶ Όλοι οι καταναλωτές σε κάθε χώρα έχουν ίδιες, ομοθετικές συναρτήσεις χρησιμότητας.

Οι χώρες-μέλη της τελωνειακής ένωσης έχουν να επιλύσουν το πρόβλημα μεγιστοποίησης της χρησιμότητας υπό τον εισοδηματικό περιορισμό (budget constraint):

$$\sum_i p_i x_i = \sum_i p_{iA}^* y_i + \sum_i p_{iB}^* t_{iB} c_{iB} + \sum_i p_{i\Gamma}^* t_{i\Gamma} e_{i\Gamma} + T \equiv I^j \quad (3.1.3)$$

Το εθνικό εισόδημα της χώρας j είναι το άθροισμα του εισοδήματος των παραγωγών, των δασμολογικών εσόδων και των μεταβιβαστικών πληρωμών (T). Το έσοδα που προκύπτουν, εξαιτίας της επιβολής δασμών διανέμονται στους καταναλωτές.

Παίρνοντας το ολικό διαφορικό της σχέσης (3.1.2) και χρησιμοποιώντας την ταυτότητα του Roy¹⁷ βρίσκουμε μια πρώτη σχέση που περιγράφει τις μεταβολές στην ευημερία κάθε χώρας-μέλους της τελωνειακής ένωσης (έστω της A).

$$(3.1.2) \xrightarrow{\text{ολ.διαφ.}} dV = \frac{\partial V}{\partial I^i} dI^i + \frac{\partial V}{\partial p} dp \xrightarrow[\text{identity}]{\text{Roy's}} \left(\frac{\partial V}{\partial Y} \right)^{-1} dV = dY - \sum_i x_i dp_i \Rightarrow$$

$$adV = dY - \sum_i x_i dp_i \text{ όπου } a = \left(\frac{\partial V}{\partial Y} \right)^{-1} > 0 \quad (3.1.4)$$

Μια δεύτερη σχέση για την μεταβολή της ευημερίας κάθε χώρας-μέλους, μετά τον σχηματισμό της ένωσης παίρνουμε διαφορίζοντας τις σχέσεις (3.1.1) και (3.1.3) και αντικαθιστώντας αυτές στην (3.1.4).

$$adV = \sum_i p_{iA}^* dy_i - \left(\sum_i e_{iB} dp_{iB}^* + \sum_i e_{i\Gamma} dp_{i\Gamma}^* \right) + \left(\sum_i p_{iB}^* t_{iB} de_{iB} + \sum_i p_{i\Gamma}^* t_{i\Gamma} de_{i\Gamma} \right) + dT \quad (3.1.5)$$

¹⁷ Η Roy's identity μας βοηθά να βρίσκουμε την Βαρλασιανή συνάρτηση ζήτησης $x_i(p_i, I)$ εάν γνωρίζουμε την έμμεση συνάρτηση χρησιμότητας, $V(p_i, I)$. Ο τύπος είναι ο εξής:

$$x_i(p_i, I) = -\frac{\partial V / \partial p_i}{\partial V / \partial I}$$

όπου $\sum p_{iA}^* dy_i$: εκφράζει τη μεταβολή στο εθνικό προϊόν

$\sum_i e_{iB} dp_{iB}^*$: εκφράζει τη μεταβολή στους όρους εμπορίου λόγω της

αλλαγής των τιμών εισαγωγής ή εξαγωγής του αγαθού που εμπορευόταν η χώρα A με τη B πριν τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης.

$\sum_i e_{i\Gamma} dp_{i\Gamma}^*$: εκφράζει τη μεταβολή στους όρους εμπορίου λόγω της

μεταβολής των τιμών των εμπορευόμενων αγαθών της χώρας A με τη χώρα Γ

$\sum_i p_{iB}^* t_{iB} de_{iB} + \sum_i p_{i\Gamma}^* t_{i\Gamma} de_{i\Gamma}$ είναι ένας σταθμισμένος όρος που εκφράζει την μεταβολή στον όγκο του εμπορίου

Είναι προφανές, ότι στην περίπτωση όπου οι χώρες A και B είναι μικρές, δηλαδή δεν δύναται να επηρεάσουν τις διεθνείς τιμές, ο όρος $\sum_i e_{i\Gamma} dp_{i\Gamma}^*$ ισούται με μηδέν.

Η επίλυση των προβλημάτων μεγιστοποίησης της χρησιμότητας του καταναλωτή και μεγιστοποίησης των κερδών του παραγωγού μας δίνει αντίστοιχα:

$$x_i = x_i(I, p), i = 1, 2, 3 \quad (3.1.6) \text{ [Warlasian demand functions]}$$

$$y_i = y_i(p), i = 1, 2, 3 \quad (3.1.7) \text{ [supply functions]}$$

Διαφορίζοντας την (3.1.6) και (3.1.7) και αντικαθιστώντας αυτές στην (3.1.5) έχουμε:

$$adV = \sum_i p_{iA}^* \sum_i \frac{\partial y_i}{\partial p_j} dp_j - \left(\sum_i e_{iB} dp_{iB}^* + \sum_i e_{i\Gamma} dp_{i\Gamma}^* \right) + \sum_i \left\{ \left[p_{iB}^* t_{iB} \alpha_i + p_{i\Gamma}^* t_{i\Gamma} (1 - \alpha_i) \right] \left[\sum_i \left(\frac{\partial e_i}{\partial p_j} dp_j + \frac{\partial x_i}{\partial I} dI \right) \right] \right\} + dT \quad (3.1.8)$$

$$\text{όπου } 0 < a_i = \frac{de_{iB}}{de_{iB} + de_{iC}} < 1 \text{ και } \frac{\partial e_i}{\partial p_j} = \frac{\partial x_i}{\partial p_j} - \frac{\partial y_i}{\partial p_j}$$

Από την (3.1.8) φαίνεται ότι η μεταβολή στην ευημερία εξαρτάται από τις μεταβολές των τιμών των αγαθών, του εισοδήματος και των μερικών παραγωγών των συναρτήσεων ζήτησης και προσφοράς. Η μεταβολή εισοδήματος μπορεί να γραφτεί ως συνάρτηση των μεταβολών των τιμών με τη βοήθεια της εξίσωσης Slutsky¹⁸: $\frac{\partial x_i}{\partial p_j} = \frac{\partial h_i}{\partial p_j} - x_i \frac{\partial x_i}{\partial I}$ όπου $h_i(p_i, u)$ οι

Χικσιανές συναρτήσεις ζήτησης.

Αντικαθιστώντας στην (3.1.8) την εξίσωση Slutsky και χρησιμοποιώντας τις σχέσεις $dy = \sum_i p_i dx_i + \sum_i ab_i x_i$ και $dV \left(\frac{\partial V}{\partial y} \right)^{-1} = \sum_i p_i dx_i$ παίρνουμε:

$$mdV = \sum_i p_{iA}^* \left(\sum_i \frac{\partial y_i}{\partial p_j} dp_j \right) - \left(\sum_i e_{iB} dp_{iB}^* + \sum_i e_{i\Gamma} dp_{i\Gamma}^* \right) + \sum_i \left\{ \left[p_{iB}^* t_{iB} \alpha_i + p_{i\Gamma}^* t_{i\Gamma} (1 - \alpha_i) \right] \left[\sum_i \left(\frac{\partial \psi_i}{\partial p_j} dp_j \right) \right] \right\} + dT \quad (3.1.9)$$

$$\text{όπου } m = \left(\frac{\partial V}{\partial Y} \right)^{-1} \left(1 - \sum_i \left[p_{iB}^* t_{iB} \alpha_i + p_{i\Gamma}^* t_{i\Gamma} (1 - \alpha_i) \right] \frac{\partial x_i}{\partial Y} \right) \quad (3.1.10)$$

¹⁸ Για (j=i) η εξίσωση Slutsky γίνεται $\frac{\partial x_i}{\partial p_i} = \frac{\partial h_i}{\partial p_i} - \frac{\partial x_i}{\partial I} x_i$

total effect substitution effect income effect

$$\frac{\partial \psi_i}{\partial p_j} = \frac{\partial h_i}{\partial p_j} - \frac{\partial y_i}{\partial p_j} \quad (3.1.11)$$

όπου $\frac{\partial \psi_i}{\partial p_j}$ δείχνει τη μεταβολή στην υπερβάλλουσα ζήτηση για το αγαθό i όταν μεταβάλλεται η τιμή του αγαθού j.

Από την (3.1.3), $\sum_i p_i \frac{\partial x_i}{\partial Y} = 1$. Έτσι η σχέση (3.1.10) που εκφράζει την

$$\text{οριακή ροπή για κατανάλωση γίνεται } m = \left(\frac{\partial V}{\partial Y} \right)^{-1} \left(\sum_i [p_{iB}^* \alpha_i + p_{iF}^* (1 - \alpha_i)] \right) \frac{\partial x_i}{\partial Y}$$

- Εάν $\frac{\partial h_i}{\partial p_j} > 0 (< 0)$ το ζεύγος των αγαθών (i,j) είναι ακαθάριστα υποκατάστατα (συμπληρωματικά) στην ζήτησή τους.
- Εάν $\frac{\partial y_i}{\partial p_j} < 0 (> 0)$ το ζεύγος των αγαθών (i,j) είναι ακαθάριστα υποκατάστατα (συμπληρωματικά) όταν προσφέρονται στους καταναλωτές.
- Εάν $\frac{\partial \psi_i}{\partial p_j} > 0 (< 0)$ το ζεύγος των αγαθών (i,j) είναι ακαθάριστα υποκατάστατα (συμπληρωματικά).

Οι εξισώσεις (3.1.5), (3.1.8), (3.1.9) δίνουν τις ικανές και αναγκαίες συνθήκες για θετική μεταβολή (κέρδη) της ευημερίας των χωρών που συμμετέχουν στη τελωνειακή ένωση. Η μεταβολή στην ευημερία των μελών της τελωνειακής ένωσης μπορεί να υπολογιστεί με την ολοκλήρωση της σχέσης (3.1.8).

$$\Delta V = \int dV = \int \frac{\partial V}{\partial Y} R \quad (3.1.12)$$

$$\text{όπου } R = \sum_i p_{iA}^* \sum_j \frac{\partial y_i}{\partial p_j} dp_j - \left(\sum_i e_{iB} dp_{iB}^* + \sum_i e_{iC} dp_{iC}^* \right) + \sum_i \{ [p_{iB}^* t_{iB} \alpha_i + p_{i\Gamma}^* t_{i\Gamma} (1-\alpha_i)] \cdot$$

$$[\sum_j (\frac{\partial e_i}{\partial p_j} dp_j + \frac{\partial x_i}{\partial Y} dY)] \} + dT$$

και ρ το διάνυσμα εγχώριων τιμών.

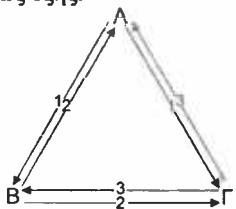
Στο υπόδειγμα του Meade (1955), λόγω των υποθέσεων περί συμμετρίας των μορφών παραγωγής και εμπορίου¹⁹ η σχέση (3.1.5) μετασχηματίζεται στην εξίσωση

$$adV = p_{2B}^* t_{2B} de_2 + p_{3\Gamma}^* t_{3\Gamma} de_3, a > 0 \quad (3.1.13)$$

Η συμμετρία στην μορφή εμπορίου αποκλείει την περίπτωση της εκτροπής πριν και μετά τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης. Η υπόθεση, ότι οι χώρες Α και Β που σχηματίζουν την τελωνειακή ένωση είναι μικρές (δηλ. δεν μπορούν να επηρεάσουν τους διεθνείς όρους εμπορίου), αποκλείει τις μεταβολές στην $p_{i\Gamma}^*$.

Μια ικανή συνθήκη, ώστε μια μικρή μεταβολή στους δασμούς να αυξήσει την ευημερία μιας χώρας-μέλους της τελωνειακής ένωσης (π.χ. Α), είναι να υπάρξει μια αύξηση όλων των εισαγόμενων ποσοτήτων. Ξεκινώντας από την αρχική κατάσταση των ενιαίων δασμών ($t_{2B}=t_{3\Gamma}=t>0$), πριν τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης η μεταβολή στην ευημερία

¹⁹ Οι χώρες Α και Β εξειδικεύονται πλήρως στην παραγωγή των εξαγόμενων αγαθών (symmetric production pattern) και η συμμετρική μορφή εμπορίου (symmetric trading pattern) μπορεί να απεικονιστεί ως εξής:

της χώρας A δίνεται από την εξίσωση $adV = t(p_{2B}^* de_2 + p_{3r}^* de_3)$. Έτσι ικανή και αναγκαία συνθήκη για μια αύξηση της ευημερίας της A είναι η αύξηση του όγκου του εμπορίου υπολογιζόμενου σε παγκόσμιες τιμές.

Συνοψίζοντας, ο Meade απέδειξε ότι μια μικρή μείωση στο δασμό εκείνου του προϊόντος που εισάγει μια χώρα-μέλος (πχ. A) της τελωνειακής ένωσης από την εταίρο της (πχ. B), θα αυξήσει την εθνική ευημερία (χώρας A): πρώτον, εάν αυξήσει την ποσότητα εισαγωγών τόσο από την χώρα-εταίρο (B) όσο και από την χώρα εκτός της τελωνειακής ένωσης (Γ) και δεύτερον, μόνο εάν οδηγήσει σε αύξηση του συνολικού όγκου των εισαγωγών, μετρούμενος σε σταθερές διεθνείς τιμές. Επίσης, όσο πιο μεγάλη είναι η δασμολογική προστασία των χωρών-μελών της τελωνειακής ένωσης, πριν τον σχηματισμό της τόσο μεγαλύτερα θα είναι τα κέρδη, σε όρους ευημερίας, για τα μέλη της μετά τον σχηματισμό της.

Ο Lipsey (1970) απέδειξε με την χρήση ενός μοντέλου Graham, ότι όσο μεγαλύτερη είναι η αναλογία του εισοδήματος ενός καταναλωτή που ξοδεύεται για την αγορά του αγαθού 1 σε σχέση με αυτό που ξοδεύεται για το αγαθό 3 (το αγαθό που εισάγεται από την χώρα που δεν ανήκει στην τελωνειακή ένωση), τόσο περισσότερο πιθανή είναι μια αύξηση στην ευημερία της χώρας A. Επιπλέον, ο Lipsey διατείνεται ότι χώρες που επιδεικνύουν σημαντικό εμπόριο μεταξύ τους μπορούν να επωφεληθούν από την οημιουργία μιας τελωνειακής ένωσης.

Ο Riezman (1979) σε αντίθεση με τον Meade, θεωρεί ότι κάθε χώρα εισάγει ένα αγαθό και εξάγει τα άλλα δυο (trading pattern)²⁰. Ο σχηματισμός της τελωνειακής ένωσης μεταξύ των χωρών A και B συνεπάγεται αμοιβαία μείωση των δασμών των δυο χωρών (δηλαδή μείωση t_{IB} στην χώρα A και μείωση t_{2A} στην χώρα B). Επίσης ο Riezman υπέθεσε ότι σε κάθε χώρα ισχύει:

- $\frac{\partial x_i}{\partial p_j} > 0$ και $\frac{\partial y_i}{\partial p_j} < 0, i \neq j$ Τα αγαθά (i,j) είναι ακαθάριστα συμπληρωματικά (gross complements) σε ζήτηση και προσφορά
- $\frac{\partial x_i}{\partial p_j} < 0$ και $\frac{\partial y_i}{\partial p_j} > 0, i \neq j$ Τα αγαθά (i,j) είναι ακαθάριστα υποκατάστατα (gross substitutes) σε ζήτηση και προσφορά

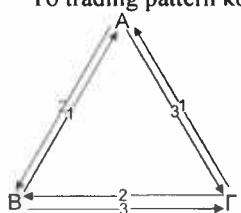
συνεπώς $\frac{\partial e_i}{\partial p_j} > 0$ για $i \neq j$ και $\frac{\partial e_i}{\partial p_i} < 0$

Λαμβάνοντας υπόψιν την μορφή εμπορίου και την εξίσωση (3.1.5) οι μεταβολές στην ευημερία της χώρας A δίνονται από την σχέση

$$adV = - \left(\sum_i e_{iB} dp_{iB}^* + \sum_i e_{i\Gamma} dp_{i\Gamma}^* \right) + (p_{iB}^* t_{iB} de_{iB} + p_{i\Gamma}^* t_{i\Gamma} de_{i\Gamma}) \quad (3.1.14)$$

Ο Riezman απέδειξε ότι δεδομένης της αμοιβαίας συμφωνίας δυο χωρών να μειώσουν τους μεταξύ τους δασμούς, και δεδομένου ότι ισχύουν τα εξής:

²⁰ Το trading pattern κατά Riezman απεικονίζεται ως εξής:

- α) οι συνθήκες κανονικότητας (regularity conditions)²¹
- β) τα αποτελέσματα εισοδήματος είναι μικρά και
- γ) το αρχικό εμπόριο των χωρών A,B (πριν τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης) είναι σχετικά μικρό τότε, η χρησιμότητα και των δυο χωρών θα αυξηθεί.

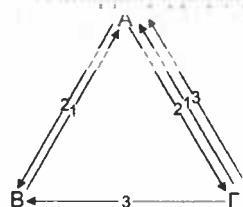
Τέλος, μπορεί να διαπιστώσει κανείς ότι με την απουσία των μεταβιβαστικών πληρωμών²², οι χώρες που έχουν σημαντικό μεταξύ τους εμπόριο δεν θα προβούν στον σχηματισμό μιας τελωνειακής ένωσης, γιατί δεν το βρίσκουν αμοιβαία επωφελές εγχείρημα.

Ο Berglas (1979) σε αντίθεση με τους Meade και Riezman υιοθετεί μια ασύμμετρη μορφή εμπορίου²³. Εξαιτίας αυτής της ασυμμετρίας πρέπει να υπολογιστούν οι μεταβολές στην ευημερία σε όλες τις χώρες που συναποτελούν την τελωνειακή ένωση (π.χ. A και B). Ο σχηματισμός της τελωνειακής ένωσης μειώνει την τιμή του αγαθού που εισάγει η χώρα A από την εταίρο της, χώρα B. Η μεταβολή της ευημερίας για την χώρα A δίνεται από τις εξισώσεις (3.1.5) και (3.1.8)

²¹ Οι συνθήκες του 1^ο Θεωρήματος του Riezman μπορούν να ληφθούν ως συνθήκες κανονικότητας. Ουσιαστικά, αυτές υπονοούν ότι οι own price ελαστικότητες της υπερβάλλουσας έμπνευσης σύμφωνα μεγαλύτερες των cross price ελαστικοτήτων. Επίσης εξασφαλίζουν ότι ο δεύτερος όρος στο δεξιό μέρος της

²² Μεταβιβαστικές πληρωμές (transfer payments) είναι επιδοτήσεις ή επιχορηγήσεις που καταβάλλει το κράτος στους ιδιώτες στα κλαίσια της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

²³ ..

$$adV = -e_{1B} dp_{1B}^* + p_{1B}^* t_{1B} de_{1B} + p_{1\Gamma}^* t_{1\Gamma} de_{1\Gamma} + p_{3\Gamma}^* t_{3\Gamma} de_{3\Gamma} \quad (3.1.15\alpha)$$

$$= -e_{1B} dp_{1B}^* + [p_{1B}^* t_{1B} a_1 + p_{1\Gamma}^* t_{1\Gamma} (1-a_1)] \frac{\partial x_1}{\partial I} dI + p_{3\Gamma}^* t_{3\Gamma} \frac{\partial x_3}{\partial I} dI \quad (3.1.15\beta)$$

$$\text{όπου } a_1 = \frac{de_{1B}}{de_{1B} + de_{1\Gamma}}$$

Μια αμοιβαία μείωση των δασμών των χωρών Α και Β (μικρές χώρες) θα αυξήσει την τιμή που προσφέρεται το αγαθό 1 από την χώρα Β. Συνεπώς, η χώρα Α θα υποστεί μια απώλεια στα δασμολογικά της έσοδα και μια μείωση του εθνικού της εισοδήματος (οι πρώτοι δυο όροι της (3.1.15α) θα μειωθούν). Εάν τα αγαθά 1 και 3 είναι κανονικά οι δυο τελευταίοι όροι της (3.1.15α) θα είναι αρνητικοί. Η κανονικότητα των αγαθών αποτελεί ικανή συνθήκη για την απώλεια στην ευημερία της χώρας Α.

Όσο αφορά την χώρα Β η τιμή εξαγωγής του αγαθού 1 αυξάνεται, του εισαγόμενου αγαθού, 2, μειώνεται (εξαιτίας της τελωνειακής ένωσης) και του εισαγόμενου αγαθού, 3, από την χώρα εκτός της τελωνειακής ένωσης (Γ) παραμένει σταθερή, αφού η Β είναι μικρή χώρα. Η μεταβολή της ευημερίας για την χώρα Β δίνεται από την εξίσωση (3.1.8).

$$adV = -e_{1B} dp_{1B}^* + p_{2A}^* de_{2A} + p_{3\Gamma}^* t_{3\Gamma} de_{3\Gamma}$$

$$= -e_{1B} dp_{1B}^* + p_{2A}^* t_{2A} \left(\sum_{j=1,2} \left[\frac{\partial e_j}{\partial p_j} dp_j + \frac{\partial x_j}{\partial I} dI \right] \right) + p_{3\Gamma}^* t_{3\Gamma} \left(\sum_{j=1,2} \left[\frac{\partial e_j}{\partial p_j} dp_j + \frac{\partial x_j}{\partial I} dI \right] \right) \quad (3.1.16)$$

Ο Berglas παρατήρησε ότι μια μικρή μείωση των δασμών των χωρών, που συναπαρτίζουν την τελωνειακή ένωση, μπορεί να αυξήσει την ευημερία της χώρας Β, ενώ μια μεγάλη μείωση ή πλήρης κατάργηση των δασμών, μπορεί να την μειώσει, ακόμα και αν τα αγαθά (2,3) είναι κανονικά.

Ο Corden (1976) απέδειξε, όταν μια τελωνειακή ένωση μειώσει τους δασμούς, αναφορικά με το εμπόριο των μελών της, τότε το ένα από τα μέλη μπορεί να έχει απώλειες ή κέρδη στην ευημερία του, εάν υπάρχει κατά Viner εκτροπή εμπορίου. Δεν υπολόγισε όμως, την μεταβολή στην ευημερία της άλλης χώρας-μέλους. Επιπλέον, απέδειξε ότι μια τελωνειακή ένωση είναι πιθανότερο να είναι επωφελής για την μια χώρα (ίσως και για την άλλη), όσο μικρότερος είναι ο εξωτερικός δασμός για τις εισαγωγές από την χώρα εκτός την τελωνειακής ένωσης και όσο μεγαλύτερη διαφορά υπάρχει στους δασμούς των χωρών της τελωνειακής ένωσης, πριν τον σχηματισμό της. Ακόμη, παρατήρησε ότι, τα μέλη μιας τελωνειακής ενώσεως μπορεί να αυξήσουν την ευημερία τους εάν, η τελωνειακή ένωση εκμεταλλευτεί τις υφιστάμενες οικονομίες κλίμακος.

Οι McMillan and McKann (1981) χρησιμοποιώντας ένα Meade-Lipsey-Vanek υπόδειγμα, δηλαδή κάνοντας τις ίδιες υποθέσεις που κάνουν οι Meade Lipsey και Vanek στα υποδείγματά τους, απέδειξαν τα εξής:

- α) Μια χώρα κερδίζει από την μείωση των δασμών που είναι επακόλουθο του σχηματισμού μιας τελωνειακής ένωσης, εάν και μόνο εάν το εγχωρίως παραγόμενο αγαθό και το εισαγόμενο αγαθό από την χώρα εταίρο της είναι αμιγώς υποκατάστata.
- β) Η πλήρης κατάργηση των δασμών μεταξύ των χωρών της τελωνειακής ένωσης είναι συμφέρουσα εάν και μόνο εάν το εισαγόμενο αγαθό από την χώρα εταίρο και το εισαγόμενο αγαθό από την χώρα που δεν συμμετέχει στην τελωνειακή ένωση δεν είναι αμιγώς υποκατάστata ή συμπληρωματικά.

- γ) Μια χώρα-μέλος τελωνειακής ένωσης είναι ωφέλιμο να επιδοτεί τις εισαγωγές από άλλη χώρα-μέλος της τελωνειακής ένωσης, δυο αγαθών που είναι αμιγώς συμπληρωματικά.

Οι P.Wonnacott and R.Wonnacott (1981), απέδειξαν ότι ήταν εσφαλμένη η πεποίθηση που επικρατούσε ότι μια μικρή χώρα (σε οικονομική ισχύ) δεν κερδίζει τίποτα περισσότερο από την συμμετοχή της σε μια τελωνειακή ένωση σε σύγκριση με τα κέρδη που προέρχονται από μια μονομερή μείωση δασμών (unilateral tariff reduction – UTR)²⁴. Οι δυο συγγραφείς ισχυρίζονται πως οι υποστηρικτές της μονομερούς μείωσης των δασμών αγνοούν τις οικονομίες κλίμακος και τα θετικά αποτελέσματα στους όρους εμπορίου, που προκύπτουν από τον σχηματισμό μιας τελωνειακής ένωσης.

3.2 Οικονομική ολοκλήρωση και παγκόσμια ευημερία

Σε αυτήν την υποενότητα θα ασχοληθώ με τις επιπτώσεις που έχει ο σχηματισμός μιας τελωνειακής ένωσης, στην ευημερία των χωρών που δεν ανήκουν σε αυτήν, παραθέτοντας την κεντρικής σημασίας εργασία των Kemp και Wan (1976) και κάποιες ενδιαφέρουσες προεκτάσεις της. Επιπλέον θα παρουσιάσω άρθρα διαφόρων συγγραφέων που εντρύφησαν στο θέμα της παγκόσμιας ευημερίας.

²⁴ Η μονομερής μείωση των δασμών μπορεί να εμπεριέχει την μερική μείωσή τους ή την ολική κατάργησή τους (μηδενικοί δασμοί).

3.2.1 Η πρόταση των Kemp και Wan και κάποιες προεκτάσεις της.

Οι Kemp και Wan (1976) στο άρθρο τους “An elementary proposition concerning the problem of customs unions” κάνουν την εξής πρόταση: «Θεωρούμε μια παγκόσμια ανταγωνιστική ισορροπία, όπου απροσδιορίστου αριθμού χώρες εμπορεύονται μεταξύ τους οσαδήποτε αγαθά, χωρίς κανέναν περιορισμό αναφορικά με τους δασμούς και άλλους φόρους επί των αγαθών και έχοντας πλήρη γνώση για τα μεταφορικά κόστη. Έστω τώρα ότι ένα υποσύνολο του συνόλου των χωρών σχηματίζει μια τελωνειακή ένωση. Υπάρχει για τις χώρες-μέλη της τελωνειακής ένωσης ένα διάνυσμα κοινών δασμών και ένα σύστημα κατά-κεφαλήν αντισταθμιστικών πληρωμών τέτοιο ώστε κάθε χώρα, είτε είναι μέλος της τελωνειακής ένωσης είτε όχι, να μην βρεθεί σε χειρότερη οικονομική κατάσταση σε σύγκριση με αυτήν πριν τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης.»

Το διάνυσμα του κοινού εξωτερικού δασμού (common external tariff - CET), στο οποίο αναφέρονται οι Kemp και Wan είναι αυτό που ο Vanek (1965) ονομάζει αντισταθμιστικό δασμό (compensating tariff). Δηλαδή, ο δασμός που διατηρεί σταθερό το εμπόριο ανάμεσα στις χώρες-μέλη της τελωνειακής ένωσης και στον υπόλοιπο κόσμο, σε επίπεδο ίδιο με εκείνο που επικρατούσε πριν τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης. Εξαιρετικά ενδιαφέρον σε αυτήν την πρόταση είναι το γεγονός ότι, δεν υπάρχουν περιορισμοί, αναφορικά με το μέγεθος και τον αριθμό των χωρών που συναποτελούν την ένωση, τις σχέσεις εμπορίου που επικρατούν πριν και μετά τον σχηματισμό της, το επίπεδο ανάπτυξης των χωρών, την γεωγραφική εγγύτητά τους και τα μεταφορικά κόστη. Επίσης, η πρόταση είναι ενδιαφέρουσα, γιατί υπονοεί ότι υπάρχει κίνητρο για τον σχηματισμό ή

την επέκταση των τελωνειακών ενώσεων ώστε να συμπεριλάβουν και άλλες χώρες, μέχρι όλος ο κόσμος να γίνει μια μεγάλη τελωνειακή ένωση, που ισοδυναμεί με παγκόσμια απελευθέρωση του εμπορίου. Είναι σαφές ότι ο μοναδικός τρόπος που μπορεί μια τελωνειακή ένωση να οδηγήσει στην φιλελευθεροποίηση του εμπορίου είναι μέσω της κοινής εξωτερικής δασμολογικής πολιτικής.

Επιπλέον, οι Kemp και Wan παρουσίασαν μια απόδειξη της πρότασής τους, ότι μια αντισταθμιστική τελωνειακή ένωση, δηλαδή, μια τελωνειακή ένωση που δεν επηρεάζει αρνητικά το εμπόριο με τις χώρες-μη μέλη της, έχει την δυνατότητα να αυξήσει την παγκόσμια ευημερία. Ουσιαστικά, ο σκοπός των δυο συγγραφέων ήταν να αποδείξουν την ύπαρξη μιας τελωνειακής ένωσης, που οδηγεί στην κατά Pareto βελτίωση της ευημερίας των μελών και μη-μελών της.

Επίσης, απαριθμούν τους λόγους που υπάρχουν εμπόδια στην παγκόσμια απελευθέρωση του εμπορίου. Αυτοί είναι η εξής:

- α) μη οικονομικοί στόχοι των κρατών
- β) τα προβλήματα στην θεωρία παιγνίων που αφορούν την επιλογή χωρών-εταίρων, της μοιρασιάς των κερδών και της εφαρμογής των συμφωνιών
- γ) η πιθανότητα να υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του «σωστού» διανύσματος κοινού εξωτερικού δασμού και του συστήματος αντισταθμιστικών πληρωμών με την «λάθος» ισορροπία που επικρατεί μετά τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης²⁵

²⁵ «Λάθος» ισορροπία είναι αυτή στην οποία μερικά μέλη της τελωνειακής ένωσης είναι σε χειρότερη οικονομική θέση από αυτήν που είναι πριν τον σχηματισμό της.

- δ) η αδράνεια και η αδιαφορία που επιδεικνύουν σε κάποια θέματα τα μέλη μιας τελωνειακής ένωσης²⁶
- ε) η πειθαρχία που επιβάλλεται από τις διεθνείς συμφωνίες, σχετικά με περιορισμό δασμολογικών και μη-δασμολογικών εμποδίων.

Ο Grinols (1981) παρατήρησε ότι η απόδειξη των Kemp και Wan²⁷ δεν είναι διαφωτιστική αναφορικά με τον τρόπο που μια χώρα-μέλος της τελωνειακής ένωσης αποζημιώνει μια άλλη, ώστε η τελευταία να μην βρεθεί σε χειρότερη θέση συγκριτικά με την ισορροπία που επικρατούσε πριν τον σχηματισμό της τελωνειακής ένωσης. Έτσι ο Grinols απέδειξε ότι, υπάρχει ένα αντισταθμιστικό σχέδιο (compensation scheme) το οποίο είναι πάντα εφικτό και κάτω από ορισμένες συνθήκες είναι και το μοναδικό εφικτό. Σε διεθνείς τιμές, κάθε χώρα-μέλος της τελωνειακής ένωσης δεν χάνει αλλά ούτε κερδίζει (δηλαδή, βρίσκεται στο σημείο break-even) από το προτεινόμενο αντισταθμιστικό σχέδιο, αλλά λαμβάνει αντισταθμιστικές πληρωμές μηδενικής αξίας. Σε τιμές που επικρατούν εντός της τελωνειακής ένωσης, οι χώρες-μέλη της μπορεί να λάβουν ή να δώσουν κάποια αντισταθμιστική πληρωμή. Με την βοήθεια του θεωρήματος Grandmont – McFadden²⁸ απέδειξε ότι το άθροισμα αυτών των πληρωμών είναι ίσο με τα έσοδα της ένωσης από την επιβολή του κοινού εξωτερικού δασμού στις χώρες-μέλη της.

²⁶ Κυρίως όσον αφορά τις κατά-κεφαλήν αντισταθμιστικές πληρωμές

²⁷ Για την απόδειξη της πρότασής τους οι Kemp και Wan χρησιμοποίησαν το δεύτερο θεμελιώδες θεώρημα των οικονομικών της ευημερίας.

²⁸ Το θεώρημα αποδεικνύει ότι κάθε μη-κατώτερη (non-inferior) κατά Pareto κατανομή των πόρων μπορεί να υποστηριχθεί ως ισορροπία κάτω από συνθήκες τέλειου ανταγωνισμού, χωρίς αναδιανομές των πόρων κατά μήκος των εθνικών συνόρων των κρατών.

Ο Richardson (1995) ήταν ο πρώτος που εξέτασε τις επιπτώσεις του σχηματισμού μιας τελωνειακής ένωσης, όταν οι χώρες-μη μέλη της λειτουργούν αναλόγως με αυτό που τους επιτάσσει η αριστοποιητική συμπεριφορά τους, ενώ οι χώρες-μέλη δεν λειτουργούν έτσι. Παρουσίασε ένα αριθμητικό παράδειγμα, όπου η νιοθέτηση του κοινού εξωτερικού δασμού των Kemp-Wan και η αριστοποιητική συμπεριφορά των χωρών-μη μελών μιας τελωνειακής ένωσης μπορεί να αποδειχθεί επιζήμια για τις χώρες-μέλη της. Εν ολίγοις, ο Richardson υπογράμμισε το γεγονός ότι λαμβανομένων των αντιποίων το οικοδόμημα του κοινού εξωτερικού δασμού των Kemp-Wan καταρρέει.

Οι Kemp and Shimomura (2001) απέδειξαν ότι, υπάρχει μια συνάρτηση του κοινού εξωτερικού δασμού τέτοια που να επιτρέπει τον σχηματισμό των τελωνειακών ενώσεων χωρίς να επηρεάζει αρνητικά την πορεία προς την παγκόσμια απελευθέρωση του εμπορίου. Η πρόταση των Kemp-Shimomura είναι εξαιρετικά σημαντική, γιατί βρίσκει εφαρμογή σε θέματα πολιτικής. Επί παραδείγματι, εάν το άρθρο XXIV της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (ΓΣΔΕ) / Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), το οποίο μεταξύ άλλων καθορίζει την συμπεριφορά των μελών μιας τελωνειακής ένωσης και την απόφασή τους για κοινή εξωτερική δασμολογική πολιτική, καθόριζε ότι η συνάρτηση κοινού εξωτερικού δασμού των Kemp-Shimomura περιγράφει, τότε οποιαδήποτε τελωνειακή ένωση σχηματίζονταν θα ήταν επωφελής για τις χώρες-μέλη της και επιζήμια για τις χώρες-μη μέλη της. Η μεγέθυνση / επέκταση τέτοιων ενώσεων θα οδηγούσε σε παγκόσμια απελευθέρωση του εμπορίου.

Οι Raimondos-Möller and Woodland (2001) κάνουν μια ανασκόπηση των προτάσεων του Kemp-Wan²⁹ και Kemp-Shimomura, χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα παγκόσμιας ανταγωνιστικής γενικής ισορροπίας των Turunen-Red και Woodland (1991). Επίσης, παρέχουν μια διαγραμματική παρουσίαση της πρότασης Kemp-Wan και αποδεικνύουν εξής: Μια τελωνειακή ένωση με τα χαρακτηριστικά της πρότασης του Kemp-Wan δεν χρειάζεται να απελευθερώσει το εμπόριο μεταξύ των χωρών-μελών της για να βελτιώσει την ευημερία τους, αλλά αρκεί και είναι αναγκαίο να εναρμονίσει τους δασμούς μεταξύ των χωρών-μελών και να εξασφαλίσει την ύπαρξη μεταβιβαστικών πληρωμών. Αυτή η καινοφανής πρόταση ισχύει και για την πρόταση των Kemp-Shimomura, η οποία εξασφαλίζει ότι μια επωφελής τελωνειακή ένωση μπορεί να σχηματιστεί ακόμα και αν οι χώρες-μη μέλη της δρουν αριστοποιητικά.

3.2.2 Επιπτώσεις μιας τελωνειακής ένωσης στην παγκόσμια ευημερία

Ο Krugman (1991) μελέτησε την σχέση που υπάρχει ανάμεσα στον αριθμό των ομάδων εμπορίου (trading blocks) και των άριστων εξωτερικών δασμών που αυτές επιβάλλουν στις χώρες, που δεν ανήκουν σε αυτές, καθώς και την σχέση του αριθμού των ομάδων εμπορίου και της παγκόσμιας ευημερίας. Για να αποδείξει τις παραπάνω σχέσεις χρησιμοποίησε ένα μοντέλο περιφερειακών ομάδων εμπορίου, στο οποίο ο κόσμος αποτελείται από B ίδιου μεγέθους ομάδες εμπορίου, οι οποίες απελευθερώνουν το εμπόριο

²⁹ Σε αντίθεση με τους Kemp-Wan, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι δασμοί επιλέγονται έτσι ώστε να μεγιστοποιούν την κοινωνική συνάρτηση ευημερίας, οι Raimondos – Möller και Woodland απέδειξαν ότι η πρόταση των Kemp-Wan δεν μπορεί να εφαρμοστεί όταν οι χώρες επιλέγουν στρατηγικά το διάνυσμα κοινού εξωτερικού δασμού.

ανάμεσα στις χώρες-μέλη τους και επιβάλλονταν αριστους κοινούς εξωτερικούς αναλογικούς δασμούς στο εμπόριο με τις χώρες του υπόλοιπου κόσμου. $B < N$, όπου N ο αριθμός των περιοχών / επαρχιών (provinces) του κόσμου. Οι ομάδες εμπορίου είναι συμμετρικές και η καθεμία περιέχει N/B περιοχές. Η κάθε περιοχή παράγει ένα αγαθό, το οποίο είναι υποκατάστατο των προϊόντων όλων των υπολοίπων περιοχών (variety model). Οι προτιμήσεις των καταναλωτών παγκοσμίως είναι ίδιες και εκφράζονται από την συνάρτηση σταθερής ελαστικότητας:

$$U = \left[\sum_{i=1}^N C_i^\theta \right]^{\frac{1}{\theta}} \quad (3.2.2.1), \text{ όπου } C_i \text{ η κατανάλωση της περιφέρειας } i \text{ απ' το}$$

μοναδικό αγαθό που παράγει και $\sigma = \frac{1}{1-\theta}$ (3.2.2.2) η ελαστικότητα

υποκατάστασης δυο προϊόντων. Κάθε ομάδα εμπορίου επιβάλλει εκείνο τον δασμό που μεγιστοποιεί την ευημερία της, θεωρώντας τις πολιτικές των άλλων ομάδων ως δεδομένες. Ο άριστος δασμός δίνεται από την εξίσωση

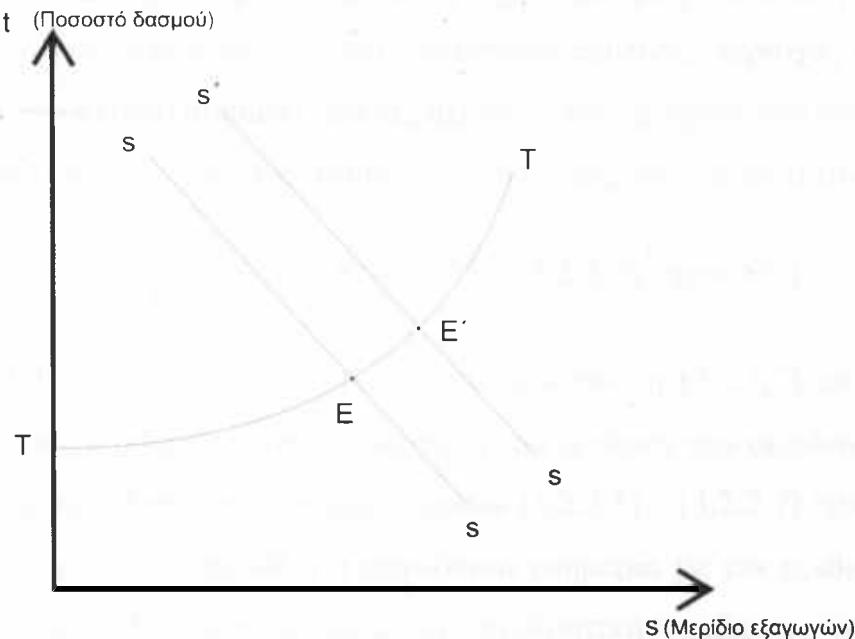
$$t^{opt} = \frac{1}{\varepsilon - 1} \quad (3.2.2.3), \text{ όπου } \varepsilon \text{ η ελαστικότητα ζήτησης εξαγωγών. Σε μια}$$

συμμετρική ισορροπία όπου όλες οι ομάδες εμπορίου επιβάλλονταν τον ίδιο δασμό ισχύει $\varepsilon = s + (1-s)\sigma$ (3.2.2.4), όπου s το μερίδιο (share) εξαγωγών κάθε ομάδας στο συνολικό παγκόσμιο εισόδημα υπολογιζόμενο σε παγκόσμιες τιμές. Συνεπώς, ο άριστος δασμός δίνεται από την εξίσωση

$$t^{opt} = \frac{1}{(1-s)(\sigma-1)} \quad (3.2.2.5). \text{ Από αυτήν την σχέση φαίνεται πως όσο}$$

μεγαλύτερο είναι το s τόσο υψηλότερος είναι ο t^{opt} , που σημαίνει ότι μια ενοποίηση των ομάδων εμπορίου του κόσμου σε λιγότερες αλλά μεγαλύτερου μεγέθους ομάδες θα οδηγήσει σε υψηλότερα εμπόδια στο εμπόριο μεταξύ των περιοχών που αποτελούν την ομάδα εμπορίου. Ο

Krugman αποδεικνύει ακόμη την σχέση $s = \frac{1}{(1+t)^\sigma + B - 1}$ (3.2.2.6). Δηλαδή, το μερίδιο των εξαγωγών κάθε ομάδας βαίνει φθίνον, όσο αυξάνεται ο κοινός εξωτερικός δασμός (t) και ο αριθμός των ομάδων (B). Για δεδομένο αριθμό ομάδων οι εξισώσεις (3.2.2.5) και (3.2.2.6) καθορίζουν ταυτόχρονα τον δασμό και το μερίδιο εξαγωγών μιας ομάδας.

Διάγραμμα 6

Η καμπύλη ss απεικονίζει την εξίσωση (3.2.2.6). έχει αρνητική κλίση λόγω της αρνητικής σχέσης μεταξύ μεριδίου εξαγωγών και δασμού.

Η καμπύλη TT απεικονίζει την εξίσωση (3.2.2.5).

Η ισορροπία επιτυγχάνεται στο σημείο E , όπου κάθε ομάδα εμπορίου θέτει μονομερώς τον άριστο δασμό της (t^{opt}).

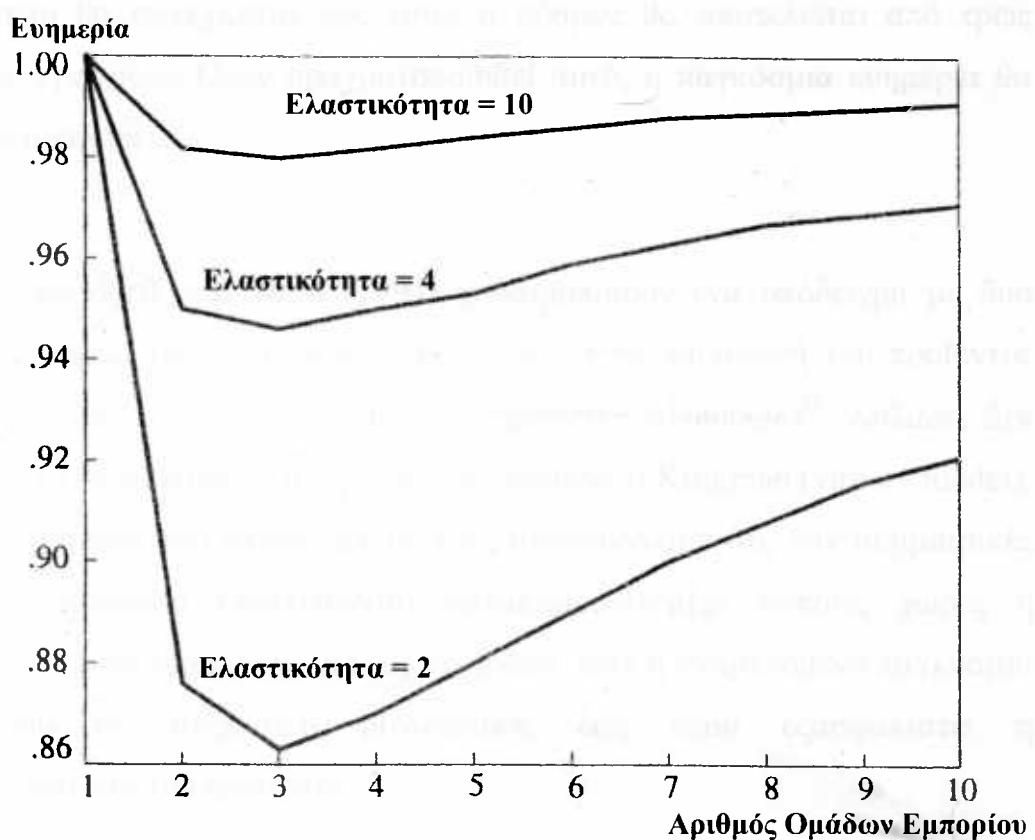
Εάν υποθέσουμε τώρα ότι, υπάρχει μια ενοποίηση των ομάδων εμπορίου σε ένα μικρότερο αριθμό ομάδων, αυτό απεικονίζεται από την παράλληλη

μετατόπιση της καμπύλης ss προς τα πάνω ($s's'$). Η νέα ισορροπία είναι η E' , όπου έχουμε αύξηση του δασμού και του μεριδίου εξαγωγών. Είναι ξεκάθαρο ότι, η ενοποίηση των ομάδων εμπορίου θα μειώσει τον όγκο εμπορίου ανάμεσα σε οποιεσδήποτε δύο περιοχές που ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες.

Δεδομένης της συνάρτησης χρησιμότητας (3.2.2.1) ο Krugman υπολόγισε την ευημερία μιας αντιπροσωπευτικής περιοχής ως συνάρτηση του συνολικού αριθμού των περιοχών N , του αριθμού των ομάδων εμπορίου B και του δασμού t που επιβάλλουν οι ομάδες στις μεταξύ τους συναλλαγές.

$$U = \left[\frac{B}{(1+t)^\sigma + b - 1} \right] \left[1 - B^{-1} + B^{-1}(1+t)^{\sigma\theta} \right]^{\frac{1}{\theta}} \quad (3.2.2.7), \text{ όπου } N=1$$

Εάν υπάρχει απελευθέρωση του εμπορίου η (3.2.2.7) υπονοεί ότι $U=1$. Εφόσον ο δασμός t είναι συνάρτηση του αριθμού των ομάδων εμπορίου B , ο Krugman έλυσε το σύστημα σχέσεων (3.2.2.5) – (3.2.2.7) αριθμητικά για να υπολογίσει πώς ποικίλει η παγκόσμια ευημερία με τον αριθμό των ομάδων εμπορίου. Τα αποτελέσματα της αριθμητικής επίλυσης του συστήματος απεικονίζονται στο Διάγραμμα 7.

Διάγραμμα 7

Η παγκόσμια ευημερία μεγιστοποιείται όταν υπάρχει μόνο μια ομάδα εμπορίου δηλαδή όταν υπάρχει παγκόσμια απελευθέρωση του εμπορίου. Ακόμη όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 7 η σχέση μεταξύ της παγκόσμιας ευημερίας και του αριθμού των ομάδων εμπορίου, B, δεν είναι μονοτονική, αλλά έχει σχήμα U(U-shaped). Η παγκόσμια ευημερία ελαχιστοποιείται όταν υπάρχουν αρκετές μεγάλες σε μέγεθος ομάδες εμπορίου και θα μπορούσε να αυξηθεί, εάν υπήρχαν περισσότερες ομάδες η καθεμία με λιγότερη αγοραστική δύναμη (market power).

Τέλος, η μεγέθυνση των τελωνειακών ενώσεων, σύμφωνα με τον Krugman θα συνεχίζεται έως ότου ο κόσμος θα αποτελείται από τρεις ομάδες εμπορίου. Όταν πραγματοποιηθεί αυτό, η παγκόσμια ευημερία θα ελαχιστοποιηθεί.

Oi Deardorff and Stern (1994) χρησιμοποιούν ένα υπόδειγμα με δυο τύπους χωρών όπου καθεμία εξειδικεύεται στην παραγωγή του προϊόντος που έχει συγκριτικό πλεονέκτημα (comparative advantage)³⁰. Δηλαδή, δεν έχουμε το ενδοκλαδικό εμπόριο που περιγράφει ο Krugman (variety model). Με τη βοήθεια του υποδείγματός τους αποδεικνύουν ότι, εάν συμμετρικές ομάδες εμπορίου επεκτείνονται «ανακηρύσσοντας» κάποιες χώρες ή περιοχές ως εταίρους τους, με τυχαίο τρόπο, τότε η αναμενόμενη παγκόσμια ευημερία θα αυξάνεται μονοτονικά, έως ότου εξασφαλιστεί η απελευθέρωση του εμπορίου.

Oi Bond and Syropoulos (1996) παρατήρησαν ότι η ανάλυση του Krugman ήταν πολύ ευαίσθητη σε συγκεκριμένους τύπους συναρτήσεων

³⁰ Έστω p_1^a και p_2^a οι τιμές των αγαθών 1 και 2 στην εγχώρια αγορά (home country) και p_1^{*a} , p_2^{*a} οι τιμές των αγαθών στην ξένη αγορά (foreign country) σε κατάσταση αντάρκειας. Σε κατάσταση αντάρκειας οι χώρες παράγουν και τα δύο αγαθά και οι σχετικές τιμές των αγαθών είναι ίσες με τις σχετικές παραγωγικότητές τους. Δηλαδή, ισχύει $p^a \equiv \frac{p_1^a}{p_2^a} = \frac{a_1}{a_2}$ και $p^{*a} \equiv \frac{p_1^{*a}}{p_2^{*a}} = \frac{a_1^*}{a_2^*}$.

Υποθέτουμε ότι εάν ισχύει $\frac{a_1}{a_2} < \frac{a_1^*}{a_2^*} \Leftrightarrow \frac{1/a_1}{1/a_2} > \frac{1/a_1^*}{1/a_2^*}$, τότε $p^a < p^{*a}$.

Συνεπώς η ημεδαπή έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή του αγαθού 1 σε σχέση με το αγαθό 2. Σε κατάσταση διεθνούς εμπορίου ισχύει $p^a < \bar{p} < p^{*a}$, όπου \bar{p} η διεθνής σχετική τιμή των προϊόντων 1 και 2. Κάθε χώρα εξειδικεύεται σε ένα αγαθό. Η ημεδαπή στο 1 και η αλλοδαπή στο 2.

και σε συγκεκριμένες υποθέσεις³¹. Εξέτασαν διεξοδικότερα την σχέση μεταξύ του μεγέθους των ομάδων και της αγοραστικής τους δύναμης, όταν αυτές επιβάλλουν έναν κοινό εξωτερικό δασμό. Χρησιμοποιώντας ένα απλό υπόδειγμα καθαρής ανταλλαγής (pure exchange economy) με μια παράμετρο, α , να λειτουργεί ως δείκτης του βαθμού του συγκριτικού πλεονεκτήματος, απέδειξαν τα εξής:

- α) όταν το μερίδιο των εισαγόμενων αγαθών των μελών μιας ομάδας εμπορίου στις προικοδοτήσεις της (endowments) είναι μηδενικό (όπως στην περίπτωση του Krugman), ο κοινός εξωτερικός δασμός ισορροπίας πρέπει να αυξηθεί με την αύξηση του απόλυτου μεγέθους της ομάδας
- β) εάν το παραπάνω μερίδιο είναι θετικό, τότε υπάρχουν ελαστικότητες υποκατάστασης αρκετά χαμηλές για τις οποίες ο δασμός ισορροπίας πρέπει να μειωθεί με μια αύξηση του μεγέθους της ομάδας εμπορίου
- γ) για ενδιάμεσες τιμές των ελαστικοτήτων υποκατάστασης ο δασμός ισορροπίας πρέπει να αυξηθεί με μια αύξηση του μεγέθους της ομάδας, όταν αυτή είναι μικρή και να μειωθεί με μια αύξηση του μεγέθους της ομάδας όταν αυτή είναι μεγάλη
- δ) εάν η ελαστικότητα υποκατάστασης είναι χαμηλή και το μερίδιο των εισαγόμενων αγαθών στις προικοδοτήσεις είναι μικρό (μεγάλο), η παγκόσμια ευημερία ελαχιστοποιείται όταν υπάρχουν τέσσερις ή περισσότερες ομάδες εμπορίου (μόνο δύο ομάδες εμπορίου).

³¹ Η ανάλυση του Krugman υποθέτει ότι όλες οι ομάδες εμπορίου αυξάνονται (σε μέγεθος) συμμετρικά. Κανείς μπορεί να σκεφτεί αυτή τη συμμετρική αύξηση, σαν μια αύξηση του απόλυτου μεγέθους μιας ομάδας κρατώντας σταθερό το σχετικό μέγεθός της.

Οι Goto and Hamada (1994) με τη βοήθεια ενός υποδείγματος μονοπωλιακού ανταγωνισμού απέδειξαν ότι, ο σχηματισμός μιας ζώνης ελεύθερου εμπορίου χειροτερεύει τους όρους εμπορίου και κατά συνέπεια την ευημερία των χωρών που δεν ανήκουν σε αυτήν.

Ο Yi (1996) χρησιμοποιώντας ένα quasilinear-quadratic³² υπόδειγμα ενδοκλαδικού εμπορίου, όπου τα κέρδη από το εμπόριο προέρχονται από την αυξανόμενη ποικιλία των αγαθών και την μειούμενη αγοραστική δύναμη της ημεδαπής βιομηχανίας, αποδεικνύει ότι, όταν μια τελωνειακή ένωση επεκτείνεται, τόσο ο όγκος των εξαγωγών των χωρών-μη μελών της όσο και οι όροι εμπορίου με τις χώρες-μέλη μειώνονται. Άρα η επέκταση μιας τελωνειακής ένωσης, που μεγιστοποιεί την ευημερία της, έχει σαν συνέπεια την μείωση της ευημερίας των χωρών-μη μελών της και την βελτίωση της συνολικής ευημερίας των υπαρχόντων και των νεοαποκτηθέντων χωρών-μελών της. Σαν αποτέλεσμα, οι επιπτώσεις του σχηματισμού ή της επέκτασης μιας τελωνειακής ένωσης στην παγκόσμια ευημερία είναι αμφίβολες. Επίσης, ο Yi σε αντίθεση με τον Krugman εξετάζει εάν ο σχηματισμός τριών συμμετρικών τελωνειακών ενώσεων μπορεί να θεωρηθεί ένα σταθερό αποτέλεσμα. Καταλήγει στο συμπέρασμα πως σε καμία περίπτωση ο σχηματισμός τριών συμμετρικών τελωνειακών ενώσεων δεν μπορεί να θεωρηθεί ένα σταθερό αποτέλεσμα, είτε

³² Η μορφή της συνάρτησης χρησιμότητας είναι τετραγωνική και οιωνοί γραμμική.

$u'(\vec{q}_i, M_i) = V(\vec{q}_i) + M_i = q_i Q_i - \frac{\gamma}{2} Q_i^2 - \frac{1-\gamma}{2} \sum_{j=1}^N q_{ij}^2 + M_i$, όπου q_{ij} η κατανάλωση του αγαθού της χώρας j από την χώρα i , $\vec{q}_i = (q_{i1}, q_{i2}, \dots, q_{iN})$ το καταναλωτικό προφίλ της χώρας i , $Q_i = \sum_{j=1}^N q_{ij}$, γ

ένας δείκτης υποκαταστασιμότητας των αγαθών που παίρνει τιμές, $0 < \gamma < 1$ και M_i η κατανάλωση του numeraire αγαθού από την χώρα i .

προσεγγιστεί υπό το πρίσμα του κανόνα του open regionalism, είτε του κανόνα του unanimous regionalism.

Επιπλέον δύο από τα τέλη συναντήσεων της Επιτροπής για την προστασία της αγοράς της Ευρώπης στην Ασία, που πραγματοποιήθηκαν στην Κίνα τον Ιούνιο του 2010, αποφέρουν σημαντικές πληροφορίες για την προστασία της αγοράς της Ευρώπης στην Ασία. Η πρώτη συνάντηση πραγματοποιήθηκε στην Κίνα στις 22 Ιουνίου 2010, με την παρουσία της Επίτροπης Εμπορίου της ΕΕ, Μάριας Βαζούρη, και την παρουσία της Κίνας στην ΕΕ, Ζαν Λουι Σερντέν. Η δεύτερη συνάντηση πραγματοποιήθηκε στην Κίνα στις 23 Ιουνίου 2010, με την παρουσία της Επίτροπης Εμπορίου της ΕΕ, Μάριας Βαζούρη, και την παρουσία της Κίνας στην ΕΕ, Ζαν Λουι Σερντέν. Οι δύο συνάντησης αποφέρουν σημαντικές πληροφορίες για την προστασία της αγοράς της Ευρώπης στην Ασία.

Στην πρώτη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στην Κίνα στις 22 Ιουνίου 2010, με την παρουσία της Επίτροπης Εμπορίου της ΕΕ, Μάριας Βαζούρη, και την παρουσία της Κίνας στην ΕΕ, Ζαν Λουι Σερντέν, η Επίτροπη Εμπορίου της ΕΕ, Μάρια Βαζούρη, ανέφερε ότι η ΕΕ θα συνεχίσει να προστατεύει την αγορά της στην Ασία, με την παραβολή της στην προστασία της αγοράς της Ευρώπης στην Ασία. Η Επίτροπη Εμπορίου της ΕΕ, Μάρια Βαζούρη, ανέφερε ότι η ΕΕ θα συνεχίσει να προστατεύει την αγορά της στην Ασία, με την παραβολή της στην προστασία της αγοράς της Ευρώπης στην Ασία.

Κεφάλαιο 4

Εξουσιοδότηση της πολιτικής της τελωνειακής ένωσης σε μια από τις χώρες-μέλη (Delegation in CU)

Μια τελωνειακή ένωση αποτελεί μια συμφωνία εμπορίου σύμφωνα με την οποία οι χώρες μέλη της δεσμεύονται στα εξής: Πρώτον, στην ύπαρξη μηδενικών δασμών για τα αγαθά που εισάγει μια χώρα-μέλος της ένωσης από κάποια άλλη χώρα-μέλος. Δεύτερον, στην καθιέρωση κοινής εξωτερικής δασμολογικής πολιτικής έναντι των χωρών-μη μελών της. Τρίτον³³, στην θέσπιση μιας φόρμουλας για την διανομή των εσόδων που προέρχονται από την κοινή δασμολογική πολιτική, ανάμεσα στις χώρες-μέλη και τέταρτον, στην επιλογή ενός κριτηρίου για τον προσδιορισμό του κοινού εξωτερικού δασμού.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ασχοληθώ με το τέταρτο χαρακτηριστικό της τελωνειακής ένωσης. Αρχικά, θα κάνω μια σύντομη αναφορά όλων των προσεγγίσεων, σχετικά με τον προσδιορισμό των κοινών εξωτερικών δασμών των τελωνειακών ενώσεων. Έπειτα, θα επικεντρωθώ στα κίνητρα μιας τελωνειακής ένωσης, που εμπορεύεται με χώρες που συμπεριφέρονται στρατηγικά, να εκχωρεί την αρμοδιότητα για την από κοινού απόφαση της δασμολογικής πολιτικής σε μια από τις χώρες-μέλη της.

Ο Krugman (1991) και οι Bond and Syropoulos (1996) υπέθεσαν ότι οι χώρες μέλη μιας τελωνειακής ένωσης είναι συμμετρικές και πανομοιότυπες, πράγμα που σημαίνει ότι θα συμφωνούν πάντα στο επίπεδο του κοινού

³³ Πρόσφατα, ο Syropoulos (2003) ήταν ο πρώτος που εντρύφησε σε αυτό το θέμα.

εξωτερικού δασμού. Το πρόβλημα ανακύπτει, όταν δεν ισχύει η υπόθεση περί συμμετρίας και ομοιότητας, που είναι σίγουρα μια πιο ρεαλιστική περίπτωση, και οι χώρες-μέλη έχουν διαφορετικές απόψεις για το επίπεδο επιβολής του κοινού εξωτερικού δασμού.

Σε καταστάσεις, όπου η διαφωνία μεταξύ των μελών είναι αναπόφευκτη, το θέμα του κοινού εξωτερικού δασμού παρακάμπτεται με την επιλογή μιας εκ των χωρών-μελών της τελωνειακής ένωσης ως χώρα που αποφασίζει για την πολιτική που πρέπει να ακολουθηθεί (policy maker). Οι Riezman (1985), Kennan and Riezman (1980), Kose and Riezman³⁴ (2003) διαλέγουν μια χώρα-μέλος η οποία επιλέγει μονομερώς τον κοινό εξωτερικό δασμό. Μια παραλλαγή αυτής της προσέγγισης επιχειρείται από τον Riezman³⁵ (1999). Ο Riezman υπολογίζει την χρησιμότητα των δυο χωρών-μελών της τελωνειακής ένωσης³⁶ στις δυο ακραίες περιπτώσεις, όπου πρώτα η μια χώρα-μέλος θέτει μονομερώς τον κοινό εξωτερικό δασμό και έπειτα η άλλη. Ο κοινός εξωτερικός δασμός συμφωνείται σε αυτόν που αποφέρει για τις χώρες-μέλη το μέσο όρο των χρησιμοτήτων των δυο ακραίων περιπτώσεων.

Μια άλλη προσέγγιση αναφορικά με τον προσδιορισμό της κοινής δασμολογικής πολιτικής, υποδεικνύει ότι η τελωνειακή ένωση επιλέγει τον κοινό εξωτερικό δασμό μεγιστοποιώντας μια συνάρτηση κοινωνικής

³⁴ Η χώρα με το μεγαλύτερο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (GNP) επιλέγει μονομερώς τον κοινό εξωτερικό δασμό της τελωνειακής ένωσης. Πρόκειται για τον κανόνα της «μεγάλης χώρας» (“Big Country” rule).

³⁵ Το κριτήριο για την επιλογή του κοινού εξωτερικού δασμού είναι γνωστό και ως «μέσος» κανόνας του Riezman [Riezman's “average” rule (AVE)].

³⁶ Ο Riezman (1999) χρησιμοποιεί ένα υπόδειγμα με τρεις χώρες και τρία αγαθά (3x3). Οι δύο σχηματίζουν μεταξύ τους μια τελωνειακή ένωση. Ως τρίτη χώρα θεωρεί τον υπόλοιπο κόσμο (ROW).

ευημερίας με μη αρνητικά βάρη (weights). Οι Perroni and Whalley³⁷ (2000) και οι Abrego, Riezman and Whalley³⁹ (2003), ορίζουν συναρτήσεις κοινωνικής ευημερίας που εξαρτώνται από την χρησιμότητα και των δυο χωρών-μελών της ένωσης, υπονοώντας ότι και οι δύο χώρες-μέλη είναι υπεύθυνες για την επιλογή του κοινού εξωτερικού δασμού. Πιο συγκεκριμένα, ο κοινός εξωτερικός δασμός προκύπτει από το πρόβλημα μεγιστοποίησης ενός γραμμικού συνδυασμού των χρησιμοτήτων των χωρών-μελών. Οι Perroni and Whalley κάνουν παραμετροποίηση (calibration)³⁸ των βαρών με τα παρατηρούμενα επίπεδα του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (GNP) κάθε χώρας-μέλουν. Στο υπόδειγμα των Abrego, Whalley και Riezman, τα βάρη δίνονται από το μερίδιο (share) της αξίας της προικοδότησης (endowment) κάθε χώρας-μέλουν στην αξία της παγκόσμιας προικοδότησης.

Οι Gatsios and Karp (1991) κατασκευάζουν ένα υπόδειγμα μερικής ισορροπίας, στο οποίο η εμπορική σχέση που αναπτύσσει η τελωνειακή ένωση με τις υπόλοιπες χώρες χαρακτηρίζεται από στρατηγική αλληλεπίδραση. Στο παίγνιο συμμετέχουν τρεις παίκτες, ο υπόλοιπος κόσμος και οι δύο χώρες-μέλη της τελωνειακής ένωσης 1 και 2, για τις οποίες έχει γίνει η υπόθεση, ότι είναι όμοιες, αλλά όχι πανομοιότυπες. Επιπρόσθετα, γίνεται η υπόθεση, ότι οι χώρες-μέλη της ένωσης έχουν την δυνατότητα να εκχωρήσουν την αρμοδιότητα καθορισμού κοινής εξωτερικής δασμολογικής πολιτικής σε μια από τις χώρες-μέλη. Ακόμη, σε

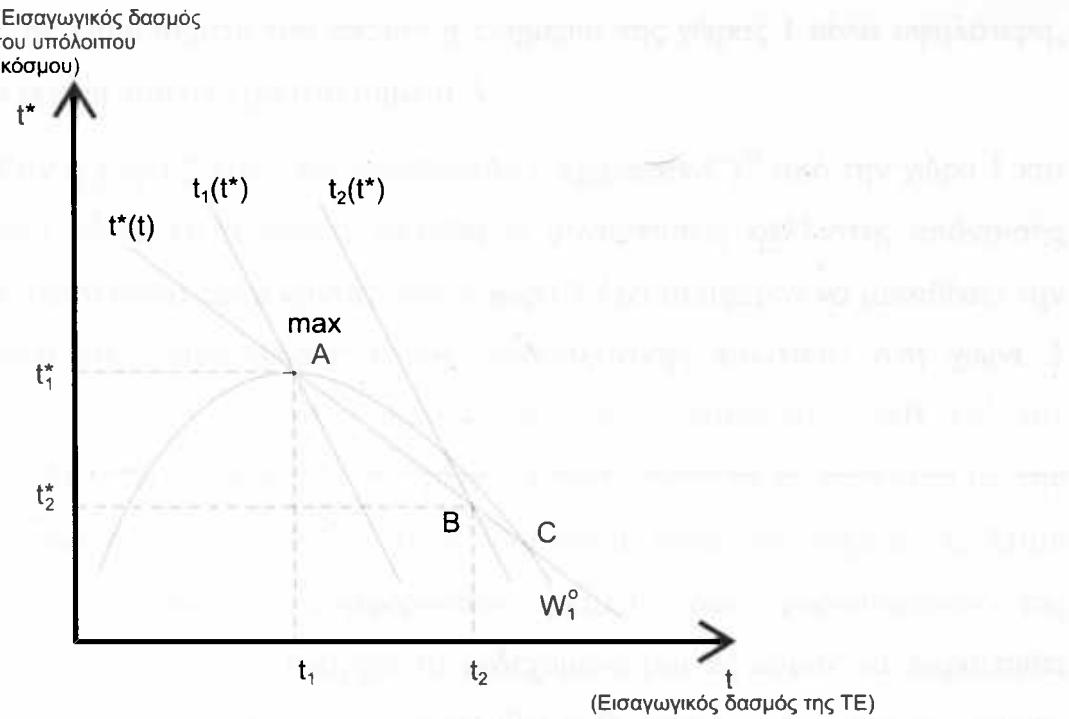
³⁷ Τόσο οι Perroni και Whalley όσο και οι Abrego, Riezman, Whalley χρησιμοποιούν παραλλαγές του κανόνα του «αναλογικού ΑΕΠ» (“Proportional GNP” rule).

³⁸ Παραμετροποίηση (calibration) είναι η εκτίμηση των παραμέτρων ενός υποδείγματος έτσι ώστε το υπόδειγμα να ερμηνεύει τα πραγματικά στοιχεία. Συνήθως γίνεται όταν το σύστημα των εξισώσεων που μελετάμε είναι υπερταυτοποιημένο (overidentified).

αντίθεση με τους Lipsey (1970) και Riezman (1985), οι Gatsios και Karp διατείνονται ότι η εμπορική πολιτική του υπόλοιπου κόσμου δεν μπορεί να θεωρηθεί στατική (εξωγενής παράγοντας), αλλά αντίθετα μεταβάλλεται ανάλογα με την ακολουθούμενη κοινή δασμολογική πολιτική των χωρών-μελών της τελωνειακής ένωσης.

Οι βασικές ιδέες της ανάλυσης μπορούν να διαμορφωθούν ως εξής:

Έστω t και t^* είναι οι εισαγωγικοί δασμοί που επιλέγονται από την τελωνειακή ένωση και τον υπόλοιπο κόσμο, αντίστοιχα. Η ευημερία της κάθε χώρας-μέλους της τελωνειακής ένωσης εκφράζεται με $W_i(t,t^*)$ όπου $i=1,2$ και η ευημερία του υπόλοιπου κόσμου με $W^*(t,t^*)$. Εάν η χώρα i καθορίζει τη δασμολογική πολιτική της ένωσης, δηλαδή λειτουργεί ως policy-maker τότε έχει να λύσει το εξής πρόβλημα: $\max W_i(t,t^*)$ θεωρώντας το t^* ως παράμετρο. Η λύση αυτού του προβλήματος μας δίνει την συνάρτηση κάλλιστης απόκρισης (best response function) της κάθε χώρας i που συμβολίζεται με $t_i(t^*)$. Η συνάρτηση κάλλιστης απόκλισης του υπόλοιπου κόσμου συμβολίζεται με $t^*(t)$. Στην περίπτωση που υπάρχει μια μικρή διαφορά ανάμεσα στις χώρες-μέλη οι συναρτήσεις κάλλιστης απόκρισης βρίσκονται κοντά αλλά δεν ταυτίζονται, όπως υποδεικνύει το Διάγραμμα 8.

Διάγραμμα 8

Υπάρχουν δυο σταθερά σημεία ισορροπίας μεταξύ της τελωνειακής ένωσης και του υπόλοιπου κόσμου, A και B, όπως παρατηρείται στο διάγραμμα 7, ανάλογα με το ποιά χώρα-μέλος της ένωσης επιφορτίζεται με την χάραξη της δασμολογικής πολιτικής. Η καμπύλη W_1^o αποτυπώνει τον γεωμετρικό τόπο των σημείων που δίνουν στην χώρα 1 το ίδιο επίπεδο ευημερίας με εκείνο που αντιστοιχεί στο σημείο A (σημειωτέον, το σημείο A είναι το μέγιστο της W_1^o). Η συνάρτηση κάλλιστης απόκρισης του υπολοίπου κόσμου, $t^*(t)$, πρέπει να τέμνει την W_1^o , αλλιώς η χώρα 1 θα αναλάμβανε το ρόλο του ηγέτη (leader) Stackelberg στο παίγνιο, ενώ αυτό είναι ταυτόχρονων κινήσεων μη συνεργατικό. Ως εκ τούτου υπάρχει ένα διάστημα στην συνάρτηση κάλλιστης απόκρισης του υπολοίπου κόσμου, το

AC, σε κάθε σημείο του οποίου η ευημερία της χώρας 1 είναι υψηλότερη, από εκείνη που θα είχε στο σημείο A.

Εάν η χώρα 2 είναι πιο «επιθετική» (“aggressive”)³⁹ από την χώρα 1 και οι δυο χώρες είναι όμοιες, δηλαδή οι συναρτήσεις κάλλιστης απόκρισής τους βρίσκονται πολύ κοντά, τότε η χώρα 1 έχει συμφέρον να μεταθέσει την ευθύνη της διαμόρφωσης κοινής δασμολογικής πολιτικής στη χώρα 2 (Διάγραμμα 8). Σε κάθε σημείο εντός του διαστήματος AB επί της καμπύλης $t^*(t)$ η ευημερία της χώρας 1 είναι ανώτερη σε σύγκριση με την ευημερία που εξασφαλίζει, αν η ισορροπία είναι στο σημείο A. Όταν υπάρχει σύμπλευση συμφερόντων μεταξύ των χωρών-μελών της τελωνειακής ένωσης, υπάρχει το ενδεχόμενο μια εξ’ αυτών να παραιτηθεί εκουσίως της προσπάθειας να αναλάβει η ίδια τη διαμόρφωση της κοινής δασμολογικής πολιτικής και να μεταθέσει αυτή την ευθύνη σε μια συνέταιρο χώρα. Μεταξύ των χωρών της τελωνειακής ένωσης ηγέτιδα ως προς την χάραξη της εμπορικής πολιτικής, εφόσον υπάρχει αρμονία συμφερόντων, θα οριστεί η χώρα που μπορεί αξιόπιστα να ανακοινώνει και να δεσμευτεί να τηρήσει μια επιθετικότερη στρατηγική πολιτική. Στο παραπάνω διάγραμμα, η «απειλή» της χώρας 1 να ακολουθήσει την δασμολογική πολιτική t_2 είναι αναξιόπιστη, αφού η βέλτιστη πολιτική της είναι η t_1 . Αντίθετα η χώρα 2 μπορεί αξιόπιστα να δεσμευτεί ότι θα ακολουθήσει πολιτική t_2 , η οποία είναι επωφελής και για τα δυο μέλη της τελωνειακής ένωσης.

Στην περίπτωση που επιτρέπονται οι μεταβιβαστικές πληρωμές εντός της τελωνειακής ένωσης και τα δυο μέλη είναι διατεθειμένα να μεταφέρουν την αρμοδιότητα άσκησης στρατηγικής πολιτικής στον άλλο συνέταιρο,

³⁹ Με τον όρο «επιθετική» εννοούμε ότι για οποιαδήποτε t^* η κάλλιστη απόκριση της 2 είναι ένα υψηλότερο t από αυτό της 1.

χρειάζεται να βρεθεί ένας «υπερδιεθνής» (“supra-national”) εγγυημένος μεσάζοντας, ο οποίος θα οριστεί ως ηγέτης. Ωστόσο, επιτυγχάνεται υψηλότερη ευημερία για κάθε μέλος της ενώσεως, όταν η χάραξη της κοινής δασμολογικής πολιτικής πραγματοποιείται από την πιο «επιθετική» χώρα-μέλος, παρά όταν αναλαμβάνεται από έναν υπερδιεθνή μεσάζοντα, ο οποίος στοχεύει στην μεγιστοποίηση της κοινής ευημερίας ($W_1 + W_2$), γιατί η συνάρτηση κάλλιστης απόκρισης του μεσάζοντα, $\tilde{t}(t^*)$, βρίσκεται μεταξύ της t_1 και t_2 .

Οι Gatsios και Karp χρησιμοποίησαν το υπόδειγμα μερικής ισορροπίας των Brander and Spencer (1985), για να αποδείξουν ότι η εκχώρηση της αρμοδιότητας για άσκηση της κοινής δασμολογικής πολιτικής σε μια χώρα-μέλος της ενώσεως μπορεί να προκύψει ως στρατηγική στην ισορροπία. Επιπλέον, απέδειξαν ότι η χώρα-μέλος της ενώσεως που είναι πιο αποτελεσματική από άποψη κόστους θα είναι πιο επιθετική και κατά συνέπεια θα αναλάβει το ρόλο του σχεδιαστή της δασμολογικής πολιτικής (policy-maker).

Το υπόδειγμα διαμορφώνεται ως εξής:

Τα κέρδη για την επιχείρηση i , που δραστηριοποιείται στην ημεδαπή (χώρα i) είναι:

$$\pi_i(x_i, x_j, t, t^*) = [P(x) - (c_i + t + t^*)]x_i - F \quad (4.1)$$

όπου c_i = μοναδιαίο κόστος της επιχείρησης i

t = ο εξαγωγικός φόρος που επιβάλλεται από την τελωνειακή ένωση

t^* = ο εισαγωγικός δασμός που επιβάλλεται προς τον υπόλοιπο κόσμο

F = σταθερό κόστος, που λειτουργεί ως αποτρεπτικός παράγοντας για

την είσοδο νέων επιχειρήσεων στον κλάδο δραστηριοποίησης της επιχείρησης i.

$P(\cdot) = \eta$ τιμή του αγαθού, που εξαρτάται μόνο από την συνολική προσφορά του προϊόντος από τις δύο χώρες-μέλη της ένωσης, $X=x_1+x_2$.

Έχουμε υποθέσει ότι τα αγαθά είναι τέλεια υποκατάστατα. Οι παίκτες έχουν να επιλύσουν ένα μη συνεργατικό παίγνιο ταυτόχρονων κινήσεων όπου οι κυβερνήσεις αποφασίζουν για τους δασμούς, t, t^* , και οι επιχειρήσεις επιλέγουν την ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος, x_i, x_j, X .

Οι συνθήκες πρώτης και δεύτερης τάξης που προκύπτουν από την μεγιστοποίηση της σχέσης 4.1 είναι:

FOCs:

$$\frac{\partial \pi_i(\cdot)}{\partial x_i} = P(x) + P'(x) \cdot x_i - (c_i + t + t^*) = 0 \quad (4.2)$$

$$\frac{\partial \pi_i(\cdot)}{\partial x_j} = P'(x) \cdot x_j = 0 \quad (4.3)$$

SOCs:

$$\frac{\partial^2 \pi_i(\cdot)}{\partial x_i^2} = P''(\cdot) \cdot x_i \equiv a_i \quad (4.4)$$

$$\frac{\partial^2 \pi_i(\cdot)}{\partial x_j^2} = 2P'(x) + P''(\cdot) \cdot x_j \quad (4.5)$$

$$\text{Ακόμη, } \frac{\partial^2 \pi_i(\cdot)}{\partial x_i \partial x_j} = P'(x) + P''(\cdot) \cdot x_i \equiv b_i \quad (4.6)$$

Υποθέτουμε ότι $a_i < 0$ και $b_i < 0$ ⁴⁰.

Η συνθήκη ευστάθειας απαιτεί $\Delta = a_1a_2 - b_1b_2 > 0$.

Κάνοντας ανάλυση ευαισθησίας στο υπόδειγμα βρίσκουμε πώς μεταβάλλονται από κοινού τα x_i, x_j όταν μεταβάλλονται τα t, t^* .

$$\begin{bmatrix} a_i & b_i \\ b_j & a_j \end{bmatrix}_{2x2} \begin{bmatrix} \frac{dx_i}{dt} & \frac{dx_i}{dt^*} \\ \frac{dx_j}{dt} & \frac{dx_j}{dt^*} \end{bmatrix}_{2x2} = \begin{bmatrix} 1 & 1 \\ 1 & 1 \end{bmatrix}_{2x2}$$

$$\frac{dx_i}{dt} = \frac{\overset{(-)}{a_j} - \overset{(-)}{b_i}}{\Delta} = \frac{dx_i}{dt^*} < 0 \quad (4.7)$$

$$\frac{dx_j}{dt} = \frac{\overset{(-)}{a_i} - \overset{(-)}{b_j}}{\Delta} = \frac{dx_j}{dt^*} < 0 \quad (4.8)$$

Η λύση του παιγνίου μας δίνει το επίπεδο της παραγωγής που επιλέγεται από τις επιχειρήσεις σαν συνάρτηση του εξαγωγικού φόρου και του εισαγωγικού δασμού, $\hat{x}_i = \hat{x}_i(t, t^*)$ (4.9). Αντικαθιστώντας την (4.9) στην (4.1) παίρνουμε τις συναρτήσεις κερδών $\hat{\pi}_i(t, t^*)$ ⁴¹ (4.10)

Πριν οι επιχειρήσεις επιλέξουν το επίπεδο της παραγωγής τους οι κυβερνήσεις επιλέγουν t, t^* ώστε να μεγιστοποιήσουν την ευημερία τους. Οι συναρτήσεις ευημερίας των χωρών-μελών είναι:

$$W_i(t, t^*) = \hat{\pi}_i(t, t^*) + t\hat{x}_i, \quad i=1,2 \quad (4.11)$$

Η συνάρτηση ευημερίας του υπολοίπου κόσμου είναι:

$$W^*(t, t^*) = U(X) - PX + t^*X \quad \text{όπου } U'(X) = P \quad (4.12)$$

⁴⁰ Αυτό ισχύει για συναρτήσεις ζήτησης που είναι γραμμικές, κούλες και όχι πολύ κυρτές.

⁴¹ Με «^» συμβολίζουμε τα άριστα (optimum) επίπεδα παραγόμενης ποσότητας και κερδών.

Για να υπολογιστεί ποιός είναι ο άριστος δασμός (t^*) που πρέπει να θέσει ο υπόλοιπος κόσμος για να μεγιστοποιήσει την ευημερία του, πρέπει να λυθεί το εξής πρόβλημα:

$$\frac{\partial W^*(.)}{\partial t^*} = 0 \Leftrightarrow \underbrace{U'(X)}_{P} \frac{\partial X}{\partial t^*} - P \frac{\partial X}{\partial t^*} + t^* \frac{\partial X}{\partial t^*} = 0 \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow t^* = \frac{X \left(\frac{\partial P}{\partial t^*} - 1 \right)}{\frac{\partial X}{\partial t^*}} > 0 \text{ εάν } 0 < \frac{\partial P}{\partial t^*} < 1 \quad (4.13)$$

Αντίστοιχα, απουσία ενδο-ενωσιακών μεταβιβάσεων, οι χώρες μέλη της τελωνειακής ένωσης έχουν να λύσουν το εξής πρόβλημα $\frac{\partial W_i}{\partial t} = 0, i = 1, 2$. Ο άριστος δασμός που προκύπτει είναι:

$$t_i = - \frac{\frac{\partial \pi_i}{\partial x_j} \frac{\partial x_j}{\partial t}}{\frac{\partial x_i}{\partial t}} > 0 \quad (4.14)$$

Υποθέτουμε ότι η επιχείρηση 2 έχει μικρότερο κόστος: $C_2 < C_1$. Κάτω από τις υποθέσεις: $a_i < b_j$ για $i=1,2$ με $j \neq i$ (4.15α) και ότι οι συναρτήσεις ζήτησης του αγαθού x_i είναι γραμμικές, κοίλες και όχι πολύ κυρτές (4.15β), ο εξαγωγικός φόρος της τελωνειακής ένωσης είναι υψηλότερος όταν η χώρα 2 επιλέγει την πολιτική. Δηλαδή, ισχύει $\left. \frac{\partial W_2}{\partial t} \right|_{t=t_1} > 0$ και $\left. \frac{\partial W_1}{\partial t} \right|_{t=t_2} < 0$. Συνεπώς, όταν η πιο αποδοτική από άποψη κόστους χώρα-μέλος της τελωνειακής ένωσης, χώρα 2, λειτουργεί ως σχεδιαστής της πολιτικής η ισορροπία επιτυγχάνεται σε έναν υψηλότερο εξαγωγικό φόρο και έναν χαμηλότερο

εισαγωγικό δασμό, σε σχέση με αυτή που θα επιτυγχανόταν εάν η χώρα 1 αποφάσιζε για την κοινή δασμολογική πολιτική της ένωσης. Επιπλέον, μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι η ευημερία είναι φθίνουσα ως προς τον εισαγωγικό δασμό ($\left. \frac{\partial W_i}{\partial t} \right|_{t=t_i} = -x_i < 0$), εάν εφαρμοστεί το θεώρημα της περιβάλλουσας (envelope theorem) στην εξίσωση 4.1.

Εάν υπάρχουν μεταβιβαστικές πληρωμές εντός της τελωνειακής ενώσεως και ο υπερδιεθνής μεσάζοντας επιλέγει τ για να μεγιστοποιήσει την κοινή ευημερία των μελών, $W=W_1+W_2$, τότε ο εξαγωγικός φόρος \bar{t} δίνεται από την σχέση:

$$\bar{t} = - \frac{\left[\frac{\partial \pi_1}{\partial x_2} \frac{\partial x_2}{\partial t} + \frac{\partial \pi_2}{\partial x_1} \frac{\partial x_1}{\partial t} \right]}{\frac{\partial x}{\partial t}} > 0 \quad (4.16)$$

Η από κοινού ευημερία των μελών είναι φθίνουσα ως προς τις τιμές ($\left. \frac{\partial W}{\partial t} \right|_{t=\bar{t}} = -X < 0$).

Συνοψίζοντας, η επιλογή του σχεδιαστή πολιτικής, εξαρτάται από το εάν οι πολιτικές της ενώσεως και του υπολοίπου κόσμου είναι στρατηγικά υποκατάστατα ($\frac{\partial \pi_i}{\partial x_j \partial x_j} < 0$ ή $\frac{\partial x_i}{\partial x_j} < 0$) ή συμπληρωματικά και από το ποιά χώρα-μέλος είναι πιο επιθετική.

Οι Gatsios and Karp (1995) επεκτείνουν το παραπάνω υπόδειγμα μερικής ισορροπίας σε ένα μοντέλο γενικής ισορροπίας με τρεις παίκτες. Όμοια με το προηγούμενο υπόδειγμα οι παίκτες είναι: οι δυο χώρες-μέλη της τελωνειακής ενώσεως (1 και 2) και ο υπόλοιπος κόσμος που

συμπεριφέρεται στρατηγικά. Καθοριστικής σημασίας υπόθεση είναι πως οι δασμοί που επιβάλλονται από τον υπόλοιπο κόσμο είναι στρατηγικά υποκατάστata.

Το κρίσιμο ερώτημα που προσπαθούν να απαντήσουν οι Gatsios και Karp είναι, πώς συσχετίζονται οι προικοδοτήσεις με την επιθετικότητα, στα πλαίσια της εκχώρησης αρμοδιότητας για την άσκηση της κοινής δασμολογικής πολιτικής της τελωνειακής ένωσης σε μια από τις χώρες-μέλη της. Ξεκινώντας από την υπόθεση της στρατηγικής υποκαταστασιμότητας⁴² των πολιτικών και των πανομοιότυπων ομοθετικών προτιμήσεων, απέδειξαν ότι η χώρα 1, που είναι η λιγότερο προικοδοτημένη με το εξαγωγικό αγαθό, επιθυμεί ηθελημένα να παραιτηθεί της ανάληψης για τη διαμόρφωση κοινής δασμολογικής πολιτικής και μεταθέτει την ευθύνη στην συνέταιρο χώρα 2. Η χώρα 2 είναι καλύτερα προικοδοτημένη με το εξαγωγικό αγαθό από την 1 και διακρίνεται από επιθετικότερη συμπεριφορά ως προς τον καθορισμό εμπορικής πολιτικής. Συγκεκριμένα, για κάθε επίπεδο εισαγωγικού δασμού, που θέτει ο υπόλοιπος κόσμος, η χώρα 2 επιλέγει υψηλότερο επίπεδο εισαγωγικού δασμού από εκείνο που θα διάλεγε η χώρα 1.

Παρόμοια με το υπόδειγμα των Gatsios and Karp (1991) και σε αυτό διαπιστώνεται, ότι ανεξαρτήτως ύπαρξης μεταβιβαστικών πληρωμών, είναι προτιμότερο για την ευημερία της τελωνειακής ένωσης η κοινή δασμολογική πολιτική να ασκείται από την χώρα-μέλος της που είναι η περισσότερο προικοδοτημένη με το εξαγωγικό αγαθό, παρά από ένα υπερδιεθνή ενδιάμεσο ο οποίος επιδιώκει την μεγιστοποίηση του αθροίσματος της ευημερίας των μελών της ένωσης, $W_1 + W_2$.

⁴² Τα παρακάτω αποτελέσματα αντιστρέφονται εάν οι δασμοί είναι στρατηγικά συμπληρωματικά. Η λιγότερο επιθετική χώρα αναλαμβάνει την χάραξη της κοινής δασμολογικής πολιτικής και η τελωνειακή ένωση παρομοιάζεται με “rumpy dog”.

Ας σημειωθεί ακόμη ότι, καθοριστικός παράγοντας για την επιλογή της χώρας-μέλους της τελωνειακής ένωσης στην οποία θα εκχωρηθεί η αρμοδιότητα σχεδιασμού της κοινής δασμολογικής πολιτικής, αποτελεί το σχετικό και όχι το απόλυτο μέγεθος της προικοδότησης που έχει η κάθε χώρα-μέλος για το εξαγωγικό αγαθό.

Ο Syropoulos (2002) επεκτείνει την ανάλυση των Gatsios and Karp (1995) και μελετά τις προτιμήσεις των χωρών-μελών μιας τελωνειακής ενώσεως, αναφορικά με το επίπεδο του κοινού εξωτερικού δασμού και εξετάζει διεξοδικότερα το θέμα της εξουσιοδότησης της στρατηγικής πολιτικής μιας τελωνειακής ένωσης σε υποδείγματα με παραγωγή⁴³. Ακόμη, αποδεικνύει ότι σε ένα υπόδειγμα με δυο αγαθά οι διαφορές στο βαθμό επιθετικότητας των χωρών-μελών που υποδηλώνουν διαφορές στις προτιμήσεις τους για το επίπεδο του κοινού δασμού, μπορούν να εκφραστούν με τη βοήθεια των αντισταθμιστικών ελαστικοτήτων ως προς την τιμή (compensated price elasticities) των συναρτήσεων ζήτησης για εισαγωγές των χωρών-μελών της ενώσεως. Πιο συγκεκριμένα, μια χώρα-μέλος είναι πιο επιθετική στης εμπορική της πολιτική όσο μεγαλύτερη είναι η ελαστικότητα ως προς την τιμή σε σχέση με την συνέταιρο χώρα και το αντίθετο.

Όμως οι ελαστικότητες ως προς την τιμή δεν είναι εξωγενείς, αλλά εξαρτώνται από τις προτιμήσεις των καταναλωτών, τις προικοδοτήσεις και την τεχνολογία. Με τη βοήθεια του ευρέως γνωστού υποδείγματος δυο

⁴³ Πρώτοι οι Gatsios και Karp (1995) επιχείρησαν να περιλάβουν την παραγωγή στο υπόδειγμά τους. Απέδειξαν, ότι με σταθερές αποδόσεις κλίμακος (constant returns to scale – CRS) και πανομοιότυπες ομοθετικές προτιμήσεις δεν υπάρχει κίνητρο για εικράρηση της αρμοδιότητας της χάραξης δασμολογικής πολιτικής, όταν τα κράτη-μέλη της τελωνειακής ένωσης έχουν τις ίδιες σχετικές προικοδοτήσεις.

αγαθών και δυο παραγωγικών συντελεστών (2×2) του Hecksher-Ohlin αποδεικνύεται ότι, απουσία κατά – Pareto αποτελεσματικών μεταβιβάσεων μεταξύ των χωρών-μελών μιας τελωνειακής ενώσεως, οι διαφορές στις αντισταθμιστικές ελαστικότητες, προκύπτουν εξαιτίας διαφορών στις σχετικές προικοδοτήσεις και η αξιολόγηση αυτών των ελαστικοτήτων προσδιορίζεται από διακρατικές διαφορές στις σχετικές προικοδοτήσεις και διακλαδικές διαφορές στην τεχνολογία. Κατ’ ουσίαν, ο Syropoulos προεκτείνοντας το κλασικό υπόδειγμα του H-O απέδειξε ότι, μια χώρα-μέλος της τελωνειακής ενώσεως είναι επιθετικότερη από μια άλλη, εάν είναι σχετικά πλουσιότερη στον παραγωγικό συντελεστή που απασχολείται εντατικά στον εξαγωγικό τομέα της ενώσεως.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, παρόμοια με τους Gatsios and Karp (1991, 1995), ο Syropoulos εφαρμόζει τις παραπάνω προτάσεις και ρίχνει φως στο θέμα της επιλογής ενός σχεδιαστή πολιτικής (policy maker) στα πλαίσια μιας τελωνειακής ενώσεως. Συγκεκριμένα, αποδεικνύει ότι τα αποτελέσματα στην ισορροπία εξαρτώνται από το εάν είναι εφικτές οι κατά Pareto αποτελεσματικές μεταφορές εισοδημάτων μεταξύ των χωρών μελών, το σχήμα των συναρτήσεων αντίδρασης δασμολογικής πολιτικής του υπόλοιπου κόσμου και τέλος από την ύπαρξη πολλαπλών ισορροπιών. Ακόμη δείχνει πως για να κερδίσει ένας σχεδιαστής πολιτικής την ομοφωνία των χωρών-μελών μιας ένωσης είναι επιτακτική ανάγκη οι διακρατικές διαφορές στις σχετικές προικοδοτήσεις των χωρών-μελών να είναι πολύ μικρές. Επιπλέον, σημειώνει πως, εφόσον τα δασμολογικά έσοδα διανέμονται στις χώρες-μέλη της ένωσης με βάση έναν προκαθορισμένο σταθερό κανόνα ο οποίος δεν είναι κατά Pareto αποτελεσματικός, τότε οι

προτιμήσεις των χωρών-μελών, αναφορικά με τον κοινό εξωτερικό δασμό θα διαφέρουν και κατά συνέπεια η επιθυμία των χωρών-μελών για εκχώρηση της αρμοδιότητας του σχεδιασμού της κοινής δασμολογικής πολιτικής θα συνεχίζει να υφίσταται. Τέλος, ο Syropoulos παρατήρησε ότι, όταν η τελωνειακή ένωση αποτελείται από πολλές χώρες-μέλη, η επίτευξη ομοφωνίας από τον σχεδιαστή πολιτικής είναι πιο δύσκολη, γιατί το εύρος των επιθυμιών που έχει να συγκεράσει είναι αρκετά μεγαλύτερο⁴⁴.

Οι Melatos and Woodland (2003) κατασκευάζουν έναν μηχανισμό προσδιορισμού του κοινού εξωτερικού δασμού μιας τελωνειακής ένωσης υπό την υπόθεση της ομοφωνίας. Δείχνουν ότι για να λειτουργεί αποτελεσματικά μια τελωνειακή ένωση, η συμφωνία ανάμεσα στις χώρες-μέλη πρέπει να εμπεριέχει και να διασφαλίζει την διαδικασία λήψης αποφάσεων εντός της ενώσεως. Στο υπόδειγμα που χρησιμοποιούν η διαδικασία λήψης αποφάσεων εμπεριέχει τον προσδιορισμό όλων των άριστων κατά Pareto πιθανών αποτελεσμάτων και την επιλογή ενός εξ' αυτών. Πιο συγκεκριμένα, το υπόδειγμα είναι ένα παίγνιο τριών σταδίων. Στο πρώτο στάδιο, οι υποψήφιες χώρες εξετάζουν εάν είναι επωφελές για εκείνες να συμμετάσχουν στην τελωνειακή ένωση και αποφασίζουν για τη φύση της συμφωνίας που συνάπτουν επιλέγοντας τα βάρη, d, στην συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας της ενώσεως, τα οποία εν τω μεταξύ προσδιορίζουν την κοινή δασμολογική πολιτική της ενώσεως. Στο δεύτερο στάδιο, επιβάλλονται οι άριστοι δασμοί, δεδομένων των βαρών που επιλέγονται για την συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας της ενώσεως. Στο

⁴⁴ Η ανάλυση και τα συμπεράσματα του Syropoulos σχετικά με τις προτιμήσεις των χωρών-μελών μιας ένωσης και την επιλογή του κοινού εξωτερικού δασμού φωτίζουν μοντέλα στα οποία ο προσδιορισμός του σχεδιαστή πολιτικής ακολουθεί δημοκρατικές διαδικασίες (Besley και Coate, 1997)

τρίτο στάδιο, οι αγορές εκκαθαρίζουν και προσδιορίζονται οι παγκόσμιες τιμές στην ισορροπία. Η επίλυση του παιγνίου γίνεται με την μέθοδο της οπισθογενούς επαγωγής, για την εξαγωγή της τέλειας κατά υποπαίγνιο ισορροπίας Nash.

Σε αντίθεση, με τους Gatsios and Karp (1991, 1995) που χρησιμοποιούν τον κανόνα της «πλήρους» εξουσιοδότησης της κοινής δασμολογικής πολιτικής σε ένα κράτος-μέλος της τελωνειακής ένωσης («complete delegation»)⁴⁵, οι Woodland και Melatos επικεντρώνονται στην πλήρη καμπύλη δυνατοτήτων χρησιμότητας (complete utility possibilities frontier)⁴⁶, και εισάγουν τους κανόνες της μερικής (“partial”) και της τέλειας (“super”) εκχώρησης αρμοδιοτήτων για την λήψη των αποφάσεων της τελωνειακής ένωσης. Υπό τον κανόνα της μερικής μεταβίβασης για την άσκηση της κοινής δασμολογικής πολιτικής, όπως υποδηλώνεται και από τον όρο οι χώρες-μέλη, εν μέρει εκχωρούν αυτή την αρμοδιότητα σε κάποια άλλη χώρα-μέλος, με τη λογική ότι οι δασμοί επιλέγονται για να μεγιστοποιήσουν την συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας με θετικούς συντελεστές βαρύτητας για κάθε χώρα. Αντιθέτως, υπό τον κανόνα της τέλειας εκχώρησης αρμοδιοτήτων, μια ή περισσότερες χώρες είναι προετοιμασμένες να αποδεχθούν δασμούς, οι οποίοι επιλέγονται για να μεγιστοποιήσουν μια συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας με αρνητικούς συντελεστές βαρύτητας για αυτό το υποσύνολο των χωρών-μελών της τελωνειακής ενώσεως. Το αποτέλεσμα υπό αυτόν τον κανόνα μπορεί να

⁴⁵ Ο κανόνας της πλήρους εξουσιοδότησης αρμοδιοτήτων ο οποίος εφαρμόζεται και από τον Syropoulos (2002) συνεπάγεται ότι ο κοινός εξωτερικός δασμός επιλέγεται μονομερώς από την χώρα-μέλος της τελωνειακής ένωσης στην οποία έχει εκχωρηθεί αυτή η αρμοδιότητα. Η χώρα-μέλος είναι εκείνη που έχει την μεγαλύτερη χρησιμότητα στο διάνυσμα των χρησιμοτήτων όλων των χωρών-μελών της ενώσεως.

⁴⁶ Καμπύλη δυνατοτήτων χρησιμότητας είναι ο γεωμετρικός τόπος ο οποίος δείχνει το μέγιστο επίπεδο ικανοποιήσεως το οποίο είναι δυνατό να επιτευχθεί από τον ένα διαπραγματευόμενο για κάθε δεδομένο επίπεδο ικανοποιήσεως του άλλου. Η θέση και η κλίση της καμπύλης εξαρτάται από τις ποσότητες των διαθέσιμων αγαθών και από τον λόγο τους.

είναι ανώτερο κατά Pareto για την τελωνειακή ένωση σε σχέση με αυτό που προκύπτει από τον κανόνα της «πλήρους» εξουσιοδότησης αρμοδιοτήτων.

Επιπλέον, επέκτειναν την ιδέα των Gatsios and Karp (1991, 1995) ότι μερικά σημεία της καμπύλης δυνατοτήτων χρησιμότητας μπορεί να κυριαρχούνται κατά Pareto από κάποια άλλα της καμπύλης. Η εκχώρηση αρμοδιοτήτων οδηγεί την τελωνειακή ένωση από μη αποτελεσματικά κατά Pareto σημεία χρησιμότητας σε αποτελεσματικά σημεία πάνω στην καμπύλη δυνατοτήτων χρησιμότητας. Η επέκταση της ιδέας από τους Woodland και Melatos αφορά το εξής: είναι το σύνολο των κατά Pareto αποτελεσματικών σημείων πάνω στην καμπύλη δυνατοτήτων χρησιμότητας τα οποία αποτελούν το σύνολο των αποτελεσμάτων της τελωνειακής ένωσης.

Τελευταίο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, είναι η χρήση αριθμητικών παραδειγμάτων με τα οποία αποδεικνύουν ότι παραλλαγές στις προτιμήσεις των χωρών-μελών, οι οποίες φαίνονται μέσω των ελαστικοτήτων υποκατάστασης, μπορούν να απεικονιστούν μέσω του σχήματος και της θέσης της καμπύλης δυνατοτήτων χρησιμότητας στα πλαίσια ενός απλού μοντέλου προικοδοτήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Τελωνειακή Ένωση vis-a-vis Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών και Περιφερειακό Εμπόριο (Regionalism) vis-a-vis Πολυμερούς Εμπορίου (Multilateralism)

5.1 Τελωνειακή Ένωση vis-a-vis Ζώνης Ελευθέρων συναλλαγών

Ένα από τα πιο γνωστά άρθρα της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) είναι το άρθρο XXIV, το οποίο νομιμοποιεί δυο ειδών προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες (PTAs) ή εναλλακτικά δυο μορφές περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών (regional trade agreements) αυτές των τελωνειακών ενώσεων (CUs) και των Ζωνών Ελευθέρου Εμπορίου (FTAs). Όμως, ποια από τις δυο αποφέρει υψηλότερη κοινωνική ευημερία; Ακόμη, ποια είναι προτιμότερη, η τελωνειακή ένωση ή η ζώνη ελευθέρων συναλλαγών, εάν κανείς τις εξετάσει υπό το πρίσμα της πολιτικής οικονομίας;

Οι Kennan and Riezman (1990) κατασκευάζουν ένα σύστημα γραμμικής δαπάνης (linear expenditure system) με δασμούς, στο οποίο όλες οι χώρες χρεώνουν τους άριστους δασμούς τους παίρνοντας ως δεδομένα τους δασμούς που χρεώνουν οι άλλες χώρες και τη δομή των συμμαχιών τους. Χρησιμοποιώντας αριθμητικά παραδείγματα συγκρίνουν τους άριστους δασμούς, τις τιμές, την χρησιμότητα και την κατανάλωση των τεσσάρων

διαφορετικών ισορροπιών: ελευθέρου εμπορίου, τελωνειακής ένωσης⁴⁷, Nash ισορροπίας και Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών.

Επισημαίνουν ότι, μια σημαντική διαφορά μεταξύ τελωνειακής ένωσης και ζώνης ελευθέρων συναλλαγών είναι ότι η πρώτη δίνει την δυνατότητα στις χώρες-μέλη της να εσωτερικεύσουν την εξωτερικότητα του εσωτερικού δασμού, που υπάρχει όταν οι χώρες-μέλη εισάγουν το ίδιο αγαθό, ενώ η δεύτερη δεν παρέχει αυτή την δυνατότητα. Η μετακίνηση από μια ζώνη ελευθέρων συναλλαγών σε μια τελωνειακή ένωση βελτιώνει τους όρους εμπορίου για τις χώρες-μέλη της τελωνειακής ένωσης σε βάρος των μη μελών της. Το εμπόριο μεταξύ των χωρών-μελών της τελωνειακής ένωσης και η ευημερία τους αυξάνονται, ενώ το εμπόριο με τις άλλες χώρες-μη μέλη καθώς και η ευημερία τους μειώνεται. Αυτή η μετακίνηση από μια ζώνη ελευθέρων συναλλαγών σε μια τελωνειακή ένωση έχει ασαφείς επιπτώσεις στην κατανομή των πόρων. Αντίθετα, η μετακίνηση από την ισορροπία Nash στους δασμούς σε μια ζώνη ελευθέρων συναλλαγών, με μηδενικούς εσωτερικούς δασμούς ανάμεσα στις χώρες-μέλη της βελτιώνει την παγκόσμια κατανομή πόρων.

Τέλος, ισχυρίζονται ότι το κίνητρο για τον σχηματισμό μιας τελωνειακής ένωσης αποτελεί το γεγονός ότι η τελευταία ενοποιεί διάφορες χώρες σε μια μεγάλη εμπορική μονάδα με μεγαλύτερη δύναμη αγοράς. Οι μεγάλες τελωνειακές ενώσεις βελτιώνουν την ευημερία των μελών τους, σε σύγκριση με την απελευθέρωση εμπορίου.

⁴⁷ Ο Nordström (1993) αναλύει τις οικονομικές συνέπειες του σχηματισμού μιας τελωνειακής ένωσης υπό τρεις διαφορετικές δασμολογικές πολιτικές: α) Η τελωνειακή ένωση θέτει άριστους δασμούς εναντίον των χωρών-μη μελών της, β) η τελωνειακή ένωση διατηρεί το μέγιστο επίπεδο του δασμού των μελών της, που επικρατούσε πριν τον σχηματισμό της, γ) η τελωνειακή ένωση θέτει τον κοινό εξωτερικό δασμό, υπό τον περιορισμό ότι αυτός δεν πρέπει να χειροτερεύει την ευημερία των χωρών-μη μελών της. Με άλλα λόγια, θέτει τον αποδοτικό κατά Pareto δασμό (Pareto efficient tariff – PET) ή τον Kemp-Wan (1976) δασμό.

Ο Richardson (1995) εισάγει ένα σημαντικό στοιχείο στην ανάλυση των ζωνών ελευθέρων συναλλαγών. Η παραδοσιακή βιβλιογραφία π.χ. Meade (1955), Lipsey (1960), Berglas (1979) και Lloyd (1982), υποθέτει ότι στην ισορροπία που επικρατεί μετά τον σχηματισμό της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, η εγχώρια τιμή του εισαγόμενου αγαθού από την χώρα-μη μέλος της ισούται με την διεθνή τιμή του αγαθού συν τον εισαγωγικό δασμό, που επιβάλλει στο αγαθό κάθε χώρα-μέλος. Αντίθετα, ο Richardson επισημαίνει ότι, παρόλο που οι τιμές στις οποίες αγοράζουν οι καταναλωτές το εισαγόμενο προϊόν διαφέρουν στις χώρες-μέλη της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών⁴⁸, οι τιμές που προσφέρουν το προϊόν οι παραγωγοί εξισώνονται μεταξύ των χωρών-μελών της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, λόγω του υφιστάμενου ελευθέρου εμπορίου μεταξύ τους, και χωρίς να επηρεάζονται από τη διαφορετική εξωτερική δασμολογική πολιτική που ακολουθεί η κάθε χώρα.

Αυτή η εξίσωση των τιμών παραγωγής έχει επακόλουθο τη δημιουργία μιας νέας πηγής ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών-μελών της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, αναφορικά με την επιβολή των εξωτερικών δασμών.

Οι βασικές ιδέες της ανάλυσης του υποδείγματος μερικής ισορροπίας που χρησιμοποιεί ο Richardson διαμορφώνονται ως εξής:

Υπάρχουν τρεις χώρες A,B,Γ, εκ των οποίων οι A και B σχηματίζουν μια ζώνη ελευθέρων συναλλαγών και Γ οι χώρες του υπόλοιπου κόσμου. Οι A

⁴⁸ Όμως ο κανόνας της χώρας προέλευσης του προϊόντος (“rule of origin”) απαγορεύει στην χώρα-μέλος της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών με τον χαμηλότερο εξωτερικό δασμό να εισάγει τα αγαθά από μια χώρα εκτός της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών και να τα επανεξάγει στην χώρα-μέλος με τον υψηλότερο εξωτερικό δασμό. Έτσι, αυτός ο περιορισμός εμποδίζει το arbitrage στις τιμές που αγοράζουν οι καταναλωτές τα προϊόντα, στις χώρες-μέλη της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών. Αλλά, οι παραγωγοί στην χώρα-μέλος με τον χαμηλότερο δασμό μπορούν να πωλούν το παραγόμενο προϊόν τους στην χώρα-μέλος με τον υψηλότερο δασμό σε υψηλότερη τιμή δημιουργώντας έτσι, ευκαιρίες για arbitrage στις τιμές παραγωγής στο πλαίσιο της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών.

και Β εισάγουν το ομογενές αγαθό X από την Γ. Έστω t^i , p^i , $X^i(p^i)$ και $D^i(p^i)$ οι ειδικοί δασμοί (specific tariffs), οι εγχώριες τιμές, οι προσφερόμενες και ζητούμενες ποσότητες του αγαθού X στην χώρα $i=A,B$, αντίστοιχα. Εάν η μια χώρα-μέλος έστω η Β επιβάλει ένα μεγαλύτερο εισαγωγικό δασμό σε σχέση με την Α, $t^B > t^A$ έτσι ώστε $p^B > p^A$, όλη η παραγωγή του προϊόντος X της χώρας Α θα πωλείται στην Β σε υψηλότερη τιμή (παγκόσμια τιμή + t^B), για όσο καιρό ισχύει η σχέση $X^A(p^B) + X^B(p^B) < D^B(p^B)$. Εάν αυτή η ανισότητα δεν ισχύει τότε η Β δεν θα εισάγει καθόλου από το προϊόν X από την χώρα Γ και η p^B θα μειωθεί μέχρι μια από τις δυο παρακάτω σχέσεις να πραγματοποιηθεί: α) $X^A(p^{B'}) + X^B(p^{B'}) = D^B(p^{B'})$ για κάποιο $p^{B'} > p^A$ β) $X^A(p^A) + X^B(p^A) > D^B(p^A)$ για $p^B = p^A$. Και στις δυο περιπτώσεις επιτυγχάνεται η εξίσωση των τιμών του προϊόντος X, που προσφέρουν οι παραγωγοί αμφότερων των χωρών της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών το προϊόν X. Μη λαμβάνοντας υπ'όψιν την επίδραση που έχει το κόστος μεταφοράς στο υπόδειγμα, για όσο χρονικό διάστημα η παραγωγή της Α πωλείται στην Β σε υψηλότερη τιμή ($p^* + t^B$), όλη η ζητούμενη για κατανάλωση ποσότητα στην χώρα Α θα εισάγεται από την χώρα εκτός της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, Γ, αυξάνοντας τα δασμολογικά έσοδα της χώρας Α. Εάν όμως η Β μειώσει λίγο τον εισαγωγικό δασμό ώστε $t^B < t^A$, τότε οι ρόλοι θα αντιστραφούν και η χώρα Β θα συλλέξει τα δασμολογικά έσοδα που μέχρι πρότινος συνέλεγε η Α. Κατά συνέπεια, υπάρχει ένας διαξιφισμός μεταξύ των μελών μιας ζώνης ελευθέρων συναλλαγών σχετικά με τα δασμολογικά έσοδα, που προέρχονται από το εμπόριο με τις χώρες-μη μέλη της. Αυτός ο ανταγωνισμός οδηγεί σε επιβολή χαμηλότερων εξωτερικών δασμών από τις χώρες-μέλη της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, σε σχέση με αυτούς που θα υπήρχαν χωρίς την ύπαρξή της, που κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες μπορεί να είναι και μηδενικοί.

Οι Panagariya and Findlay (1994) συγκρίνουν τις τελωνειακές ενώσεις με τις ζώνες ελευθέρων συναλλαγών, χρησιμοποιώντας το 3x3 μοντέλο του Meade (1955) με την διαφοροποίηση ότι η εμπορική πολιτική προσδιορίζεται ενδογενώς.

Το υπόδειγμα διαμορφώνεται ως εξής:

Έστω τρεις χώρες, A,B,Γ και τρία αγαθά x,y,z. Εξ υποθέσεως κάθε χώρα εξάγει ένα μόνο αγαθό και εισάγει τα άλλα δυο. Έστω ότι x,y και z είναι τα εξαγόμενα προϊόντα της A,B και Γ χώρας αντίστοιχα. A και B είναι συνέταιροι μικρές χώρες (δηλαδή δεν επηρεάζουν τους διεθνείς όρους εμπορίου) σε μια περιφερειακή συμφωνία (τελωνειακή ένωση ή ζώνη ελευθέρων συναλλαγών) και Γ αντιπροσωπεύει τις χώρες του υπόλοιπου κόσμου.

Η ισορροπία στην χώρα A (και στη B επειδή είναι συμμετρικές) περιγράφεται από τα παρακάτω:

Κάθε αγαθό παράγεται χρησιμοποιώντας έναν κοινό παραγωγικό συντελεστή, την εργασία, και έναν συγκεκριμένο (specific) παραγωγικό συντελεστή ανάλογα με τον τομέα (sector) i ($i=x,y,z$), που είναι το κεφάλαιο. Κάθε προϊόν παράγεται μέσω σταθερών αποδόσεων κλίμακος στην τεχνολογία. Η συνάρτηση παραγωγής δίνεται από την εξίσωση:

$$Q_i = F_i(\bar{K}_i, L_i), i = x, y, z \quad (5.1.1)$$

όπου Q_i είναι η παραγόμενη ποσότητα κάθε αγαθού και “ $\bar{}$ ” δηλώνει ότι η μεταβλητή κεφαλαίου είναι σταθερή. Η χώρα A εξάγει το x και εισάγει τα y και z. Έστω η παγκόσμια τιμή κάθε αγαθού $p'_i = 1$. Εάν συμβολίσουμε με t_i τον εισαγωγικό δασμό του αγαθού i, τότε η εγχώρια τιμή του (p_i) ισούται με $1+t_i$. Επειδή η A εξάγει το x έχουμε $t_x=0$ και $t_y, t_z > 0$. Δεδομένου του τέλειου

ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντος και παραγωγικών συντελεστών, οι επιχειρήσεις του κλάδου ι επιλέγουν L_i ώστε να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους που είναι ίσα με $(1+t_i)F_i(\bar{K}_i, L_i) - wL_i$. Το αποτέλεσμα αυτού του προβλήματος μεγιστοποίησης είναι η συνάρτηση κερδών $\pi'(1+t_i, w)$, η οποία είναι γραμμική και ομογενής ως προς τα w και $1+t_i$.

Ακόμη,

$$\pi'_i(1+t_i, w) = F_i(\bar{K}_i, L_i) = Q_i \quad (5.1.2)$$

$$\pi'_w(1+t_i, w) = -L_i \quad (5.1.3)$$

όπου $\pi'_i(\cdot)$ και π'_w οι μερικές παράγωγοι της $\pi'(\cdot)$ ως προς την εγχώρια τιμή του αγαθού i , p_i , και τους μισθούς, w , αντιστοίχως.

Από τις σχέσεις (5.1.2) και (5.1.3) έχουμε 7 μεταβλητές σε 6 εξισώσεις. Το σύστημα είναι υποταυτοποιημένο (underdetermined). Προσθέτοντας τον περιορισμό της πλήρους απασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών το σύστημα γίνεται ακριβώς ταυτοποιημένο.

Για να μετατρέψουν τους δασμούς σε ενδογενείς μεταβλητές οι Panagariya και Findlay υιοθέτησαν την προσέγγιση που χρησιμοποίησαν οι Panagariya και Rodrik (1993). Αυτοί ορίζουν

$$t_i = g_i(\ell_i), \quad g_i(0) = 0 \quad g_i' > 0 \quad g_i'' < 0 \quad \text{για } i = y, z \quad (5.1.4)$$

όπου ℓ_i ο αριθμός των εργαζόμενων που συμμετέχουν στην ομάδα συμφερόντων (lobby)⁴⁹.

⁴⁹ Ισχύουν όλες οι υποθέσεις που κάνουν οι Helpman και Grossman (1994), στο μοντέλο τους, αναφορικά με την προστασία των πωλήσεων, που θεωρούν την ύπαρξη των ομάδων συμφερόντων ως εξωγενή. Ο Mitra (1999) ορμώμενος από το μοντέλο των δύο προαναφερόμενων συγγραφέων θεωρεί ότι ο σχηματισμός των ομάδων συμφερόντων είναι μια ενδογενής διαδικασία, κάτι που είναι πιο ρεαλιστικό, εάν αναλογιστεί κανείς ότι οι ομάδες συμφερόντων σχηματίζονται όταν τα δυνητικά οφέλη που προκύπτουν από αυτές είναι αρκετά υψηλά ή το κόστος οργάνωσής τους είναι αρκετά χαμηλό.

Μια ομάδα συμφερόντων έχει ως αντικειμενικό σκοπό να μεγιστοποιήσει την εξίσωση (5.1.5) ως προς ℓ_i .

$$H = \pi^i [1 + g_i(\ell_i), w] - w\ell_i \quad (5.1.5)$$

FOC

$$MRP_i$$

$$\frac{\partial H}{\partial \ell_i} = 0 \Leftrightarrow \overbrace{g'_i(\ell_i) \cdot \pi'_i(1 + g_i(\ell_i), w)}^{= w} = w \quad \text{όπου } i = y, z \quad (5.1.6)$$

$$= F_i(.) = Q_i$$

Το αριστερό μέρος της (5.1.6) είναι το οριακό έσοδο του προϊόντος της ομάδας συμφερόντων (MRP_i) και το δεξί μέρος της ίδιας εξίσωσης είναι το οριακό κόστος της ομάδας συμφερόντων.

SOC

$$\frac{\partial^2 H}{\partial \ell_i^2} = \frac{\partial(MRP_i)}{\partial \ell_i} = S_i = g''_{(-)}(\ell_i) \pi'_{(+)}(.) + \left[g'_{(+)}(\ell_i) \right]^2 \pi''_{(-)}(.) < 0, \quad \text{όπου } i = y, z \quad (5.1.7)$$

Η συνθήκη πλήρους απασχόλησης των παραγωγικών συντελεστών είναι η εξής: $L_x + L_y + L_z + \ell_y + \ell_z = \bar{L} \quad (5.1.8)$

όπου \bar{L} η συνολική προικοδότηση της εργασίας. Έτσι, οι εξισώσεις (5.1.2)-(5.1.4), (5.1.6) και (5.1.8) μας δίνουν ένα σύστημα 7×7^{50} πλήρως ταυτοποιημένο. Με την βοήθεια της (5.1.3) η (5.1.8) γράφεται ως εξής:

$$-\left[\pi_w^x(1, w) + \pi_w^y(1 + g_y(\ell_y), w) + \pi_w^z(1 + g_z(\ell_z), w) \right] + \ell_y + \ell_z = \bar{L} \quad (5.1.8')$$

Η επίλυση της (5.1.8') μαζί με την (5.1.6) μας δίνουν ℓ_y, ℓ_z και w . Δεδομένων αυτών, η (5.1.4) δίνει το t_i , η (5.1.3) το L_i και η (5.1.2) το Q_i .

⁵⁰ Οι 7 μεταβλητές είναι: $L_i, F_i (=Q_i), \ell_y, \ell_z, t_y, t_z$ και w .

Έστω τώρα ότι οι χώρες Α και Β αποφασίζουν να απελευθερώσουν το μεταξύ τους εμπόριο, αλλά πρέπει να επιλέξουν μεταξύ μιας τελωνειακής ένωσης και μιας ζώνης ελευθέρων συναλλαγών. Οι Panagariya και Findlay υποθέτουν ότι οι εξωτερικοί δασμοί των χωρών-μελών μιας ζώνης ελευθέρων συναλλαγών προσδιορίζονται από την συνάρτηση της ομάδας συμφερόντων (5.4), ενώ ο προσδιορισμός του κοινού εξωτερικού δασμού της τελωνειακής ένωσης απαιτεί μια θεσμική αλλαγή. Η συνάρτηση της ομάδας συμφερόντων στην περίπτωση της τελωνειακής ένωσης για το αγαθό z γίνεται:

$$t_z^c = h_z(\ell_z^c) \equiv h_z(\ell_z + \ell_z^*) , h' > 0, h'' < 0 \quad (5.1.9)$$

όπου ο εκθέτης “ c ” υποδηλώνει την τελωνειακή ένωση και ο αστερίσκος “*” ξεχωρίζει τις μεταβλητές της χώρας Β. t_z^c είναι ο κοινός εξωτερικός δασμός και $\ell_z^c = \ell_z + \ell_z^*$. Η περιφερειακή ομάδα συμφερόντων που δημιουργείται, αποτελείται από εκπροσώπους των ομάδων συμφερόντων και των δυο χωρών, που η δύναμή τους στην επιρροή των κοινών αποφάσεων είναι ανάλογη της συνεισφοράς τους στην περιφερειακή ομάδα.

Στην περίπτωση της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, η δράση των ομάδων συμφερόντων των χωρών Α και Β γίνεται ξεχωριστά σε εθνικό επίπεδο και οι εξωτερικοί δασμοί που επιλέγονται διαφέρουν.

$$t_z^F = g_z(\ell_z) , t_z^{F*} = g_z(\ell_z^*) \quad (5.1.4)^{51}$$

Υποθέτουν ακόμη ότι οι συναρτήσεις $h_z(.)$ και $g_z(.)$ συνδέονται μεταξύ τους ως εξής:

⁵¹ Για ευκολία στην σύγκριση της τελωνειακής ένωσης και της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών υποθέτουμε ότι οι συναρτήσεις των ομάδων συμφερόντων των δυο χωρών της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών είναι πανομοιότυπες.

$$h_z(\ell_z + \ell_z^*) = g_z\left(\frac{\ell_z + \ell_z^*}{2}\right) \quad (5.1.10\alpha)$$

$$h'_z(\ell_z + \ell_z^*) < g'_z(\ell_z + \ell_z^*) \quad (5.1.10\beta)$$

Σύμφωνα με την (5.1.10α) εάν ισχύει $\ell_z = \ell_z^* = \tilde{\ell}_z$ έτσι ώστε οι ομάδες συμφερόντων των χωρών A και B να επενδύουν $\tilde{\ell}_z$ πόρους, τότε ο εξωτερικός δασμός είναι ίδιος και στην περίπτωση της τελωνειακής ένωσης αλλά και σε αυτήν της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών.

Πιο συγκεκριμένα, σε μια ζώνη ελευθέρων συναλλαγών έχουμε:

$$t_z^F = g_z(\tilde{\ell}_z), \quad t_z^{F*} = g_z(\tilde{\ell}_z)$$

Και σε μια τελωνειακή ένωση:

$$t_z^c = h_z(\tilde{\ell}_z + \tilde{\ell}_z) = h_z(2\tilde{\ell}_z) = g_z\left(2\frac{\tilde{\ell}_z}{2}\right) = g_z(\tilde{\ell}_z) = t_z^F, t_z^{F*}$$

Συνεπώς, οι συναρτήσεις των ομάδων συμφερόντων είναι ουδέτερες, σε σχέση με τον τύπο της περιφερειακής συμφωνίας.

Η σχέση (5.1.10β) μας λέει ότι για δεδομένο τον αριθμό των εργαζομένων, που συμμετέχουν σε ομάδες συμφερόντων το MRP_i της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών είναι μεγαλύτερο από το MRP_i της τελωνειακής ένωσης.

Οι Panagariya και Findlay ασχολούνται ακόμη, με την αξιολόγηση των τελωνειακών ενώσεων και των ζωνών ελευθέρων συναλλαγών από πλευράς ευημερίας.

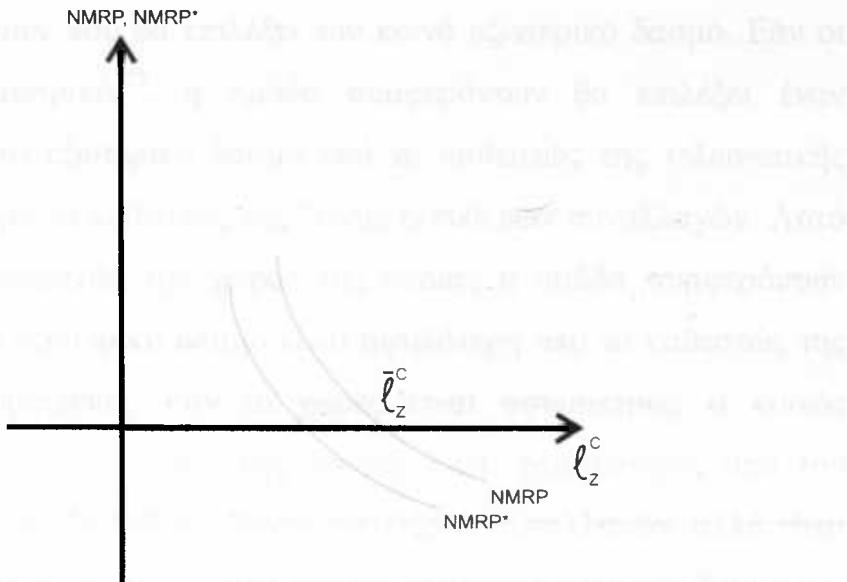
Θεωρούν, όπως οι Grossman and Helpman (1994), την προστασία των πωλήσεων ένα ιδιωτικό αγαθό υπό το καθεστώς μιας ζώνης ελευθέρων

συναλλαγών, ενώ υπό το καθεστώς της τελωνειακής ένωσης την εκλαμβάνουν ως δημόσιο αγαθό, που υπόκειται στο πρόβλημα του «δωρεάν επιβάτη» (free-rider problem).

Η ομάδα συμφερόντων της χώρας A αντιμετωπίζει το πρόβλημα της μεγιστοποίησης $\pi^z[1 + h_z(\ell_z + \ell_z^*)w] - w\ell_z$ ως προς ℓ_z με δεδομένο το w. Στο άριστο σημείο πρέπει να ισχύει ότι, το οριακό έσοδο του προϊόντος του ℓ_z να είναι μεγαλύτερο ή ίσο του οριακού net MRP ℓ_z , ℓ_z .

$$\underbrace{h_z'(\ell_z^c) \pi_z^z(1 + h_z(\ell_z^c), w)}_{MRP\ell_z} \geq w \quad (5.1.11) \Leftrightarrow h_z'(\ell_z^c) \pi_z^z(1 + h_z(\ell_z^c), w) - w \geq 0$$

όπου $\ell_z^c = \ell_z + \ell_z^*$. Μια ανάλογη σχέση με την (5.1.11) ισχύει για την χώρα B. Το ερώτημα που προσπαθούν να απαντήσουν είναι, εάν ταυτόχρονα η (5.1.11) και η σχέση για την χώρα B ισχύουν με ισότητα. Αυτό ισχύει μόνο από σύμπτωση. Η σχέση (5.1.11) με ισότητα προσδιορίζει το ℓ_z^c σαν συνάρτηση του w. Παρόμοια, η ανάλογη σχέση για την χώρα B προσδιορίζει το ℓ_z^c , σαν συνάρτηση του μισθού της χώρας B, w^* . Είναι απίθανο οι δυο εξισώσεις να δίνουν το ίδιο ℓ_z^c .

Διάγραμμα 9

Εάν η συνάρτηση καθαρών οριακών εσόδων του προϊόντος $\ell_z (MRP \ell_z^*)$ της χώρας B, η οποία έχει αρνητική κλίση, είναι κάτω από την αντίστοιχη NMRP της χώρας A, όπως αναπαριστάται από το Διάγραμμα 9, τότε η ομάδα συμφερόντων της B θα επιλέξει την τακτική του «δωρεάν – επιβάτη» στην ομάδα συμφερόντων της χώρας A. Αυτό συμβαίνει, γιατί για $\ell_z^* = 0$ η καλύτερη επιλογή της A είναι $\ell_z = \bar{\ell}_z^c$ και δεδομένης αυτής της επιλογής, η καλύτερη αντίδραση της B είναι $\ell_z^* = 0$. Συνεπώς $(\ell_z = \bar{\ell}_z^c, \ell_z^* = 0)$ είναι μια Nash ισορροπία. Εάν πάλι η $NMRP^*$ κείται πάνω από την NMRP τότε $(\ell_z = 0, \ell_z^* = \bar{\ell}_z^c)$ θα είναι μια άλλη NE. Τέλος, εάν οι δυο καμπύλες συμπίπτουν στον οριζόντιο άξονα ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων που συμμετέχουν στις ομάδες συμφερόντων, θα είναι $\bar{\ell}_z^c$ αλλά είναι ασαφές το πως θα μοιράζεται μεταξύ των χωρών A και B.

Παρατήρησαν ότι δεδομένου του $\pi_z^*(.) = Q_z$ το επίπεδο του προϊόντος που εισάγεται από την χώρα Γ παίζει καθοριστικό ρόλο στον προσδιορισμό της

οιμάδας συμφερόντων που θα επιλέξει τον κοινό εξωτερικό δασμό. Εάν οι χώρες είναι συμμετρικές⁵², η οιμάδα συμφερόντων θα επιλέξει έναν χαμηλότερο (κοινό) εξωτερικό δασμό υπό το καθεστώς της τελωνειακής ένωσης σε σχέση με το καθεστώς της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών. Αυτό σημαίνει πως η ευημερία της χώρας της οποίας η οιμάδα συμφερόντων επιλέγει τον κοινό εξωτερικό δασμό είναι υψηλότερη υπό το καθεστώς της περιφερειακής συμφωνίας. Εάν οι χώρες είναι ασύμμετρες, ο κοινός εξωτερικός δασμός της τελωνειακής ένωσης είναι χαμηλότερος από τον υψηλότερο εξωτερικό δασμό της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, αλλά είναι αμφίβολο εάν είναι χαμηλότερος από τον χαμηλότερο εσωτερικό δασμό της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών. Η χώρα της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών με τον υψηλότερο εξωτερικό δασμό είναι σε καλύτερη θέση από άποψη ευημερίας υπό το καθεστώς της τελωνειακής ένωσης από ότι υπό το καθεστώς της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών. Όμως, είναι ασαφές εάν ισχύει το ίδιο και για την άλλη χώρα.

Τέλος, διατείνονται ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των χωρών-μελών μιας τελωνειακής ένωσης τόσο πιο οξύ είναι το πρόβλημα του «δωρεάν–επιβάτη» (free-rider) και τόσο χαμηλότερος είναι ο κοινός εξωτερικός δασμός. *Ceteris paribus*, όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των μελών μιας ένωσης τόσο πιο πιθανόν είναι τα μέλη να απολαμβάνουν ένα υψηλότερο επίπεδο ευημερίας υπό το καθεστώς της τελωνειακής ένωσης σε σχέση με την ζώνη ελευθέρων συναλλαγών.

⁵² Με τον όρο συμμετρικές χώρες εννοείται ότι οι δυο χώρες Α και Β επιλέγουν τους ίδιους εξωτερικούς δασμούς υπό το καθεστώς της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών.

Ο Richardson (1993) συνδυάζει το κεντρικό σημείο της παραδοσιακής θεωρίας των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών (PTAs), το οποίο είναι η δημιουργία και η εκτροπή εμπορίου με τη θεωρία της πολιτικής οικονομίας της προστασίας και αποδεικνύει ότι όταν η προστασία προκύπτει ενδογενώς, το αποτέλεσμα της μείωσης της ευημερίας, που είναι συνδεδεμένο με την εκτροπή εμπορίου, που είναι πιθανόν να εμφανιστεί κατά τη δημιουργία της τελωνειακής ένωσης, είναι μικρότερο κατά τον σχηματισμό μιας ζώνης ελευθέρων συναλλαγών. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι η χώρα της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών που έχει ανταγωνιστικό μειονέκτημα σε ένα αγαθό σε σχέση με την συνέταιρο χώρα, δεν θα λάβει προστασία έναντι των εισαγωγών από τον υπόλοιπο κόσμο. Η προστασία που λαμβάνει η συνέταιρος χώρα μειώνεται καθώς μειώνεται η πολιτική επιρροή που ασκεί η «παρακμάζουσα» εγχώρια βιομηχανία. Έτσι, καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι το παραπάνω χαρακτηριστικό της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών που την διαφοροποιεί από την τελωνειακή ένωση υποδεικνύει ότι, το πρόβλημα της δεύτερης καλύτερης επιλογής, που κυριαρχεί στην τελωνειακή ένωση, δεν μπορεί να ισχύει ισοδύναμα και στην ζώνη ελευθέρων συναλλαγών.

Επιπλέον, μέσω του πολιτικοοικονομικού υποδείγματος που χρησιμοποιεί, απαντά στο ερώτημα περί σχηματισμού των ζωνών ελευθέρων συναλλαγών, λέγοντας πως αυτό που πυροδοτεί τον σχηματισμό τους είναι οι βαθύτερες αιτίες των αλλαγών των πολιτικών δυνάμεων και της υποστήριξης. Με άλλα λόγια, θα πρέπει τα συνολικά κέρδη που προκύπτουν από την συνάρτηση πολιτικής υποστήριξης (political support

function)⁵³ να υπερσκελίζουν τις απώλειες οποιουδήποτε βιομηχανικού τομέα της χώρας-μέλους της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών.

Τέλος, διατείνονται ότι μια χώρα είναι πιθανότερο να συμμετάσχει σε μια ζώνη ελευθέρων συναλλαγών από ότι σε μια τελωνειακή ένωση, εάν η συνέταιρος χώρα ή η ομάδα χωρών που συναπαρτίζουν την ζώνη ελευθέρων συναλλαγών είναι μεγάλη. Σε αυτή την περίπτωση, ο κοινός εξωτερικός δασμός, που επιβάλλεται στις χώρες-μέλη της τελωνειακής ένωσης, μπορεί να θεωρηθεί ως εξωγενώς προσδιοριζόμενος.

Οι Grossman and Helpman (1995b) εξετάζουν τις συνθήκες υπό τις οποίες μια ζώνη ελευθέρων συναλλαγών μπορεί να προκύψει ως αποτέλεσμα ισορροπίας μεταξύ πολιτικοοικονομικά σκεπτόμενων κυβερνήσεων, που φροντίζουν να ικανοποιήσουν τόσο τους μέσους ψηφοφόρους όσο και τις ποικίλες ομάδες συμφερόντων, που δραστηριοποιούνται στο βιομηχανικό χώρο. Ακόμη, συμπεραίνουν ότι, οι συνθήκες υπό τις οποίες βελτιώνεται η βιωσιμότητα μιας δυνητικής ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, αυξάνουν συνάμα την πιθανότητα ο σχηματισμός μιας ζώνης ελευθέρων συναλλαγών να οδηγήσει σε μείωση της συνολικής κοινωνικής ευημερίας.

Ας σημειωθεί ακόμη ότι περιγράφουν τις οικονομικές συνθήκες κάτω από τις οποίες βελτιώνονται οι προοπτικές για να επιτευχθεί μια συμφωνία για την δημιουργία μιας ζώνης ελευθέρων συναλλαγών, όταν εξαιρεθούν

⁵³ Η συνάρτηση πολιτικής υποστήριξης που χρησιμοποιεί ο Richardson είναι η εξής

$G[p, p^*] = \sum_{i=1}^n a^i V^i [p, I^i] + a^w V^w [p, I^w]$ όπου $a^i, a^w > 0$ συντελεστές βαρύτητας των χρησιμοτήτων

που λαμβάνουν οι κάτοικοι μιας χώρας από την κατοχή κεφαλαιουχικών συντελεστών παραγωγής και από την εργασία, αντιστοίχως. Οι αλλαγές στις πολιτικές δυνάμεις και την υποστήριξη συλλαμβάνονται από τον συντελεστή a^i .

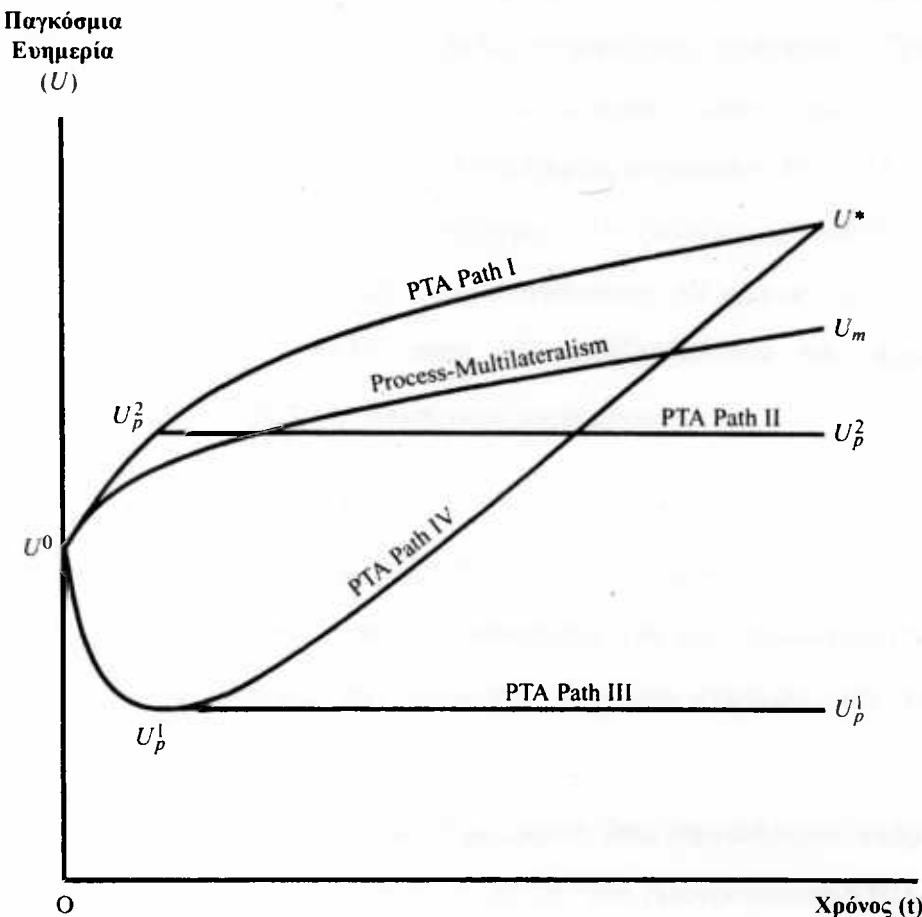
κάποιες βιομηχανίες από αυτήν, οι οποίες εάν διαφορετικά συμπεριλαμβάνονταν στην συμφωνία θα επέφεραν ένα σημαντικό πολιτικό κόστος για την κυβέρνηση. Το πολιτικό κόστος αντικατοπτρίζει την σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των ομάδων συμφερόντων που θέλουν να προστατέψουν τα κέρδη του από τον ανταγωνισμό και των μέσων ψηφοφόρων, που θα ζημιώνονταν εξαιτίας της εκτροπής εμπορίου.

5.2 Περιφερειακό εμπόριο (Regionalism) vis-a-vis Πολυμερούς εμπορίου (multilateralism): Μια πολιτικοοικονομική προσέγγιση

Ένα από τα βασικότερα άρθρα της νομολογίας της ΓΣΔΕ (GATT) είναι η αρχή του «Μάλλον ευνοούμενου κράτους» (“Most Favored Nation” – MFN), όπως διατυπώνεται στο άρθρο I, το οποίο αναφέρει ότι όλες οι χώρες που συμμετέχουν στην ΓΣΔΕ πρέπει να τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης. Επί παραδείγματι, εάν η Ευρώπη μειώσει ή εξαλείψει τους δασμούς που επιβάλλονται στα προϊόντα που εισάγει από τις ΗΠΑ, θα πρέπει να κάνει το ίδιο και για τα προϊόντα που εισάγει από οποιαδήποτε άλλη χώρα που είναι μέλος της ΓΣΔΕ. Αυτή η μείωση δασμών είναι πολυμερής (multilateral) και σε αυτήν στοχεύουν όλοι οι γύροι της ΓΣΔΕ. Όμως, το άρθρο I συγκρούεται με το άρθρο XXIV, περί προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών (PTAs), που αντιβαίνει και στον απότερο στόχο της ΓΣΔΕ, που είναι η πολυμερής εξάλειψη των δασμολογικών και μη εμποδίων στο εμπόριο. Κατά συνέπεια, το ερώτημα που ανακύπτει είναι, εάν θα επιτρέψουμε να υπάρχει η σύγκρουση μεταξύ των περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών και των πολυμερών εμπορικών συμφωνιών.

O Bhagwati (1993) προτείνει το παραπάνω ερώτημα να εξεταστεί υπό δύο διαφορετικές οπτικές γωνίες: α) το «στατικό αποτέλεσμα» (“static impact effect”) που επιφέρει το περιφερειακό εμπόριο στην παγκόσμια ευημερία και β) η δυναμική επίδραση που ασκεί μια περιφερειακή εμπορική συμφωνία στο να επηρεάζει την προθυμία των χωρών να συμμετέχουν σε μια πολυμερή συμφωνία και να επιταχύνει ή να επιβραδύνει την συνεχιζόμενη μείωση των εμποδίων στο εμπόριο, ώστε να επιτευχθεί η παγκόσμια απελευθέρωσή του (“dynamic time path”).

Για την προσέγγιση του δεύτερου ζητήματος χρησιμοποίησε το Διάγραμμα 10,

Διάγραμμα 10

το οποίο δείχνει ότι η προτιμησιακή εμπορική συμφωνία (ΠΕΣ-ΡΤΑ) μπορεί να αυξήσει άμεσα την ευημερία από U^0 σε U_p^2 ή να την μειώσει σε U_p^1 , εάν υπάρχει εκτροπή εμπορίου. Και στις δύο περιπτώσεις, το χρονικό μονοπάτι (time-path) της ΠΕΣ θα είναι στάσιμο (paths I και III), υποδηλώνοντας ότι δεν θα υπάρξει καμία επέκταση της αρχικής ομάδας εμπορίου. Ακόμη, η ΠΕΣ μπορεί να οδηγήσει σε πολυμερή απελευθέρωση του εμπορίου (paths I και IV) με σταδιακή αύξηση της παγκόσμιας ευημερίας, ώσπου να φτάσει

το άριστο σημείο U^* (ελεύθερο εμπόριο), μέσω της επέκτασης της ΠΕΣ. Υπό την διαδικασία της πολυμερούς συμφωνίας εμπορίου (“process – multilateralism”) το αντίστοιχο χρονικό μονοπάτι αποτυγχάνει να φτάσει στο U^* και καταλήγει σε ένα ύψος παγκόσμιας ευημερίας $U^m < U^*$, εξαιτίας του προβλήματος του «δωρεάν επιβάτη». Το διάγραμμα υποθέτει ότι τα χρονικά μονοπάτια είναι μεταξύ τους ανεξάρτητα· τα χρονικά μονοπάτια της ΠΕΣ δεν επιταχύνουν αλλά ούτε και επιβραδύνουν την πορεία του μονοπατιού της πολυμερούς συμφωνίας εμπορίου.

O Baldwin (1995) προσεγγίζει πολιτικοοικονομικά το ερώτημα (α) του Bhagwati (δηλαδή τα κίνητρα που υπάρχουν για την προέκταση των ΠΕΣ (PTAs)) επικεντρώνοντας την προσοχή του στα κίνητρα των χωρών-μη μελών να συμμετάσχουν σε μια ΠΕΣ.

Αποδεικνύει ότι, μια ΠΕΣ θα δημιουργεί ένα αποτέλεσμα ντόμινο (που παίρνει την μορφή των time-paths I και IV του Διαγράμματος 10) με το να προκαλεί σταδιακή κινητοποίηση των χωρών-μη μελών να συμμετάσχουν σε αυτήν. Συνοπτικά, η επιχειρηματολογία που χρησιμοποιεί είναι η εξής: μια ΠΕΣ συνεπάγεται απώλεια της ανταγωνιστικότητας των ατελώς ανταγωνιστικών και λιγότερο κοστοβόρων επιχειρήσεων των χωρών-μη μελών, αφού τα κέρδη τους, που προέρχονται από την αγορά της ΠΕΣ μειώνονται, εξαιτίας των δασμολογικών εμποδίων που υφίστανται, σε αντίθεση με τις χώρες-μέλη που δεν αντιμετωπίζουν τέτοιο πρόβλημα. Οι επιχειρήσεις των χωρών-μελών της ΠΕΣ σχηματίζουν ένα λόμπι για να εμποδίσουν την είσοδο στην αγορά άλλων επιχειρήσεων χωρών-μη μελών και εξωθούν την πολιτική ισορροπία στο περιθώριο. Οι χώρες που είναι πιο κοντά στο περιθώριο εισέρχονται στην ΠΕΣ. Συνεπώς, η αγορά της ΠΕΣ

μεγαλώνει και σαν αποτέλεσμα αυξάνει το κόστος για τις χώρες που δεν είναι μέλη της. Έτσι, η πολιτική ισορροπία εξωθείται σε ένα νέο περιθώριο.

H Krishna (1998) ρίχνει φως από πολιτικοοικονομική άποψη στο (β) ερώτημα του Bhagwati, αναφορικά με το εάν μια προτιμησιακή/περιφερειακή εμπορική συμφωνία αποτελεί τροχοπέδη (“stumbling block”)⁵⁴ ή εφαλτήριο (“stepping stone”)⁵⁷ μιας πολυμερούς συμφωνίας εμπορίου. Χρησιμοποιώντας μια επέκταση του υποδείγματος του ατελούς ανταγωνισμού των Brander - Krugman (1983) καταλήγει σε δυο ενδιαφέροντα συμπεράσματα:

- Πρώτον, όσο περισσότερο μια ΠΕΣ (PTA) εκτρέπει το εμπόριο τόσο πιθανότερο είναι να υποστηριχθεί πολιτικά από τις συνέταιρες χώρες της. Άλλιώς, η ΠΕΣ θα έμοιαζε με ένα παιγνιο μηδενικού αθροίσματος, στο οποίο τα κέρδη που θα αποκόμιζε μια χώρα-μέλος από την αγορά της συνεταίρου χώρας θα ισοσταθμίζονταν με την απώλεια που θα είχε στην δική της αγορά, λόγω της επικερδούς δραστηριότητας των επιχειρήσεων της συνεταίρου χώρας.
- Δεύτερον, ΠΕΣ που εκτρέπουν το εμπόριο μειώνουν τα κίνητρα για την πολυμερή φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και μπορεί να τα μειώσουν σε τέτοιο βαθμό που μια πολιτικά εφικτή πολυμερής απελευθέρωση του εμπορίου να καθίσταται ανέφικτη.

O Levy (1997) προτείνει το ακόλουθο αναλυτικό πλαίσιο για την εξέταση του ερωτήματος (β) του Bhagwati: Αρχικά, ο μέσος ψηφοφόρος,

⁵⁴ Στις παρενθέσεις είναι η ορολογία που χρησιμοποιεί ο Bhagwati (1993)

που αποφασίζει για την εμπορική πολιτική κάθε χώρας, ψηφίζει για το εάν η χώρα του από την κατάσταση αυτάρκειας που βρίσκεται θα συνάψει μια διμερή συμφωνία απελευθέρωσης του εμπορίου. Έπειτα, κάθε χώρα της διμερούς συμφωνίας αποφασίζει εάν θα συνάψει συμφωνία πολυμερούς απελευθέρωσης του εμπορίου. Σε αυτό το στάδιο, οι δυο ιδρυτικές χώρες της ομάδας εμπορίου έχουν το δικαίωμα της αρνησικυρίας (“veto”), αναφορικά με την επέκταση της συμφωνίας, ώστε να περιλάβει και άλλες χώρες.

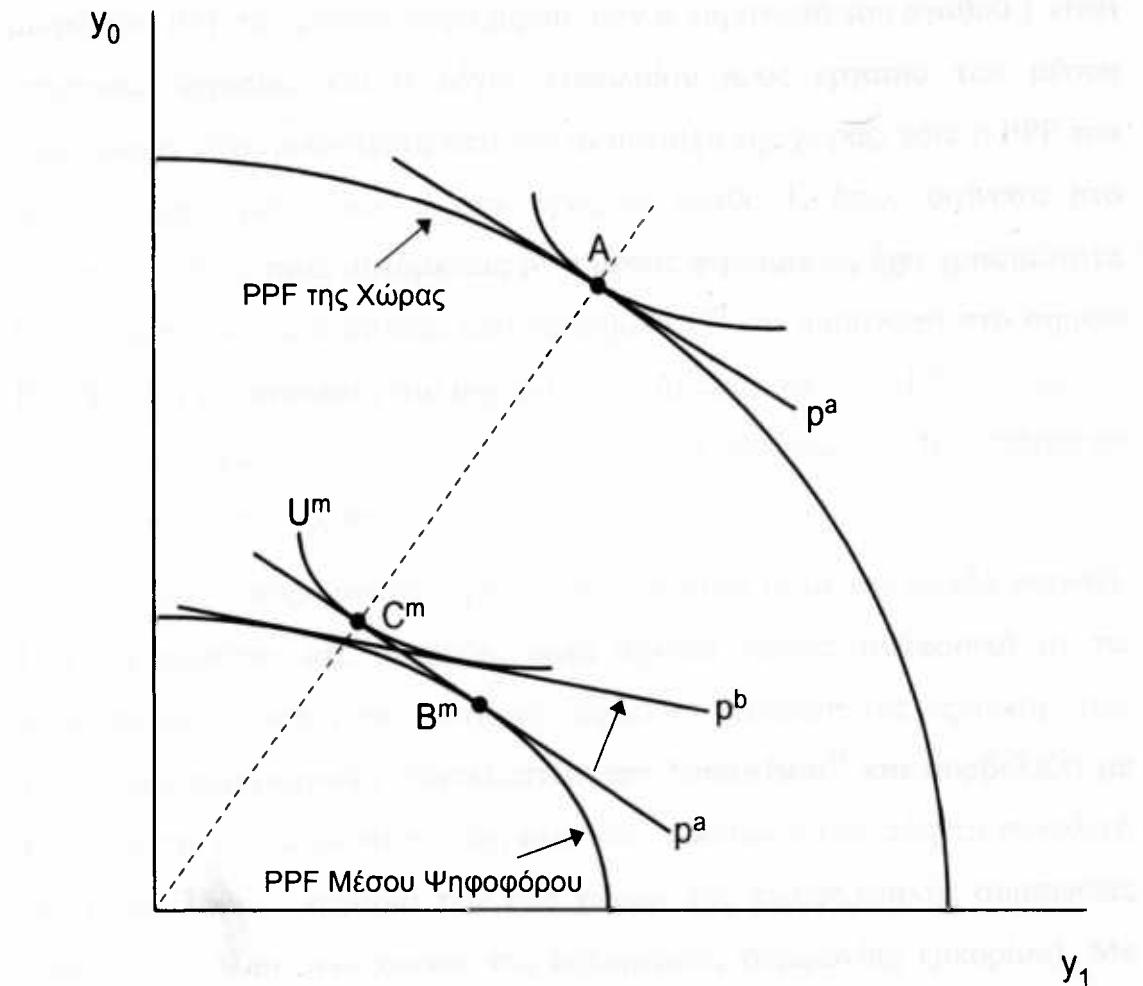
Υποθέτει ότι η μετάβαση στην πολυμερή απελευθέρωση του εμπορίου αποφέρει οφέλη για τις δυο ιδρυτικές χώρες-μέλη, σε σχέση με την κατάσταση αυτάρκειας. Για να απαντήσει στο ερώτημα, εάν οι προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες είναι εμπόδιο ή εφαλτήριο για τη δημιουργία πολυμερών εμπορικών συμφωνιών θεωρεί τέσσερα μονοπάτια, τα οποία μπορεί να επιλέξει ο μέσος ψηφοφόρος:

- 1) Ο μέσος ψηφοφόρος τουλάχιστον της μιας εκ των δυο χωρών της προτιμησιακής εμπορικής συμφωνίας απορρίπτει την ΠΕΣ και αποδέχεται την πολυμερή συμφωνία εμπορίου.
- 2) Οι μέσοι ψηφοφόροι των δυο χωρών αρχικά συμφωνούν για την δημιουργία της ΠΕΣ και έπειτα για την πολυμερή συμφωνία εμπορίου.
- 3) Οι μέσοι ψηφοφόροι των δυο χωρών αρχικά συμφωνούν για την δημιουργία της ΠΕΣ και έπειτα απορρίπτουν την πολυμερή συμφωνία εμπορίου.
- 4) Οι μέσοι ψηφοφόροι των δυο χωρών συμφωνούν για τον σχηματισμό της ΠΕΣ, αλλά εν συνεχείᾳ η μια χώρα ασκεί βέτο στην διαπραγμάτευση περί πολυμερούς φιλελευθεροποίησης του εμπορίου.

Ως φαίνεται στα μονοπάτια (1) και (2) η ΠΕΣ δεν αποτελεί εμπόδιο στην πραγματοποίηση της πολυμερούς απελευθέρωσης του εμπορίου. Η πολυμερής συμφωνία εμπορίου απορρίπτεται στα μονοπάτια (3) και (4). Ο Levy αποκλείει το (4) μονοπάτι από τις επιλογές του ψηφοφόρου, κάνοντας την υπόθεση ότι ο χρόνος που χρειάζεται για την πραγματοποίηση μιας ΠΕΣ είναι ελάχιστος σε σχέση με αυτόν που χρειάζεται για την έγκριση μιας πολυμερούς συμφωνία εμπορίου. Αυτό σημαίνει ότι ο μέσος ψηφοφόρος της χώρας που επωφελείται από την διμερή συμφωνία απελευθέρωσης του εμπορίου και εν συνεχείᾳ από την πολυμερή, αναμένει η άλλη χώρα να μπλοκάρει την διαπραγμάτευση για την πολυμερή απελευθέρωση του εμπορίου. Συνεπώς, ο μέσος ψηφοφόρος αρχικά θα αρνηθεί τη διμερή συμφωνία εμπορίου, γιατί αναμένει ότι η πολυμερής θα πραγματοποιηθεί, αφού εξ' υποθέσεως αυτή είναι επωφελέστερη και για τις δύο χώρες, από ότι η κατάσταση αυτάρκειας.

Επιπλέον, αποδεικνύει ότι και το μονοπάτι (3) είναι αδύνατον να επιλεχθεί από τον μέσο ψηφοφόρο, στο μοντέλο 2x2 του Hecksher-Ohlin, χρησιμοποιώντας την παρακάτω γραφική απεικόνιση (Διάγραμμα 11)

Διάγραμμα 11

Στο Διάγραμμα 11 απεικονίζεται η καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων (production possibility frontier – PPF) μιας εκ των δυο χωρών, που συμμετέχουν στην προτιμησιακή εμπορική συμφωνία, με την ισορροπία σε κατάσταση αυτάρκειας να επιτυγχάνεται στο σημείο A. Ο Levy υποθέτει ότι, οι καταναλωτές έχουν πανομοιότυπες ομοθετικές προτιμήσεις, που εκφράζονται από μια καμπύλη αδιαφορίας, η οποία εφάπτεται της PPF στο

σημείο A, με τις σχετικές τιμές του αγαθού 1 σε κατάσταση αυτάρκειας να δίνονται από την κλίση της γραμμής p^a . Η γραμμή p^a φαίνεται και στην μικρότερη PPF του μέσου ψηφοφόρου. Εάν η παραγωγή του αγαθού 1 είναι εντάσεως εργασίας και ο λόγος κεφαλαίου προς εργασία του μέσου ψηφοφόρου είναι μικρότερος από τον αντίστοιχο της χώρας, τότε η PPF του μέσου ψηφοφόρου είναι «λοξή» προς το αγαθό 1, όπως φαίνεται στο διάγραμμα. Στις τιμές αυτάρκειας p^a ο μέσος ψηφοφόρος έχει χρησιμότητα U^m , κατανάλωση που δίνεται από το σημείο C^m και παραγωγή στο σημείο B^m . Αφού η κατανάλωση στο σημείο C^m είναι πάνω από την PPF του μέσου ψηφοφόρου, φαίνεται ότι υπάρχουν περιθώρια κέρδους από το εμπόριο με άλλους κατοίκους της χώρας.

Έστω, ότι η χώρα ανοίγει εμπόριο με μια άλλη (ή με μια ομάδα χωρών). Ο Levy υποθέτει ότι, οι χώρες είναι αρκετά όμοιες, αναφορικά με τις προικοδοτήσεις τους έτσι ώστε, να ισχύει το θεώρημα της εξίσωσης των τιμών των παραγωγικών συντελεστών του Samuelson⁵⁵ και συμβολίζει με K^w το λόγο του κεφαλαίου / εργασία «παγκοσμίως» (δηλαδή το συνολικό λόγο κεφαλαίου / εργασία των δυο χωρών της περιφερειακής συμφωνίας εμπορίου ή όλων των χωρών της πολυμερούς συμφωνίας εμπορίου). Με πανομοιότυπες ομοθετικές προτιμήσεις των καταναλωτών των χωρών, η ισορροπία στην σχετική τιμή του αγαθού 1, μπορεί να γραφτεί ως μια συνάρτηση $p(K^w)$, με $p'(K^w) > 0$, αφού η παραγωγή του αγαθού 1 είναι εντάσεως εργασίας.

⁵⁵ Το θεώρημα της εξίσωσης των τιμών των παραγωγικών συντελεστών του Samuelson (factor price equalization theorem) λέει πως εάν δυο χώρες, που έχουν πανομοιότυπες τεχνολογίες αλλά διαφορετικές προικοδοτήσεις, παράγουν και τα δυο αγαθά και δεν υπάρχουν factor intensity reversals (no FIR) απελευθερώσουν το μεταξύ τους εμπόριο, εξισώνουν ταυτόχρονα και τις τιμές των παραγωγικών συντελεστών τους.

Εάν η οικονομία που περιγράφεται στο Διάγραμμα 11 συναλλάσσονταν με μια άλλη χώρα με μικρότερο λόγο κεφαλαίου / εργασία από τον δικό της, αυτό θα οδηγούσε σε μείωση της σχετικής τιμής του αγαθού 1, που θα κατέληγε να το εισάγει. Μια μικρή μείωση της σχετικής τιμής του αγαθού 1, p , από p^a σε p^b θα συνεπάγετο μείωση της ευημερίας του μέσου ψηφοφόρου. Στην περίπτωση όμως, που η μείωση της p είναι μεγάλη, ο μέσος ψηφοφόρος επωφελείται. Στην τιμή $p^b < p^a$ που φαίνεται στο διάγραμμα 11, ο μέσος ψηφοφόρος έχει ίδιο επίπεδο χρησιμότητας, U^m . Έτσι για $p < p^b$ ο μέσος ψηφοφόρος κερδίζει. Αντιστρόφως, εάν η αρχικά κλειστή οικονομία συναλλάσσονταν με μια άλλη χώρα με μεγαλύτερο λόγο κεφαλαίου / εργασία σε σχέση με το δικό της, τότε η σχετική τιμή του αγαθού 1 θα αυξανόταν και θα εξήγαγε το αγαθό 1. Για $p > p^a$, όπως απεικονίζεται στο διάγραμμα 11 ο μέσος ψηφοφόρος πάλι θα κέρδιζε.

Τέλος, ο Levy απέδειξε ότι εάν η δομή αγοράς των δυο χωρών είναι μονοπωλιακή και υπάρχει ποικιλία προϊόντων, οι μέσοι ψηφοφόροι των χωρών επωφελούνται από μια μετάβαση από την κατάσταση αυτάρκειας στην διμερή ή πολυμερή συμφωνία εμπορίου, αλλά ζημιώνονται από την μετάβαση από μια διμερή σε μια πολυμερή συμφωνία απελευθέρωσης του εμπορίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Πολιτική Οικονομία της εμπορικής πολιτικής και ζητήματα σχετικά με τον σχηματισμό νομισματικών ενώσεων, τη συνένωση και το διαχωρισμό των κρατών.

Στο πρώτο μέρος, θα εξετάσω θέματα πολιτικής οικονομίας και ιδιαίτερα τις συνθήκες υπό τις οποίες οι χώρες, εντός ενός πλαισίου πολιτικής οικονομίας, είναι πιθανόν να σχηματίσουν μια προτιμησιακή εμπορική συμφωνία και πώς αυτή τους η απόφαση επηρεάζει την επιλογή του ύψους των εξωτερικών δασμών.

Στο δεύτερο μέρος του παρόντος κεφαλαίου θα ασχοληθώ με την πολιτικοοικονομική προσέγγιση του σχηματισμού μιας νομισματικής ένωσης καθώς και με ζητήματα αναφορικά με το μέγεθος, τον αριθμό, τη δημιουργία, την συνένωση και το διαχωρισμό περιφερειών.

6.1 Πολιτικό-οικονομικά πλαίσια ανάλυσης της εμπορικής πολιτικής

Η έρευνα, αναφορικά με την πολιτική οικονομία της εμπορικής πολιτικής ασχολείται με τον προσδιορισμό του αποτελέσματος ισορροπίας της εξής πολιτικής διαδικασίας: Οι οργανωμένες ομάδες συμφερόντων (lobbies) συμμετέχουν στην πολιτική διαδικασία με απότερο στόχο να επηρεάσουν τις αποφάσεις των πολιτικών, οι οποίοι με τη σειρά τους παίρνουν αποφάσεις σταθμίζοντας την χρηματοοικονομική και άλλων ειδών βιοήθεια, που λαμβάνουν για τον προεκλογικό τους αγώνα, από τις ομάδες

συμφερόντων και τις απαιτήσεις των ψηφοφόρων, που πρέπει να εκπληρώσουν.

Ο Mayer (1984) χρησιμοποιεί το υπόδειγμα του μέσου ψηφοφόρου (median voter model), στο οποίο οι κάτοικοι μιας χώρας ψηφίζουν άμεσα σχετικά με την εμπορική πολιτική που επιθυμούν να ακολουθήσει η χώρα τους. Η κύρια συνεισφορά του στην βιβλιογραφία είναι πως αποδεικνύει ότι, η εμπορική πολιτική μιας χώρας εξαρτάται από την σχέση μεταξύ της αναλογίας των συνολικών προϊκοδοτήσεων της χώρας και των συντελεστών παραγωγής που κατέχει ο μέσος ψηφοφόρος. Εάν ο μέσος ψηφοφόρος έχει μικρότερο λόγο κεφαλαίου / εργασία σε σχέση με αυτόν της οικονομίας και τα εισαγόμενα αγαθά είναι εντάσεως εργασίας, τότε η χώρα θα επιβάλλει έναν θετικό εισαγωγικό δασμό.

Το υπόδειγμα διαμορφώνεται ως εξής:

Κάθε καταναλωτής έχει μια οιονεί γραμμική συνάρτηση χρησιμότητας, $c_o^h + U(c^h)$, όπου c_o^h η κατανάλωση του numeraire εξαγόμενου αγαθού και c^h η κατανάλωση του εισαγόμενου αγαθού για τον καταναλωτή $h=1,2,\dots,L$. Οι καταναλωτές έχουν την ίδια, αύξουσα και γνησίως κοίλη συνάρτηση χρησιμότητας U . Συνεπώς έχουν την ίδια άριστη κατανάλωση $c^h = d(p), d'(p) < 0$. Το εισόδημα που ξοδεύει ο καταναλωτής για την κατανάλωση του numeraire αγαθού είναι $c_o^h = I^h - p'd(p)$. Η συνάρτηση χρησιμότητας δίνεται από την σχέση (6.2.1).

$$V(p, I^h) \equiv I^h - p'd(p) + U[d(p)] \quad (6.1.1)$$

Οι συνολικές προϊκοδοτήσεις της εργασίας και του κεφαλαίου είναι L και K αντίστοιχα. Τόσο τα εισαγόμενα όσο και τα εξαγόμενα αγαθά χρησιμοποιούν για την παραγωγή τους εργασία και κεφάλαιο. Εάν τ είναι

ένας αναλογικός δασμός που επιβάλλεται στις εισαγωγές, τότε η εγχώρια τιμή του εισαγόμενου αγαθού είναι $p = p^* + t$, όπου p^* η τιμή του αγαθού στην αλλοδαπή. Οι εισαγωγές, $m(p) = d(p)L - y(p)$, όπου $y(p)$ η συνάρτηση προσφοράς του εισαγόμενου αγαθού και τα δασμολογικά έσοδα, $T = tm(p)$, τα οποία αναδιανέμονται ως επιχορηγήσεις, κατόπιν ψηφοφορίας. Ο Mayer υποθέτει ότι, κάθε καταναλωτής $h=1,\dots,L$ έχει μια μονάδα εργασίας και K^h μονάδες κεφαλαίου. Έτσι, το εισόδημά του είναι

$$I^h = \frac{1}{L} (wL + rK^h L + T) = \frac{1}{L} (wL + p^h rK + T) \quad (6.1.2)$$

όπου $p^h = \frac{K^h}{K/L}$ είναι ο λόγος κεφαλαίου / εργασία για κάθε καταναλωτή σε σχέση με το συνολικό λόγο κεφαλαίου / εργασία στην οικονομία.

Το ΑΕΠ ή το εθνικό εισόδημα της οικονομίας είναι $G = y_0(p) + py(p) = wL + rK$. Συνεπώς η σχέση (6.1.2) μπορεί να ξαναδιατυπωθεί ως εξής:

$$I^h = \frac{1}{L} [wL + rK + (p^h - 1)rK + T] = \frac{1}{L} [(p^h - 1)rK + y_0(p) + py(p) + T] \quad (6.1.2')$$

Διαφορίζοντας τη σχέση (6.2.1) ως προς τον δασμό παίρνουμε

$$\begin{aligned} \frac{dV^h}{dt} &= -d(p) + \frac{dI^h}{dt} \\ &= (p^h - 1) \frac{dr}{dp} \frac{K}{L} + \left[\frac{y(p)}{L} - d(p) \right] + \frac{1}{L} \frac{dT}{dp} \quad (6.1.3) \\ &= (p^h - 1) \frac{dr}{dp} \frac{K}{L} + \frac{t}{L} m'(p) \end{aligned}$$

όπου η δεύτερη σειρά της σχέσης (6.1.3) προκύπτει με τη βοήθεια της (6.1.2') και του θεωρήματος της περιβάλλοντας (envelope theorem) και η

τρίτη σειρά προκύπτει χρησιμοποιώντας την σχέση των δασμολογικών εσόδων, $T = t[d(p)L - y(p)] = tm(p)$.

Εάν ο δασμός προσδιορίζεται μέσω πλειοψηφικής διαδικασίας, τότε ο άριστος δασμός θα είναι αυτός που μεγιστοποιεί την συνάρτηση χρησιμότητας του μέσου ψηφοφόρου, $V'' = V(p, I'')$. Δηλαδή θα πρέπει να ικανοποιεί την συνθήκη πρώτης τάξης $\frac{dV''}{dt} = 0$ και την συνθήκη δεύτερης τάξης $\frac{d^2V''}{dt^2} < 0$

Οι συνθήκες πρώτης τάξης (FOC) είναι

$$\frac{dV''}{dt} = 0 \stackrel{(6.2.3)}{\Rightarrow} t'' = \left(1 - p''\right) \frac{dr}{dp} \frac{K}{m'(p)} \quad (6.1.4)$$

όπου p''^{56} ο λόγος κεφαλαίου / εργασίας του μέσου καταναλωτή h σε σχέση με τον συνολικό λόγο κεφαλαίου / εργασίας της οικονομίας.

Ως φαίνεται, $t'' > 0$ όταν το εισαγόμενο αγαθό είναι εντάσεως εργασίας $\left(\frac{dr}{dp} < 0\right)$ και $t'' < 0$ όταν το εισαγόμενο αγαθό είναι εντάσεως κεφαλαίου $\left(\frac{dr}{dp} > 0\right)$.

Ουσιαστικά, ο Mayer απέδειξε ότι οι εισαγωγικοί δασμοί ($t'' > 0$) πρέπει να χρησιμοποιούνται στις βιομηχανικές χώρες, που έχουν αφθονία του παραγωγικού συντελεστή κεφαλαίου και οι επιδοτήσεις των εισαγωγών ($t'' < 0$) στις αναπτυσσόμενες χώρες, που έχουν αφθονία της εργασίας.

⁵⁶ $p'' < 1$, σύμφωνα με τους Alesina και Rodrik (1994)

Οι Stigler (1971), Peltzman (1976) and Hillman (1982) βλέπουν την οικονομική πολιτική ως το αποτέλεσμα που προκύπτει από μια κυβέρνηση που αναζητά να μεγιστοποιήσει την συνάρτηση πολιτικής της υποστήριξης (“political-support” function), ισοσκελίζοντας το οριακό κέρδος που λαμβάνει από την πολιτική υποστήριξη αυτών που επωφελούνται από τα οικονομικά μέτρα που παίρνει η κυβέρνηση, έναντι της οριακής απώλειας που έχει στην πολιτική της υποστήριξη λόγω του ότι κάποιοι ζημιώνονται από την ακολουθούμενη οικονομική πολιτική.

Οι Magee, Brock and Young (1989), Findlay and Wellisz (1982) και Hillman and Ursprung (1988) αναλύουν το αποτέλεσμα ισορροπίας που προκύπτει από την πολιτική διαδικασία που ακολουθείται για να αποφασιστούν οι οικονομικές πολιτικές μιας χώρας, ως έναν πολιτικό ανταγωνισμό μεταξύ διαφορετικών πολιτικών υποψηφίων. Οι υποψήφιοι γνωστοποιούν τις πολιτικές που θα ακολουθήσουν, εάν εκλεγούν και ακολούθως οι οργανωμένες ομάδες συμφερόντων εκτιμούν τις εναλλακτικές πολιτικές προτάσεις και συνεισφέρουν στον προεκλογικό αγώνα του κόμματος που τους υπόσχεται την μεγαλύτερη ευημερία, ώστε να επηρεάσουν το εκλογικό αποτέλεσμα.

Οι Hillman and Ursprung (1988) και o Das (1986) συμπεριλαμβάνουν στην πολιτική διαδικασία καθορισμού των εμπορικών πολιτικών μιας χώρας και άλλους δυο παίκτες: την αλλοδαπή κυβέρνηση και τις ξένες ομάδες συμφερόντων.

Οι Grossman and Helpman⁵⁷ (1994) υιοθετώντας την προσέγγιση των Stigler, Peltzman και Hillman, αναπτύσσουν ένα υπόδειγμα σε μορφή παιγνίου και εξηγούν την δομή ισορροπίας της προστασίας του εμπορίου, στην οποία οι οργανωμένες ομάδες συμφερόντων, επιδιώκοντας να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους, συνεισφέρουν στον προεκλογικό αγώνα των πολιτικών προσδοκώντας σε μια επικείμενη πολιτική νίκη και έχοντας ως πρωταρχικό στόχο να επηρεάσουν τις αποφάσεις της κυβέρνησης σχετικά με τις επιδοτήσεις και την δασμολογική πολιτική. Από την άλλη πλευρά, η κυβέρνηση μεγιστοποιεί μια σταθμισμένη συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας η οποία εξαρτάται από την οικονομική ευημερία των ψηφοφόρων και τις συνολικές συνεισφορές⁵⁸, που λαμβάνει η κυβέρνηση από τις ομάδες συμφερόντων.

Το υπόδειγμα διαμορφώνεται ως εξής:

Υπάρχει μια μικρή οικονομία, (δηλαδή δεν μπορεί να επηρεάσει τις διεθνείς τιμές), η οποία αποτελείται από κατοίκους με πανομοιότυπες προτιμήσεις αλλά διαφορετικές προικοδοτήσεις. Κάθε καταναλωτής μεγιστοποιεί την εξής συνάρτηση χρησιμότητας:

$$u = x_0 + \sum_{i=1}^n u_i(x_i) \quad (6.1.5)$$

⁵⁷ Οι Grossman and Helpman (1996) χρησιμοποιούν το υπόδειγμα της «προστασίας των πωλήσεων» για να αναλύσουν από πολιτικοοικονομική σκοπιά τις ξένες άμεσες επενδύσεις (foreign direct investments – FDI) και τα κίνητρα που οδηγούν σε αυτές.

⁵⁸ Δεν έχει νόημα οι μεμονωμένοι καταναλωτές να οργανωθούν, να συνεισφέρουν οικονομικά στην προεκλογική εκστρατεία και να δημιουργήσουν ομάδες συμφερόντων κατά της προστασίας του εμπορίου, παρόλο που οι συνολικές απώλειες τους υπερβαίνουν τα κέρδη των παραγωγών. Αυτό συμβαίνει γιατί η εμπορική πολιτική έχει το χαρακτηριστικό του μη αποκλεισμού (non-excludable) ενός δημόσιου αγαθού. Συνεπώς, για κάθε μεμονωμένο μικρό καταναλωτή ενός συγκεκριμένου προϊόντος, η απόφαση να συνεισφέρει οικονομικά στην προεκλογική εκστρατεία του υποψηφίου που είναι υπέρ του ελεύθερου εμπορίου αυτού του προϊόντος έχει τη δομή ενός παιγνίου, γνωστό ως «Δίλημμα του Φυλακισμένου» (“Prisoner’s Dilemma”), στο οποίο κάθε καταναλωτής έχει κυρίαρχη στρατηγική να μην συνεισφέρει οικονομικά στην υποστήριξη του ελεύθερου εμπορίου του συγκεκριμένου προϊόντος.

όπου x_0 η κατανάλωση από το αγαθό 0 που λειτουργεί ως numeraire αγαθό και x_i η κατανάλωση από το αγαθό i, $i = 1, 2, \dots, n$. Οι συναρτήσεις χρησιμότητας $u_i(\cdot)$ και u είναι διαφορίσιμες, συνεχείς και γνησίως κοίλες.

Ορίζουμε:

$$p_i^* = \text{η παγκόσμια τιμή του αγαθού i}$$

$$p_i = \text{η εγχώρια τιμή του αγαθού i}$$

Δεδομένων των πανομοιότυπων προτιμήσεων των καταναλωτών, κάθε καταναλωτής ξοδεύει ένα ποσό E για την κατανάλωση $x_i = d_i(p_i)$ του αγαθού i, $i=1, 2, \dots, n$, όπου $d_i(p_i)$ είναι η συνάρτηση ζήτησης του αγαθού i, που είναι η αντίστροφη της $u'_i(x_i)$ και $x_0 = E - \sum_i p_i d_i(p_i)$ του numeraire αγαθού.

Η έμμεση συνάρτηση χρησιμότητας παίρνει την μορφή

$$V(p, E) = E + s(p) \quad (6.1.6)$$

όπου $p = (p_1, p_2, \dots, p_n)$ είναι το διάνυσμα των εγχώριων τιμών των αγαθών, εκτός του numeraire και $s(p) \equiv \sum_i u_i[d_i(p_i)] - \sum_i p_i d_i(p_i)$ το πλεόνασμα του καταναλωτή.

Τα εργαλεία εμπορικής πολιτικής που έχει στα χέρια της η εκάστοτε κυβέρνηση είναι οι δασμοί και οι επιδοτήσεις. Εάν οι εγχώριες τιμές είναι μικρότερες από τις παγκόσμιες τότε η κυβέρνηση επιδοτεί τις εισαγωγές και φορολογεί τις εξαγωγές, και αντίστροφα.

Τα κατά κεφαλήν καθαρά έσοδα (έσοδα από δασμούς–έξοδα επιδοτήσεων) εκφράζονται από την εξίσωση:

$$\Gamma(\mathbf{p}) = \sum_i (p_i - p_i^*) \left[d_i(p_i) - \frac{1}{N} y_i(p_i) \right] \quad (6.1.7)$$

όπου N το εκλογικό σώμα, $y_i(p_i) = \pi'_i(p_i)$ ⁵⁹ η supply correspondance και $\pi_i(p_i)$ η συνάρτηση κερδών (έχουμε υποθέσει ότι οι μισθοί W είναι ίσοι με τη μονάδα λόγω των σταθερών αποδόσεων κλίμακος (CRS) στην τεχνολογία).

Υποθέτουμε ότι τα κατά κεφαλήν καθαρά έσοδα από δασμούς, $\Gamma(\mathbf{p})$, αναδιανέμονται ομοιόμορφα στους ψηφοφόρους της χώρας. Το εισόδημα του κάθε ψηφοφόρου προέρχεται από μισθούς, κυβερνητικές μεταβιβάσεις και πιθανόν από την ιδιοκτησία κάποιου συγκεκριμένου παραγωγικού συντελεστή που χρησιμοποιείται στην παραγωγική διαδικασία κάποιου από τα $i = 1, 2, \dots, n$ προϊόντα.

Κάθε ομάδα συμφερόντων αντιπροσωπεύει έναν οργανωμένο τομέα παραγωγής i . Η πολιτική συνεισφορά που προσφέρει κάθε ομάδα συμφερόντων εξαρτάται από το διάνυσμα εμπορικής πολιτικής που επιλέγει η κυβέρνηση. Επειδή η χώρα είναι μικρή, οι ομάδες συμφερόντων μπορούν να συσχετίσουν αναλογικά την χρηματοοικονομική συνεισφορά που προτίθενται να δώσουν στην κυβέρνηση με το διάνυσμα των εγχώριων τιμών. Έστω $C_i(\mathbf{p})$ το πρόγραμμα συνεισφοράς της i ομάδας συμφερόντων, το οποίο μεγιστοποιεί την ευημερία των μελών της (εισόδημα + πλεόνασμα καταναλωτή – συνεισφορά). Η από κοινού καθαρή ευημερία των μελών της ομάδας συμφερόντων i εκφράζεται από την εξίσωση $V_i = W_i - C_i$, όπου W_i η από κοινού ευημερία των μελών της i .

$$W_i(\mathbf{p}) \equiv \ell_i + \pi_i(p_i) + \alpha_i N [\Gamma(\mathbf{p}) + s(\mathbf{p})] \quad (6.1.8)$$

⁵⁹ Η σχέση $y_i(p_i) = \pi'_i(p_i)$ είναι το Hotelling's lemma που απαιτεί η συνάρτηση παραγωγής να είναι γηγενής κοιλη, για να έχουμε μοναδικότητα (uniqueness).

όπου ℓ ; η συνολική προσφορά εργασίας των ιδιοκτητών της συγκεκριμένης εισροής που χρησιμοποιείται στην βιομηχανία i και a_i το ποσοστό των ψηφοφόρων που κατέχουν αυτόν τον παραγωγικό συντελεστή.

Είναι ξεκάθαρο ότι, η εκάστοτε κυβέρνηση ενδιαφέρεται για δύο πράγματα: πρώτον, για το συνολικό ποσό των πολιτικών συνεισφορών που της επιτρέπει να χρηματοδοτεί τον προεκλογικό της αγώνα, καθώς και να ικανοποιεί προσωπικές επιθυμίες των πολιτικών της και δεύτερον, για την υψηλή ευημερία των μελών της, αφού αυτή θα της δώσει το εισιτήριο για την επανεκλογή της. Έτσι η αντικειμενική συνάρτηση γραμμικής μορφής της κυβέρνησης είναι η εξής:

$$G = \sum_{i \in L} C_i(p) + \alpha W(p) \quad \alpha \geq 0 \quad (6.1.9)$$

Εναλλακτικά η εξίσωση (6.2.9) μπορεί να γραφεί:

$$\tilde{G} = \alpha_1 \sum_{i \in L} C_i + \alpha_2 \left(W_i - \sum_{i \in L} C_i \right) \quad (6.1.10)$$

για να είναι ευδιάκριτοι οι συντελεστές βαρύτητας που προσδίδει η κυβέρνηση στην οικονομική συνεισφορά των ομάδων συμφερόντων και στην καθαρή συνολική ευημερία των ψηφοφόρων.

$$\text{Ακόμη, } W(p) = \ell + \underbrace{\sum \pi_i(p_i)}_{\substack{\text{συνολική} \\ \text{ευημερία}}} + N[\Gamma(p) + s(p)] \quad (6.1.11)$$

συνολικό	έσοδα	συνολικό
εισόδημα	από την	πλεόνασμα
	δασμολογική	του
		πολιτική
		καταναλωτή

Οι παίκτες (κυβέρνηση και ομάδες συμφερόντων) εμπλέκονται σε ένα μη συνεργατικό ταυτοχρόνων κινήσεων παίγνιο. Στο πρώτο στάδιο του παιγνίου οι ομάδες συμφερόντων επιλέγουν τα προγράμματα πολιτικής

συνεισφοράς στην κυβέρνηση και στο δεύτερο στάδιο η κυβέρνηση αποφασίζει την εμπορική πολιτική που θα ακολουθήσει. Η ισορροπία του παιγνίου είναι ένα σύνολο συναρτήσεων πολιτικής συνεισφοράς, $\{C_i^0(p)\}$, μια για κάθε οργανωμένη ομάδα συμφερόντων, τέτοια ώστε να μεγιστοποιεί την από κοινού ευημερία των μελών κάθε ομάδας, $W_i(p)$, δεδομένων των προγραμμάτων συνεισφοράς που επιλέγονται από τις άλλες ομάδες και της μεγιστοποίησης της αντικειμενικής συνάρτησης της κυβέρνησης, G και ένα διάνυσμα εγχώριων τιμών, r^0 , το οποίο μεγιστοποιεί την αντικειμενική συνάρτηση της κυβέρνησης, G , δεδομένων των προγραμμάτων συνεισφοράς. Κανείς από τους παίκτες δεν έχει κίνητρο να αποκλίνει μονομερώς από την ισορροπία. Αφενός, η ομάδα συμφερόντων δεν μπορεί να αλλάξει το πρόγραμμα συνεισφοράς της, ώστε να κινητοποιήσει την κυβέρνηση να επιλέξει μια άλλη εμπορική πολιτική που θα αποφέρει στα μέλη της ομάδας καθαρή ευημερία και αφετέρου, η κυβέρνηση δεν μπορεί να επωφεληθεί πολιτικά αλλάζοντας την εμπορική πολιτική της, δεδομένων των πολιτικών συνεισφορών που της προσφέρονται.

Το αξιοσημείωτο της εργασίας των Grossman και Helpman είναι το αποτέλεσμα ότι η προστασία της βιομηχανίας είναι τόσο μικρότερη όσο μικρότερος είναι ο λόγος του εγχώριου παραγόμενου προϊόντος της βιομηχανίας προς το καθαρό εμπόριο και όσο μεγαλύτερη είναι η ελαστικότητα ζήτησης για εισαγωγές ή η ελαστικότητα προσφοράς για εξαγωγές.

Επιπλέον, η προστασία όλων των πολιτικά οργανωμένων βιομηχανιών αυξάνεται με την αύξηση του σχετικού συντελεστή βαρύτητας που προσδίδει η κυβέρνηση στις συνεισφορές για την προεκλογική της εκστρατεία έναντι αυτού, που προσδίδει στην ευημερία των ψηφοφόρων και

μειώνεται με την μείωση του ποσοστού των ψηφοφόρων που ανήκουν σε μια οργανωμένη ομάδα συμφερόντων.

Ο Rosendorff (1995, 1996) προσεγγίζει το θέμα της στρατηγικής εμπορικής πολιτικής των εθελούσιων εξαγωγικών περιορισμών (Voluntary export restraints – VERs) ενδογενώς, δηλαδή μέσω ενός πολιτικο-οικονομικού αναλυτικού πλαισίου. Δίνει την εξής απάντηση στο ερώτημα γιατί μια κυβέρνηση, υποκινούμενη από πολιτικά κίνητρα επιλέγει κάποιες φορές να δασμολογεί τις εισαγωγές, ενώ κάποιες άλλες να περιορίζει το εμπόριο μέσω των εθελούσιων εξαγωγικών περιορισμών: μια πολιτικά υποκινούμενη κυβέρνηση επιλέγει να υιοθετήσει την πολιτική των εθελούσιων εξαγωγικών περιορισμών έναντι του άριστου δασμού, όταν το οριακό εκλογικό όφελος που έχει προστατεύοντας τα κέρδη της εγχώριας βιομηχανίας είναι μεγαλύτερο από τα δασμολογικά έσοδα και το πλεόνασμα του καταναλωτή. Επιπλέον, η αλλοδαπή βιομηχανία δεν βλάπτεται από την αλλαγή της εμπορικής πολιτικής της κυβέρνησης, δηλαδή αντί να επιβάλλει δασμούς να εφαρμόσει εθελούσιο περιορισμό των εξαγωγών.

Αναμφισβήτητα, η πολιτική πίεση που δέχεται η κυβέρνηση από τις οργανωμένες ομάδες συμφερόντων που εκπροσωπούν την εγχώρια βιομηχανία, καθώς και οι φιλοδοξίες της κυβέρνησης για την επανεκλογή της είναι καταλυτικοί, προσδιοριστικοί παράγοντες των άριστων εμπορικών πολιτικών. Σε ένα αντιπροσωπευτικό δημοκρατικό πολίτευμα, η κυβέρνηση δεν εκλαμβάνεται ως μια καλοπροαίρετη κυβέρνηση, που έχει μοναδικό στόχο την μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας⁶⁰, αλλά αντιθέτως οι

⁶⁰ Ο Rosendorff για την εξαγωγή της συνάρτησης κοινωνικής ευημερίας που μεγιστοποιεί η κυβέρνηση, χρησιμοποιεί το υπόδειγμα του ατελούς ανταγωνισμού των Brander και Spencer (1984). Η προκύπτουσα συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας είναι η εξής:

πολιτικοί που την συναπαρτίζουν έχουν ως άμεσο στόχο την εκπλήρωση των πολιτικών τους επιθυμιών. Από τη μια πλευρά, οι ψηφοφόροι εκλέγουν αυτούς τους πολιτικούς, οι οποίοι θα ακολουθήσουν αναδιανεμητικές πολιτικές που θα βελτιώνουν το επίπεδο ζωής τους και από την άλλη πλευρά, οι πολιτικοί σταθμίζουν τις αντικρουόμενες επιθυμίες των ποικίλων ψηφοφόρων. Το ενδιαφέρον συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει είναι πως τα σχετικά μεγέθη των αντικρουόμενων εκλογικών περιφερειών προσδιορίζουν το εργαλείο εμπορικής πολιτικής (δασμός ή εθελούσιοι περιορισμοί εξαγωγών) και το μέγεθός του.

Χρησιμοποιεί ένα δυοπάλιο Cournot, στο οποίο οι δυο επιχειρήσεις αποφασίζουν την παραγόμενη ποσότητα του αγαθού, εφόσον η ημεδαπή κυβέρνηση προσδιορίσει τον άριστο δασμό. Αποδεικνύει ότι το μέγεθος του άριστου δασμού $\left(\hat{t} = \frac{x(1-p_s) + sy_s(p-c) + yp_s(s-1)}{-x_s} \right)$ εξαρτάται από το σχετικό μέγεθος της εκλογικής υποστήριξης, που λαμβάνει η κυβέρνηση από αυτούς των οποίων προστατεύει τα βιομηχανικά συμφέροντα. Όσο δριμύτερη είναι η εκλογική πίεση που ασκεί η εγχώρια βιομηχανία στη κυβέρνηση τόσο μεγαλώνει το ύψος του προστατευτικού δασμού \hat{t} , ώσπου να φτάσει μια κριτική τιμή, πέρα της οποίας η άριστη πολιτική της κυβέρνησης είναι ο εθελούσιος περιορισμός των εξαγωγών.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, ο Rosendorff μελετά εάν μπορούν να προκύψουν περαιτέρω εκλογικά κέρδη για μια κυβέρνηση από την άσκηση

$G^s(t) = u(X) - pX + s\pi + tX$, όπου $u(\cdot)$ η subutility συνάρτηση, η οποία είναι παραγωγίσιμη, αύξουσα και κοιλή (η συνάρτηση χρησιμότητας είναι $U = u(X) + m$, όπου X η εγχώρια κατανάλωση του αγαθού και m η κατανάλωση του πυμεραίρε αγαθού), $X=x+y$, όπου x η παραγόμενη ποσότητα του αγαθού από την αλλοδαπή επιχείρηση και y η εγχώρια παραγόμενη ποσότητα. π , τα κέρδη της ημεδαπής επιχείρησης, t ο εισαγωγικός δασμός και $s \geq 0$ ένας συντελεστής βαρύτητας των κερδών της ημεδαπής επιχείρησης, ο οποίος υποδηλώνει την πολιτική πίεση που μπορεί να ασκήσει η επιχείρηση στην κυβέρνηση (σε σχέση με την πίεση που ασκούν οι καταναλωτές).

μη δασμολογικής πολιτικής, χρησιμοποιώντας ένα take-it-or-leave-it παίγνιο παζαρέματος μεταξύ της ημεδαπής κυβέρνησης και της αλλοδαπής επιχείρησης. Η ημεδαπή κυβέρνηση προσφέρει μείωση των δασμών σε αντάλλαγμα της εκούσιας περιστολής των εισαγωγών της αλλοδαπής επιχείρησης. Από τη μεριά της, η αλλοδαπή επιχείρηση θα προβεί σε αυτήν την κίνηση μόνο εάν τα κέρδη της υπερέχουν αυτά που προκύπτουν στην ισορροπία, όταν η εγχώρια κυβέρνηση ακολουθεί δασμολογική πολιτική.

Στο βασικό συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει είναι ότι η στρατηγική εμπορική πολιτική των εθελούσιων εξαγωγών είναι προτιμότερη από την επιβολή του άριστου δασμού και για τους δυο παίκτες του παιγνίου (εγχώρια κυβέρνηση και αλλοδαπή επιχείρηση), εάν ο συντελεστής βαρύτητας (s) των κερδών της προστατευόμενης εγχώριας βιομηχανίας στην αντικειμενική συνάρτηση ευημερίας της κυβέρνησης είναι αρκετά μεγάλος. Μια αρκετά μεγάλη τιμή του συντελεστή s , υποδηλώνει αυξημένα κέρδη για την εγχώρια βιομηχανία, τα οποία υπερσκελίζουν τις απώλειες, εξαιτίας των χαμηλότερων δασμολογικών εσόδων και του χαμηλότερου πλεονάσματος του καταναλωτή.

Στο υπόδειγμα του μέσου ψηφοφόρου και στο μοντέλο της «προστασίας των πωλήσεων» (“protection of sale”) των Grossman και Helpman (1994) οι κυβερνήσεις θεωρούν τις διεθνείς τιμές, p^* σταθερές, ούτως ώστε οι δασμοί να μην αυξάνουν την ευημερία όλων των κοινωνικών ομάδων της χώρας, παρά μόνο των ομάδων συμφερόντων. Όμως τι συμβαίνει στην περίπτωση που οι χώρες είναι μεγάλες και κατά συνέπεια η δασμολογική πολιτική τους επηρεάζει τους διεθνείς όρους εμπορίου;

Οι Bagwell and Staiger (1999, 2002) σε ένα υπόδειγμα δυο χωρών αποδεικνύουν ότι και οι δυο χώρες έχουν κίνητρο να επιβάλλουν δασμούς

υψηλότερους από αυτούς που προκύπτουν στα υποδείγματα του μέσου ψηφοφόρου και της «προστασίας των πωλήσεων», ώστε να βελτιώσουν τους όρους εμπορίου και να αυξήσουν την ευημερία τους. Επιπλέον, δείχνουν ότι ακριβώς αυτό το κίνητρο των μεγάλων χωρών για υψηλότερους δασμούς και περισσότερα δασμολογικά έσοδα, καθιστά εξαιρετικά σημαντικό το ρόλο διεθνών οργανισμών, όπως η ΓΣΔΕ και ο ΠΟΕ, που επιφορτίζονται να περιορίσουν ή να εξαλείψουν αυτήν την χειραγώγηση των όρων εμπορίου.

6.2 Οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση και πολιτικο-οικονομική προσέγγιση του σχηματισμού και διαχωρισμού των χωρών.

H A. Casella (1992) μελετά τα κέρδη που προκύπτουν από τον συντονισμό των νομισματικών πολιτικών, ώστε αυτές να εσωτερικεύουν τις εξωτερικότητες, που προέρχονται από τα διαφορετικά επίπεδα πληθωρισμού των χωρών, που συμμετέχουν στον σχηματισμό ενός συνασπισμού (coalition). Σε αντίθεση με τους Cohen and Wyplotz (1988) και Eichengreen (1990) εξετάζει μεταξύ άλλων και τα θεσμικά χαρακτηριστικά του διεθνή νομισματικού μεσάζοντα. Ακριβέστερα, εξετάζει το πρόβλημα της κατανομής της ισχύς των χωρών, που συμμετέχουν σε μια νομισματική ένωση, εντός μιας κοινής κεντρικής τράπεζας. Ακόμη και μια κεντρική τράπεζα, που είναι ανεξάρτητη από τις εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να

προσδιορίσει την νομισματική πολιτική της ένωσης λαμβάνοντας υπ'όψιν και σταθμίζοντας τις απαιτήσεις των διαφορετικών οικονομιών⁶¹.

Καθοριστικό σημείο αναφοράς της μελέτης της σχέσης μεταξύ του οικονομικού μεγέθους μιας χώρας και της επιρροής της στην συμφωνία συνεργασίας είναι η παρατήρηση της Casella ότι εάν σε μια συμφωνία συνεργασίας η ισχύς μιας χώρας είναι ανάλογη του μεγέθους της, οι μικρές χώρες θα έχουν μικρή επιρροή στις κοινές αποφάσεις και συνεπώς θα περιορίζονται από την συμφωνία, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να εξωτερικεύσουν και να πραγματοποιήσουν τα δικά τους συμφέροντα. Όμως, η ύπαρξη μεγάλης ασυμμετρίας στην κατανομή της ισχύος μεταξύ δυο συνέταιρων χωρών μια ενώσεως δεν είναι δυνατόν να διατηρηθεί, εάν οι μεταβλητές επιλογής (choice variables) των χωρών είναι στρατηγικά υποκατάστata και οι συναρτήσεις αντίδρασης έχουν αρνητική κλίση.

Η Casella χρησιμοποιεί το υπόδειγμα γενικής ισορροπίας δυο ατελώς ανταγωνιστικών οικονομιών του Krugman (1981), που έχει το εξής βιολικό χαρακτηριστικό για τη μελέτη της σχέσης του μεγέθους των χωρών και των ορίων που θέτει η στρατηγική αλληλεπίδραση των νομισματικών πολιτικών στην εφικτή κατανομή της ισχύς: τα εθνικά εισοδήματα παραμετροποιούνται εύκολα και ανεξάρτητα των νομισματικών πολιτικών στην ισορροπία. Σε κάθε χώρα η συνάρτηση χρησιμότητας του καταναλωτή εξαρτάται από την κατανάλωση ενός ιδιωτικού και ενός δημόσιου αγαθού. Το ιδιωτικό αγαθό, το οποίο βρίσκεται σε διάφορες ποικιλίες, παράγεται από εγχώριες και ξένες επιχειρήσεις, ενώ το δημόσιο αγαθό προσφέρεται στους καταναλωτές από την εκάστοτε κυβέρνηση και χρηματοδοτείται από

⁶¹ Το άρθρο της Casella επικεντρώνεται στο εύρος των συντελεστών βιαρύτητας στο άθροισμα των συναρτήσεων απόδοσης (payoff functions) των χωρών και στον προσδιορισμό των παραμέτρων αυτών των συντελεστών.

τον δημόσιο προϋπολογισμό. Η κυβέρνηση αποφασίζει την προσφερόμενη ποσότητα του δημόσιου αγαθού με σκοπό την μεγιστοποίηση της χρησιμότητας των κατοίκων της. Επιπλέον, οι χώρες διαφέρουν στις προικοδοτήσεις, πράγμα που οδηγεί σε διαφορές στο προσφερόμενο επίπεδο του δημόσιου αγαθού και κατά συνέπεια σε διαφοροποιήσεις στην άριστη νομισματική πολιτική.

Όταν οι χώρες ανήκουν σε μια νομισματική ένωση, η ποσότητα του κοινού χρήματος που εγχέεται σε κάθε οικονομία για την χρηματοδότηση του δημόσιου αγαθού, αποφασίζεται από μια διεθνή κεντρική τράπεζα που μεγιστοποιεί το σταθμισμένο άθροισμα των χρησιμοτήτων και κατοίκων κάθε χώρας. Έτσι, εάν υποθέσουμε ότι μια ένωση αποτελείται από δύο χώρες A και B με z_A και z_B μεταβλητές πολιτικής (actions σε ορολογία θεωρίας παιγνίων) των δύο χωρών αντιστοίχως και V η συνάρτηση αποδόσεων που εξαρτάται από τα z_A , z_B και την παράμετρο σ_j με $j=A,B$ τότε έχουμε:

$$V_A = V(z_A, z_B, \sigma_A) \quad (6.1.1\alpha)$$

$$V_B = V(z_B, z_A, \sigma_B) \quad (6.1.1\beta)$$

όπου V εξ' υποθέσεως δυο φορές συνεχής, παραγωγίσιμη και αυστηρά παντού (globally) κοιλη συνάρτηση.

Οι Nash ισορροπίες αυτού του παιγνίου (z_A^*, z_B^*) είναι τα σημεία τομής των δύο συναρτήσεων αντίδρασης.

$$V_A^A(z_A, z_B, \sigma_A) = 0 \quad (6.1.2\alpha)$$

$$V_B^B(z_A, z_B, \sigma_B) = 0 \quad (6.1.2\beta)$$

όπου $V_A^A(\cdot)$ και $V_B^B(\cdot)$ οι μερικές παράγωγοι ως προς z_j , $j=A,B$

Υποθέτουμε ότι υπάρχει τουλάχιστον μια ισορροπία και ότι όλες οι ισορροπίες είναι εσωτερικές. Αφού κάθε χώρα αγνοεί την επίπτωση που έχει η δράση της στην άλλη χώρα, οι ισορροπίες είναι μη αποτελεσματικές. Άριστα κατά Pareto αποτελέσματα μπορούν να προκύψουν με συνεργασία των δυο χωρών, εάν εξουσιοδοτήσουν έναν φορέα (στην περίπτωσή μας την κεντρική τράπεζα) να μεγιστοποιήσει από κοινού το σταθμισμένο άθροισμα των αποδόσεων $W = (2 - \gamma)V_A(.) + \gamma V_B(.)$ (6.1.3)

Στην ισορροπία, που προκύπτει μέσω της συνεργασίας των χωρών, $z_A^{**}(\gamma)$ και $z_B^{**}(\gamma)$ τα οποία είναι συνεχείς συναρτήσεις της παραμέτρου γ , αφού V αυστηρώς κοίλη συνάρτηση, επιλύουν τις εξής συνθήκες:

$$(2 - \gamma)V_A^A(.) + \gamma V_B^A(.) = 0 \quad (6.1.4)$$

$$(2 - \gamma)V_A^B(.) + \gamma V_B^B(.) = 0 \quad (6.1.5)$$

Συνοψίζοντας, η Casella εφάρμοσε το συμπέρασμα ότι η συμμετοχή σε μια συμφωνία συνεργασίας μπορεί να είναι επιζήμια για τον παίκτη που δεν μπορεί να ασκήσει ουσιαστική επιρροή στην διαδικασία λήψης των κοινών αποφάσεων, σε ένα απλό μοντέλο μιας νομισματικής ένωσης, στο οποίο οι χώρες έχουν την δυνατότητα να αποχωρήσουν από αυτήν και να ασκήσουν ανεξάρτητα την νομισματική τους πολιτική. Με το υπόδειγμα που χρησιμοποίησε απέδειξε ότι η μικρή χώρα απαιτεί να έχει μεγαλύτερη επιρροή από αυτήν που της αναλογεί από άποψη μεγέθους, στον σχεδιασμό και στην λήψη αποφάσεων για την κοινή πολιτική.

Ολοκλήρωση και διάλυση των εθνών: μια πολιτικο-οικονομική προσέγγιση

Οι Bolton and Roland (1997) αναλύουν τους οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες που προσδιορίζουν τη διαδικασία της ενοποίησης ή

του διαχωρισμού των δημοκρατικών εθνών. Ξεκινούν την ανάλυσή τους υποθέτοντας ότι η απόφαση για τον διαχωρισμό ενός έθνους λαμβάνεται πλειοψηφικά και ότι ο διαχωρισμός είναι πάντα ανεπιθύμητος από άποψη οικονομικής αποδοτικότητας. Είναι λογικό ότι ένα ενοποιημένο έθνος είναι πιο αποδοτικό από ένα διαχωρισμένο αφού εξασφαλίζεται το ελεύθερο εμπόριο ανάμεσα στις περιφέρειές του, αποφεύγονται το υπέρογκα ποσά για δαπάνες στην άμυνα και στην εφαρμογή των νόμων, που σπαταλά ένα διαχωρισμένο έθνος, και υπάρχει συντονισμός στο θέμα της παροχής δημοσίων αγαθών (π.χ δίκτυα τηλεπικοινωνιών και μεταφοράς). Παρ'όλα αυτά, τα οφέλη μιας ενοποίησης δεν διανέμονται ισομερώς σε όλους τους κατοίκους. Σε κάθε περιφέρεια υπάρχουν χαμένοι και κερδισμένοι από την περιφερειακή ανεξαρτησία. Συνεπώς, το ερώτημα που ανακύπτει είναι εάν υπάρχει μια πλειοψηφία κερδισμένων που υποστηρίζουν την ενοποίηση, τον διαχωρισμό ή την περιφερειακή αυτονομία, δοθέντος του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Οι δυο συγγραφείς προσπαθούν να δώσουν απάντηση στο παραπάνω ερώτημα χρησιμοποιώντας ένα υπόδειγμα, που επικεντρώνεται στις συγκρούσεις των περιφερειών σχετικά με την δημοσιονομική πολιτική, διαμάχες που προέρχονται από διαφορές στη διανομή του εισοδήματος ανάμεσα στις περιφέρειες. Ο ρόλος της κυβέρνησης είναι να αναδιανέμει τα έσοδα που προέρχονται από φόρους, που επιβάλλονται στα εισοδήματα. Ο άριστος φόρος ισορροπίας είναι αυτός που προτιμάται από τον μεσαίου εισοδήματος ψηφοφόρο.

Γενικά, η διανομή του εισοδήματος σε κάθε περιφέρεια δεν είναι πανομοιότυπη και ο μέσος ψηφοφόρος σε κάθε περιφέρεια δεν έχει τις ίδιες προτιμήσεις σχετικά με το ύψος του φορολογικού συντελεστή. Έτσι, ο

φόρος της ενώσεως στην ισορροπία δεν θα συμπίπτει με τον φόρο, που επιλέγεται από την πλειοψηφία σε κάθε περιφέρεια. Σε ένα ενοποιημένο έθνος οι περιφέρειες δεν έχουν πλήρη ελευθερία στην επιλογή των φορολογικών πολιτικών τους. Αντίθετα, ο διαχωρισμός ενός έθνους απαλλάσσει τις περιφέρειες από διάφορους θεσμικούς περιορισμούς και επιτρέπει οι φορολογικές πολιτικές των περιφερειών να συγκλίνουν με τις επιθυμίες της πλειοψηφίας των ψηφοφόρων κάθε περιφέρειας. Κατά συνέπεια, οι ψηφοφόροι κάθε περιφέρειας πρέπει να σταθμίζουν τα οφέλη στην αποδοτικότητα από μια ένωση με τα οφέλη του να έχουν μια κυβέρνηση, της οποίας η αναδιανεμητική πολιτική να συμβαδίζει με τις προτιμήσεις της πλειοψηφίας της περιφέρειας (διαχωρισμός ενός έθνους). Επίσης, οι ψηφοφόροι κάθε περιφέρειας πρέπει να συνυπολογίζουν το κόστος που προκύπτει εξαιτίας της απώλειας του ελέγχου στην διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων.

Οι Bolton και Roland ισχυρίζονται ότι υπάρχουν τρεις σημαντικοί παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση διαχωρισμού ενός έθνους:

- α) ένας πολιτικός παράγοντας, που προκύπτει από διαφορές στην διανομή του εισοδήματος ανάμεσα στις περιφέρειες
- β) οι απώλειες στην αποδοτικότητα εξαιτίας του διαχωρισμού
- γ) ένας φορολογικός παράγοντας, που ανακύπτει όταν υπάρχουν διαφορές στο κατά κεφαλήν εισόδημα των περιφερειών

Τέλος, καταλήγουν σε δύο βασικά συμπεράσματα:

- Πρώτον, όταν οι διανομές των εισοδημάτων διαφέρουν ανάμεσα στις περιφέρειες και τα κέρδη, σε όρους αποδοτικότητας, από μια ενοποίηση

είναι μικρά τότε ο διαχωρισμός ενός έθνους προκύπτει ως αποτέλεσμα ισορροπίας.

- Δεύτερον, τα κίνητρα για τον διαχωρισμό ενός έθνους παύουν να υφίστανται όταν υπάρχει τέλεια μετακίνηση όλων των συντελεστών παραγωγής. Οι περιοχές καταλήγουν να θέτουν τους ίδιους φορολογικούς συντελεστές στην ισορροπία και να έχουν το ίδιο κατά κεφαλήν εισόδημα, που συμπίπτει με το εισόδημα του μέσου ψηφοφόρου.

Οι Alesina and Spolaore (1997) με τη βοήθεια ενός πολιτικο-οικονομικού μοντέλου απαντούν σε ερωτήματα που αφορούν τον αριθμό και το μέγεθος των χωρών. Ο σχηματισμός μιας χώρας προκύπτει ως αποτέλεσμα της στάθμισης μεταξύ των ωφελειών μιας μεγάλης χώρας και του κόστους, λόγω της ετερογένειας⁶² που συναντάται σε ένα πολυάριθμο πληθυσμό. Τα οφέλη που προκύπτουν από μια μεγάλη χώρα είναι τα εξής:

- i) Το κατά κεφαλήν κόστος των μη-ανταγωνιστικών⁶³ (nonrival) δημόσιων αγαθών μειώνεται με τον αριθμό των ανθρώπων, που το χρηματοδοτούν, μέσω της φορολογίας. Επίσης, το κατά κεφαλήν κόστος των δημοσίων αγαθών μειώνεται με την αύξηση του μεγέθους του πληθυσμού.
- ii) Η έκθεση στον κίνδυνο απρόσμενων διαταραχών είναι μικρότερη για μια μεγάλη χώρα και λιγότερα κοστοβόρα, σε σύγκριση με μια μικρή. Επί παραδείγματι, εάν υπάρξει μια αρνητική οικονομική διαταραχή σε

⁶² Η ετερογένεια (heterogeneity) σε ένα πληθυσμό αναφέρεται σε πολιτισμικές και γλωσσικές διαφοροποιήσεις, θρησκευτικές ιδιαιτερότητες, αλλά και σε διαφορές στις προτιμήσεις των ατόμων αναφορικά με τη δημιοւνομική και νομισματική πολιτική μιας χώρας.

⁶³ Μη ανταγωνιστικά αγαθά είναι εκείνα που έχουν την ιδιότητα η χρήση τους από ένα άτομο ή μια επιχείρηση να μην περιορίζει την χρήση τους από κάποιο άλλο άτομο ή επιχείρηση.

μια περιφέρεια μιας μεγάλης χώρας, αυτή θα αντισταθμιστεί μέσω των μεταβιβαστικών πληρωμών από την υπόλοιπη χώρα.

- iii) Υπάρχει θετική συσχέτιση του μεγέθους μιας χώρας και του μεγέθους της αγοράς της.

Οι Alesina και Spolaore μελετώντας την σχέση που υπάρχει ανάμεσα σα στον αριθμό των χωρών σε κατάσταση ισορροπίας, στον εκδημοκρατισμό και στην οικονομική ολοκλήρωσή τους, καταλήγουν στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Πρώτον, η εισαγωγή και καθιέρωση δημοκρατικού πολιτεύματος και αρχών σε μια χώρα θα οδηγήσει στην απόσχιση και την ανεξαρτητοποίησή της. Άλλωστε, παρατηρείται το φαινόμενο της ύπαρξης πολύ λιγότερων χωρών στον μη δημοκρατικό κόσμο από ότι στον δημοκρατικό.
- Δεύτερον, η δημοκρατική διαδικασία οδηγεί σε έναν μη αποδοτικό μεγάλο αριθμό χωρών στην ισορροπία. Ουσιαστικά, οι χώρες που δημιουργούνται μέσω δημοκρατικών διαδικασιών είναι περισσότερες από αυτές που δημιουργούνται, μέσω ενός κεντρικού σχεδιαστή (social planner) που μεγιστοποιεί την παγκόσμια μέση χρησιμότητα. Είναι αδύνατον να επιβληθούν σχέδια αναδιανομής των εισοδημάτων, σύμφωνα με τον πλειοψηφικό κανόνα, τα οποία να μπορούν να διατηρήσουν τον αποδοτικό αριθμό των χωρών.

- Τρίτον, ο σταθερός αριθμός⁶⁴ των χωρών στην ισορροπία αυξάνεται με την αύξηση της διεθνούς οικονομικής ολοκλήρωσης.

Άνωρρηστηρά, δύναται να δηλώσουμε πως υπόσχεταις ανέκαθεν τους υποστημένους αλλά η απέραντη στην πλημμύρη των κατέβασην μιας χώρας καθίντια είναι η βάσιση της λαγκάδεμας επιμερίζεις. Έγινε ίστορις υπενθυμίσιό δια τη γιατρότητα των χωρών στην κατάσταση αυτήρκευτης από την αποτομή των διεθνώς εργοριτών αποτελεί το παλτόριο της αύξησης αριθμότητας των σπουδών. Όμως, ταύτιζε σημαντική διάμορφωση τις το εδώ δύο κρίσιμα να παραπλανηθούν περιορισμοί: στα διεθνή πλέοντα (έπουν τους πειθαρχούς τους αριστοκρατίας) ή, δύναται απαραίτητο να τις χώρας να περιμένουν εξήντης παλαιότερον την εμπορική τάσην και ανταποενέργειαν οι παραγόντες των πλεονεκτημάτων φτιαγμού. Σίγουρα, έπειτα από τη δέσποιντη μάστιγα, η ανοίστικη και προστηρική στάση της Παγκόσμιας Οργανώσεως Ήπειρού (WTO), δίνεις αυτός πιοτριώντας στην άνορεκτη της Γεωπόνικής Συμμόδιας Διοικής και Εμπορίου (GATT). Εξαρέστεις από τη νομολογία της GATT, ποντιαρική για τη φιλοξενούμενη του εργορίτη αποτέλεσμαν οι μοναδικές φυσικούς και κονταίνοντες δικαίωμα της προτεραιοτικής εμπορίας στην περιφέρεια (τις αναπτυξιακές ανίδιμες και ζήντες ελαφρύτερες συναδλήσεις).

Η παραδοσιακή αγάλματη της Βαριάς των πλεονεκτών επέδωσε με αράχτη και αγγελιανή εργασία του Viner (1950) μεθόπονητό ότι, η πολιτική θνησης είναι και αποτελεί άνα θήμα για την λαγκάδεμα πολιτικού πλεονεκτησίας των εργορίτων, μπορεί να απογεγραφεί σε μέλισση της ποιητικής των χωρών-μελών της και του παρόλον-κόσμου, σεν επιφυλάξεις στην παραδοσιακή αγάλματη της Βαριάς των πλεονεκτών. Την παραδοσιακή πολιτική της Βαριάς των πλεονεκτών.

⁶⁴ Σύμφωνα με ένα πόρισμα της προτάσεως 5 των Alesina και Spolaore ο σταθερός αριθμός των χωρών είναι μεγαλύτερος από τον αποδοτικό αριθμό των χωρών. Ο αποδοτικός αριθμός των χωρών δεν είναι κατ'ανάγκη σταθερός. Ισχύει $N^* \leq \tilde{N}$ πάντα και $N^* < \tilde{N}$ για $\tilde{N} > 4$, όπου N^* ο αποδοτικός αριθμός των χωρών και \tilde{N} ο σταθερός αριθμός των χωρών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αναμφισβήτητα, ένα από τα ζητήματα που απασχολούσε ανέκαθεν τους οικονομολόγους είναι η αύξηση της ευημερίας των κατοίκων μιας χώρας καθώς και η βελτίωση της παγκόσμιας ευημερίας. Έγινε από νωρίς αντίληπτό ότι η μετάβαση των χωρών από την κατάσταση αυτάρκειας στην κατάσταση του διεθνούς εμπορίου αποτελεί το εφαλτήριο για την αύξηση αμφότερων των ευημεριών. Όμως, υπήρξε σημαντική διαφωνία για το εάν θα πρέπει να επιβάλλονται περιορισμοί στο διεθνές εμπόριο (άποψη των οπαδών του προστατευτισμού) ή εάν είναι επωφελέστερο για τις χώρες να υπάρχει πλήρης απελευθέρωση του εμπορίου (άποψη που ενστερνίζονται οι οπαδοί του ελεύθερου εμπορίου). Σήμερα, επικρατεί η δεύτερη άποψη, η οποία αποτελεί και πρωταρχικό στόχο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (WTO), όπως αυτός αποτυπώνεται στην νομολογία της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT). Εξαιρέσεις από τη νομολογία της GATT, αναφορικά με τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου αποτελούν οι μορφές οικονομικής ενοποίησης, όπως είναι οι προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες (τελωνειακές ενώσεις και ζώνες ελευθέρων συναλλαγών).

Η παραδοσιακή ανάλυση της θεωρίας των τελωνειακών ενώσεων με πρώτη και σημαντική εργασία του Viner (1950) αποδεικνύει ότι, η τελωνειακή ένωση εάν και αποτελεί ένα βήμα για την παγκόσμια απελευθέρωση του εμπορίου, μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ευημερίας των χωρών-μελών της και του υπόλοιπου κόσμου, εάν κυριαρχούν οι δυνάμεις εκτροπής του εμπορίου. Την ανεπάρκεια της θεωρίας του Viner, ο οποίος παρέλειψε να διερευνήσει τις επιδράσεις στην κατανάλωση, που έχει μια μεταβολή στις τιμές των προϊόντων εξαιτίας του σχηματισμού μιας

τελωνειακής ένωσης κάλυψε η θεωρία της δεύτερης καλύτερης επιλογής. Επίσης, αποδείχθηκε ότι η εκτροπή του εμπορίου δεν οδηγεί απαραίτητα σε μείωση της ευημερίας, αφού υπάρχει πιθανότητα οι εισαγωγές να αυξηθούν λόγω των χαμηλότερων δασμών.

Με τη βοήθεια της θεωρίας παιγνίων συνεργασίας (cooperative game theory) αποδείχθηκε πώς ο σχηματισμός μιας τελωνειακής ένωσης μπορεί να αποτελεί ισορροπία υπό την απουσία μεταβιβαστικών πληρωμών ακόμη και εάν τα κράτη-μέλη της είναι σε χειρότερη θέση σε σχέση με το ελεύθερο εμπόριο. Ακόμη, αποδείχθηκε ότι δεν είναι πάντα επωφελές για μια χώρα-μέλος της τελωνειακής ένωσης να είναι η κυρίαρχη, ιδιαίτερα όταν η αποδοτική από άποψη κόστους χώρα σχηματίσει τελωνειακή ένωση με μια λιγότερο αποδοτική χώρα, τότε μπορεί και τα δύο μέλη να βρεθούν σε καλύτερη θέση εάν η πιο «ισχυρή» χώρα επιφορτιστεί με την ιδιότητα της κυρίαρχης.

Αυτό το συμπέρασμα, της εργασίας του Gatsios (1987) αποτελεί την κινητήριο δύναμη στην σημαντική βιβλιογραφία, αναφορικά με την εξουσιοδότηση της εξωτερικής δασμολογικής πολιτικής της τελωνειακής ένωσης σε ένα από τα κράτη μέλη της (delegation). Με θεμελιώδη τα άρθρα του Gatsios and Karp (1991, 1995), τα συμπεράσματα των οποίων βρίσκουν πολλαπλή εφαρμογή σε διάφορες επιστήμες, σχετικά με την εκχώρηση της αρμοδιότητας άσκησης της κοινής εμπορικής πολιτικής της τελωνειακής ένωσης στην πιο επιθετική (“aggressive”) χώρα.

Επιπλέον, σχετικά με τη σταθερότητα των δομών των περιφερειακών ομάδων εμπορίου αποδείχθηκε ότι οι μεγάλες ενώσεις είναι πιο σταθερές από τις μικρότερες και ότι υπάρχει αστάθεια σε μια συμμετρική δομή τελωνειακής ένωσης. Η πλήρης τελωνειακή ένωση, που ισοδυναμεί με

παγκόσμια ευημερία είναι αποτέλεσμα ισορροπίας υπό τον κανόνα του “Open Regionalism”, ενώ υπό τον κανόνα του “Unanimous Regionalism” όχι.

Από άποψη οικονομικής ολοκλήρωσης και ευημερίας είναι πιο ωφέλιμο για μια χώρα να συνάπτει προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες με χώρες που εμπορεύεται ήδη αλλά και με όμορες χώρες, έστω και εάν ο αρχικός όγκος εμπορίου είναι μικρός. Ακόμη, αποδεικνύεται ότι σε μια μικρή τελωνειακή ένωση η οποία δεν μπορεί να επηρεάσει τους διεθνείς όρους εμπορίου, δεν αποτελεί άριστη εμπορική πολιτική η πλήρης κατάργηση των δασμών ανάμεσα στις χώρες-μέλη της.

Αναμφίβολα, ένα σημαντικό θέμα είναι πώς οι προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες επηρεάζουν την παγκόσμια ευημερία. Μια από τις σημαντικότερες εργασίες επί του θέματος είναι αυτή των Kemp and Wan (1979), οι οποίοι αποδεικνύουν ότι μια αντισταθμιστική τελωνειακή ένωση, δηλαδή μια ένωση που δεν επηρεάζει το εμπόριο με τις χώρες-μέλη της, έχει τη δυνατότητα να αυξήσει την παγκόσμια ευημερία. Υπήρξαν διάφορες προσπάθειες βελτίωσης εμπλουτισμού και επέκτασης αυτής της πρότασης, όπως αυτής του Krugman (1991), ο οποίος σε ένα υπόδειγμα περιφερειακών ομάδων εμπορίου απέδειξε ότι η παγκόσμια ευημερία βαίνει μειούμενη έως ότου παγκοσμίως υπάρξουν τρεις εμπορικές ομάδες χωρών και έπειτα αυξάνεται, ώσπου γίνεται μέγιστη στην περίπτωση του ελεύθερου παγκόσμιου εμπορίου.

Ενδιαφέροντα συμπεράσματα προκύπτουν από την σύγκριση της τελωνειακής ένωσης με την ζώνη ελευθέρων συναλλαγών, αναφορικά με το ύψος του εξωτερικού δασμού που θέτουν και το ύψος της ευημερίας που απολαμβάνουν οι χώρες-μέλη της. Εάν οι χώρες-μέλη είναι συμμετρικές

(επιλέγουν τους ίδιους εξωτερικούς δασμούς υπό το καθεστώς της ΖΕΣ), τότε η ομάδα συμφερόντων θα επιλέξει έναν χαμηλότερο (κοινό) εξωτερικό δασμό υπό το καθεστώς της τελωνειακής ένωσης σε σχέση με το καθεστώς της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών και η ευημερία της θα είναι υψηλότερη υπό το καθεστώς της τελωνειακής ένωσης. Περίπου το ίδιο συμβαίνει, εάν οι χώρες είναι ασύμμετρες, με τη μόνη διαφορά ότι, είναι αμφίβολο εάν ο χαμηλότερος δασμός που επιλέγει η τελωνειακή ένωση είναι χαμηλότερος από τον χαμηλότερο εσωτερικό δασμό της ζώνης ελευθέρων συναλλαγών.

Περνώντας στην σύγκριση μεταξύ των περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών και των πολυμερών εμπορικών συμφωνιών, με εξέχουσα την εργασία του Bhagwati (1993), αποδεικνύεται ότι η παγκόσμια ευημερία που επιτυγχάνεται υπό τη διαδικασία της πολυμερούς εμπορικής συμφωνίας είναι μικρότερη από την αντίστοιχη υπό το καθεστώς της προτιμησιακής εμπορικής συμφωνίας, που μπορεί να οδηγήσει σε πολυμερή απελευθέρωση του εμπορίου, εξαιτίας του προβλήματος του «δωρεάν επιβάτη» (free-rider), που υπάρχει στην πολυμερή εμπορική συμφωνία.

Επιπλέον, ο Levy (1997) αναπτύσσοντας ένα πολιτικοοικονομικό υπόδειγμα, αποδεικνύει ότι μια προτιμησιακή εμπορική συμφωνία μπορεί να είναι εφαλτήριο ή τροχοπέδη για τη δημιουργία μιας πολυμερούς εμπορικής συμφωνίας, υπό κάποιες συνθήκες.

Αναφορικά με την πολιτικοοικονομική ανάλυση της εμπορικής πολιτικής, κρίνονται ιδιαίτερης σημασίας τα υποδείγματα του «μέσου ψηφοφόρου» του Mayer (1984) και της «προστασίας των πωλήσεων» των Grossman and Helpman (1994), στα οποία αποδεικνύεται μεταξύ άλλων ότι η δασμολογική πολιτική δεν αυξάνει την ευημερία όλων των κοινωνικών ομάδων, παρά μόνο της ομάδας συμφερόντων (διεθνείς τιμές σταθερές).

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο διαχωρισμός ενός έθνους προκύπτει, από πολιτικοοικονομική άποψη, ως αποτέλεσμα ισορροπίας όταν υπάρχει άνιση διανομή των εισοδημάτων ανάμεσα στις περιφέρειες, ατελής μετακίνηση παραγωγικών συντελεστών και τα κέρδη από μια ενοποίηση είναι μικρά. Ακόμη, ο αριθμός και το μέγεθος των χωρών, προκύπτει ως αποτέλεσμα της στάθμισης μεταξύ των ωφελειών μιας μεγάλης χώρας και του κόστους, λόγω της ετερογένειας που συναντάται σε έναν πολυάριθμο πληθυσμό.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι η παρούσα εργασία δεν ασχολείται με τη μελέτη των μεταβολών των όρων εμπορίων και της ευημερίας που μπορεί να υπάρχουν σε μια προτιμησιακή εμπορική συμφωνία όταν οι χώρες-μέλη της εμπορεύονται υπηρεσίες. Επίσης, δεν ασχολείται με την διεθνή μετακίνηση παραγωγικών συντελεστών στα πλαίσια προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών, αφού κάτι τέτοιο αφορά ανώτερες μορφές οικονομικής ενοποίησης και δεν γίνεται επισταμένη βιβλιογραφική επισκόπηση, αναφορικά με τις εμπειρικές μελέτες των επιπτώσεων που έχει η σύναψη μιας προτιμησιακής εμπορικής συμφωνίας στην παγκόσμια ευημερία και σε αυτήν των χωρών-μελών της.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Key Provisions of the GATT Agreement Preamble

Recognizing that their relations in the field of trade and economic endeavour should be conducted with a view to raising standards of living, ensuring full employment and a large and steadily growing volume of real income and effective demand, developing the full use of the resources of the world and expanding the production and exchange of goods.

Being desirous of contributing to these objectives by entering into reciprocal and mutually advantageous arrangements directed to the substantial reduction of tariffs and other barriers to trade and to the elimination of discriminatory treatment in international commerce.

Have through their Representatives agreed as follows:

ARTICLE I

General Most-Favoured-Nation Treatment

1. With respect to customs duties . . . and with respect to all rules and formalities in connection with importation and exportation . . . any advantage, favour, privilege or immunity granted by any contracting party to any product originating in or destined for any other country shall be accorded immediately and unconditionally to the like product originating in or destined for the territories of all other contracting parties . . .

ARTICLE III

National Treatment on Internal Taxation and Regulation

1. The contracting parties recognize that internal taxes and other internal charges, and laws, regulations and requirements affecting the internal sale . . . should not be applied to imported or domestic products so as to afford protection to domestic production . . .

ARTICLE VI

Anti-dumping and Countervailing Duties

1. The contracting parties recognize that dumping, by which products of one country are introduced into the commerce of another country at less than the normal value of the products, is to be condemned if it causes or threatens material injury to an established industry. . . [A] product is to be considered . . . less than its normal value, if the price of the product exported from one country to another
 - a. is less than the comparable price . . . for the like product when destined for consumption in the exporting country, or,
 - b. in the absence of such domestic price, is less than either
- 1) the highest comparable price for the like product for export to any third country in the ordinary course of trade, or

- 2) the cost of production of the product in the country of origin plus a reasonable addition for selling cost and profit . . .

ARTICLE X

Publication and Administration of Trade Regulations

1. Laws, regulations, judicial decisions and administrative rulings of general application, made effective by any contracting party, pertaining to the classification or the valuation of products for customs purposes, or to rates of duty, taxes or other charges, or to requirements, restrictions or prohibitions on imports or exports or on the transfer of payments therefore . . . shall be published promptly in such a manner as to enable governments and traders to become acquainted with them. . . . The provisions of this paragraph shall not require any contracting party to disclose confidential information which would impede law enforcement or otherwise be contrary to the public interest or would prejudice the legitimate commercial interests of particular enterprises, public or private.

ARTICLE XI

General Elimination of Quantitative Restrictions

1. No prohibitions or restrictions other than duties, taxes or other charges, whether made effective through quotas, import or export licenses or other measures, shall be instituted or maintained by any contracting party on the importation of any product of the territory of any other contracting party or on the exportation or sale for export of any product destined for the territory of any other contracting party . . .

ARTICLE XVI

Subsidies

1. If any contracting party grants or maintains any subsidy, including any form of income or price support, which operates directly or indirectly to increase exports of any product from, or to reduce imports of any product into, its territory, it shall notify the contracting parties in writing of the extent and nature of the subsidization, of the estimated effect of the subsidization on the quantity of the affected product or products imported into or exported from its territory and of the circumstances making subsidization necessary. In any case in which it is determined that serious prejudice to the interests of any other contracting party is caused or threatened by any such subsidization, the contracting party granting the subsidy shall, upon request, discuss with the other contracting party . . . the possibility of limiting the subsidization.

ARTICLE XVII

Restrictions to Safeguard the Balance of Payments

1. Notwithstanding the provisions of paragraph 1 of Article XI, any contracting party, in order to safeguard its external financial position and its balance of payments, may restrict the quantity or value of merchandise permitted to be imported.

ARTICLE XIX

Emergency Action on Imports of Particular Products

1. (a) If, as a result of unforeseen developments and of the effect of the obligations incurred by a contracting party under this Agreement, including tariff concessions, any product is being imported into the territory of that contracting party in such increased quantities and under such conditions as to cause or threaten serious injury to domestic producers in that territory of like or directly competitive products, the contracting party shall be free, in respect of such product, and to the extent and for such time as may be necessary to prevent or remedy such injury, to suspend the obligation in whole or in part or to withdraw or modify the concession . . .

ARTICLE XXIV

Territorial Application—Frontier Traffic—Customs Unions and Free-Trade Areas

4. The contracting parties recognize the desirability of increasing freedom of trade by the development, through voluntary agreements, of closer integration between the economies of the countries party to such agreements. They also recognize that the purpose of a customs union or of a free-trade area should be to facilitate trade between the constituent territories and not to raise barriers to the trade of other contracting parties with such territories.
5. Accordingly, the provisions of this Agreement shall not prevent [the formation of customs unions and free-trade areas, provided that]
 - (a) . . . the duties [with outside parties] shall not on the whole be higher or more restrictive than the general incidence of the duties . . . prior to the formation . . .

Source: Yoffie and Gomes-Casseres 1994, pp. 420–22.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Abrego, L., R. Riezman and J. Whalley (2003) "How Often Are Propositions on the Effects of Customs Unions Theoretical Curiosa and When Should They Guide Policy?", NBER Working Papers 8304. (Revision of earlier version entitled "Propositions on the Effect of Regional Trade Agreements: Blending Theory and Numerical Simulation", 1999.)

Alesina, A., and D. Rodrik. (1994). Distributive Politics and Economic Growth, *Quarterly Journal of Economics* 109:465-90.

Alesina, A., and E. Spolaroe. (1997). "On the number and size of nations," *Quarterly Journal of Economics* 112, 1026-1056.

Bagwell, K. and R. Staiger. The economics of the world trading system, 2002, MIT Press.

Bagwell, K. and R.W. Staiger, 1999, An economic theory of the GATT, *American Economic Review* 89, 215-248.

Bagwell, K. and Staiger, R. W. (1998). "Will preferential agreements undermine the multilateral trading system?", *Economic Journal*, vol. 108(449), pp. 1162-82.

Baldwin, R. (1995). "A domino theory of regionalism," in *Expanding membership of the European Union*. R. Baldwin, P. Haaparnata, and J. Kiander, eds. Cambridge, U. Press.

Berglas, E., 1979, Preferential trading theory: The n commodity case, *Journal of Political Economy* 87, 315-331

Bhagwati, A. Papagariya, and T. Srinivasan. Lectures on international trade, second edition, 1998, MIN Press.

Bhagwati, J., D. Greenaway, and A. Panagariya. (1998). "Trading preferentially: Theory and policy," *Economic Journal* 108, 1128-1148.

Bhagwati, J., P. Krishna, and A. Papagariya, eds. *Trading blocks: Alternative approaches to analyzing preferential trading agreements*, 1999, MIT Press.

Bhagwati, J., 1993, *Regionalism and multilateralism: an overview* , in (Melo and Panagariya eds.)

Bloch, Francis, "Sequential Formation of Coalitions with Fixed Payoff Division", Mimeo, Brown University, 1992.

Bloch, F., 1992, Sequential formation of coalitions with fixed payoff division (Brown University) mimeo.

Bloch, F. (1996), "Sequential Formation of Coalitions with Fixed Payoff Division and Externalities," *Games Econ. Behav.* 14, 90-123.

Bolton, P., and G. Roland (1997). "The break up of nations," *Quarterly Journal of Economics* 112, 1057-1090.

Bond, E., and C. Syropoulos. (1996). "The size of trading blocs, market power and world welfare effects," *Journal of International Economics* 40, 411-437.

Brander, J. A., and B. J. Spencer. 1985. Export subsidies and international market share. *Journal of International Economics* 18:83-100.

Brander, J. A., and Krugman, P. (1983): "A Reciprocal Dumping Model of International Trade", *Journal of International Economics* 11:1-14.

Burridge, J., J. DePater, G. Myers, and A. Sengupta (1997). "A coalition formation approach to equilibrium federations and trading blocs," *American Economic review* 87, 940-956.

Cassela, A. (1992). "Participation in a currency union," *American Economic Review* 82, 847-863.

Cohen, Daniel and Wyplosz, Charles, "The European Monetary Union: An Agnostic Evaluation," unpublished manuscript presented at the Broodings Institution / CEPR Conference on Macroeconomic Policies in an Interdependent World, Washington, DC, December 1988.

Corden, W. M. (1972), "Economies of Scale and Customs Union Theory", *Journal of Political Economy*, 80(3), 465-75.

Corden, W., 1976, Customs union theory and nonuniformity of tariffs, *Journal of International Economics* 6, 99-106

Das, Satya P. 1986, "Foreign lobbying and the political economy of protection," Department of Economics, University of Wisconsin-Milwaukee.

Deardorff, A. and R. Stern, 1994, Multilateral trade negotiations and preferential trading arrangements, in A. Deardorff and R. Stern, eds., *Analytical and negotiating issues in the global trading system*(University of Michigan Press, Ann Arbor

Eichengreen, Barry, "One Money for Europe? Lessons from the U.S. Currency Union," *Economic Policy*, April 1990, 5, 119-86.

Ethier, W. L., 1988, *Modern international economics*, Second edition (Norton, New York).

Feenstra, R., *Advanced International Trade*, Princeton and Oxford, Princeton University Press, 2004

Findlay, R. W., and S. H. Wellisz, 1982, Endogenous tariffs, the political economy of trade restrictions, welfare. In J. Bhagwati, ed. *Import Competition and Response*. Chicago: University of Chicago Press.

Findlay, R., and A. Panagariya, "Political Economy Analysis of Free Trade Areas and Customs Unions," unpublished manuscript, 1994.

Findlay, R., and S. Wellisz, "Endogenous Tariffs, the Political Economy of Trade Restrictions, and Welfare," in J. Bhagwati, ed. *Import Competition and Response*, National Bureau of Economic Research (Chicago, IL: University of Chicago Press, 1982)

Gatsios, K., 1987, Customs Unions and the Core: A Reciprocal Dumping Model, Cambridge Economic Theory Discussion Paper 119

Gatsios, K., and L. Karp. (1995). "Delegation in a general equilibrium model of customs unions," *European Economic review* 39, 319-333.

Gatsios, K., and L.Karp. (1991). "Delegation games in customs unions," *Review of Economics Studies* 58, 391-397.

Gehrels, F. (1956-57). "Customs unions from a single-country viewpoint," *Review of Economic Studies*, 24, 61-64

Goto, J. and K. Hamada, 1994, Economic integration and the welfare of those who are left behind: an Asian perspective (Yale, University) mimeo.

Grandmont, J. M. And D. McFadden, 1972, "A technical note on classical gains from trade," *Journal of International Economics* 2, 109-125

Grinols, E., 1981, An extension of the Kemp-Wan theorem on the formation of customs unions, *Journal of International Economics* 11, 259-266

Grossman, G., and E. Helpman. (1994). "Protection for sale," *American Economic Review* 84, 835-850.

Grossman, G., and E. Helpman. (1995b). "The politics of free trade agreements," *American Economic Review* 85, 667-690.

Grossman, G. and E. Helpman (1996). "Foreign Investment with Endogenous Protection." In Robert C. Feenstra, Gene M. Grossman and Douglas A. Irwin, eds., *The Political Economy of Trade Policy. Papers in Honor of J. Bhagwati*. Cambridge. MIT Press.

Grossman, G., and K. Rogoff, eds. *Handbook of International Economics*, vol 3, Amsterdam: North Holland (and in particular pp. 1567-1644).

Hart, S. and M. Kurz, 1983, Endogenous formation of coalitions, *Econometrica*, Vol. 51, 1047-1064

Hillman, Arye and Ursprung, Heinrich W. "Domestic Politics, Foreign Interests, and International Trade Policy." *American Economic Review*, September 1988, 78(4), pp. 729-45.

Hillman, Arye L. "Declining Industries and Political – Support Protectionist Motives.", *American Economic Review*, December 1982, 72(5), pp. 1180-87.

· The political economy of protection. Chur: Harwood, 1989.

Johnson, H. G. (1953), "Optimum Tariffs and Retaliation", *Review of Economic Studies*, 21 142-53.

Johnson, H. G. (1958), "The Gains from Free Trade with Europe: An Estimate", *Manchester School*, 26, 247-55.

Johnson, H. G. (1960): "The Economic Theory of Customs Union", *Pakistan Economic Journal* 10: 14-32 (also in *Money, Trade and Growth*, Harvard University Press, 1962, 46-62)

Kemp, M., and H. Van. (1976). "An elementary proposition concerning the formation of customs unions," *Journal of International Economics* 6, 96-97.

Kemp, M.C., 1964, The Pure Theory of International Trade, Prentice Hall, Englewood Cliffs. N.J.

· and K. Shimomoura, 2001, A second elementary proposition concerning the formation of customs unions, *Japanese Economic Review* 52, 64-69

Keenan, J. And R. Reizman, 1984, Do big countries win tariff wars?, Mimeo., University of Iowa, College of Business Administration, Working paper No 84-33.

Kennan, J., and R. Reizman. (1990). "Optimal tariff equilibria with customs unions," *Canadian Journal of Economics* 23, 70-83

Kose, M. and R. Riezman, 2003, Small Countries and Preferential Trade Agreements: How Severe is the Innocent Bystander Problem? , *Pacific Economic Review*

Krishna, P. (1998). "Regionalism and multilateralism: A political economy approach," *Quarterly Journal of Economics* 113, 227-251.

Krugman, P., 1991, The Move Toward Free Trade Zones in Policy Implications of Trade and Currency Zones:A Symposium sponsored by the Federal Reserve Bank of Kansas city: Federal Reserve Bank of Kansas city, 7-41

Krugman, P., "Is Bilateralism Bad?" in E. Helpman and A. Razin, eds., *International Trade and Trade Policy*, Cambridge: MIT Press, 1991

Kuga, J. (1973): "Tariff Retaliation and Policy Equilibrium", *Journal of International Economics* 3: 351-366.

Levy, P. (1997). "A political-economic analysis of free trade arrangements," *American Economic Review* 87, 506-519.

Lipsey, R. (1957). "The theory of customs unions: Trade diversion and welfare," *Economica* 24, 40-46.

Lipsey, R. and K. Lancaster (1956-57). "The general theory of the second best," *Review of Economic Studies* 24, 11-32.

Lipsey, R., 1970, The theory of customs unions: A general equilibrium analysis(Weidenfelt and Nicolson, London)

Llyod, P., 1982, 3x3 Theory of Customs Unions, *Journal of International Economics* 12, 41-63

Magee, Stephen P.; Brock, William A. and Young, Leslie. *Black hole tariffs and endogenous policy theory: Political economy in general equilibrium*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.

Mas-Colell, A., Whinston, M., Green, J., *Microeconomic Theory*, New York, Oxford University Press, 1995

Mayer, W. 1981, Theoretical considerations on negotiated tariff adjustments, *Oxford Economic Papers* 33, 135-153

Mayer, W. 1984, Endogenous tariff formation. *American Economic Review* 74:970-85.

McMillan, J., McKann, E., 1981, Welfare Effects in Customs Unions, *The Economic Journal* 91, 697-703

Meade, J. (1955). *The theory of customs unions*, Amsterdam: North-Holland.

Melatos, M. and A. Woodland, 2003, Pareto Optimal Delegation in Customs Unions, School of Economics and Political Science CB807 , University of Sydney

Mitra, D. (1999). "Endogenous Lobby Formation and Endogenous Protection: A Long-Run Model of Trade Policy Determination." *American Economic Review* 89:1116-34.

Myerson, R., 1977, Graphs and cooperation in games, *Math. Operations Res.* 2 , 225-229

Nordström, H., 1993, Customs Unions, Regional Trading Blocks and Welfare, Institute for International Economic Studies, S-106 91 Stockholm

Ozga, S. A. (1955), "An Essay in the Theory of Tariffs," *Journal of Political Economy* 63, 489-499.

Panagariya, A. (1996). "The free trade area of the Americas: Good for Latin America?," *World Economy* 19, 485-515.

Panagariya, A. (2000). "Preferential trade liberalization: The traditional theory and new developments," *Journal of Economic Literature* XXXVIII, 287-331.

Panagariya, A. and R. Findlay The Political Economy of Trade Policy, papers in honour of Bhagwati J.,ed. By Feenstra, Grossman ,Irwin, Cambridge: MIT Press, 1996, ch.13

Panagariya, Arvind and Dani Rodrik, 1993, Political economy arguments for a uniform tariff, *International economic Review* 34:685-704.

Peltzman, S., "Toward a More General Theory of Regulation," *Journal of Law and Economics*, XVIII (1976), 211-248.

Perroni, C., and J. Whalley, 2000, The New Regionalism: Trade Liberalization or Insurance? , Canadian Journal of Economics, 33(1), 1-24

Qin, C-Z. (1996). "Endogenous formation of cooperation structures," *Journal of Economic Theory* 69, 218-226.

Raimondos-Møller, P., Woodland, A.,2001, A Note on Two Elementary Propositions on Customs Unions, Discussion Paper 2325

Ray, D. and Vohra, R. (1994), "Equilibrium Binding Agreements," unpublished manuscript, Brown University.

Richardson, M., 1993, Endogenous protection and trade diversion, *Journal of International Economics* 34, 309-324

Richardson, M., 1994, Why a free trade area? The tariff also rises. *Economics and Politics* 6:79-95.

Richardson, M., 1995, On the interpretation of Kemp-Wan theorem, *Oxford Economic Papers* 33, 135-153

Richardson, M., 1995, Tariff revenue competition in a free trade area, *European Economic Review* 39, 1429-1437

Riezman, R., 1979, A 3x3 model of custom unions, *Journal of International Economics* 9, 341-354

Riezman, R., 1982, Tariff retaliation from a strategic viewpoint, *Southern Economic Journal*, 48 (3), January, 583-593

Riezman, R. (1985). "Customs unions and the core," *Journal of International Economics* 19, 355-366.

Rosendorff, B., 1995, Tariffs, imperfect competition and the median voter, USC-Economics

Rosendorff, B., 1996, Voluntary export restraints and bargaining in The Political Economy of Trade Policy, papers in honour of Bhagwati J., Feenstra, Grossman ,Irwin, The MIT Press Cambridge, Massachoussets London, 1996

Stigler, George J. "The Theory of Economic Regulation." *Bell Journal of Economics*, Spring 1971, 2(1), pp. 359-65.

Syropoulos, C. (2002) "On Tariff Preferences And Delegation Decisions In Customs Unions: A Heckscher-Ohlin Approach", *Economic Journal*, 112 (481), 625-648.

Syropoulos, C. (2003) "Rules for the Disposition of Tariff Revenues and the Determination of Common External Tariffs in Customs Unions", *Journal of International Economics*, forthcoming.

Turunen-Red, A. and A.D. Woodland, 1991, Strict Pareto-improving multilateral reforms of tariffs, *Econometrica* 59, 1127-1152

Vanek, J. (1965): *General Equilibrium of International Discrimination* (Harvard University Press).

Vlaege, J. -M. (1982), "A Customs Union Between Spain and the EEC", *European Economic Review*, 18, 345-68.

Viner, J. (1950). *The customs union issue*, NY: Carnegie Endowment for International Peace.

von Neumann, J. and O. Morgenstern, *Theory of games and economic behaviour*, 2nd Ed., Princeton, NJ: Princeton University Press, 1944

Wonnacott, P., Wonnacott, R., 1981, Is Unilateral Tariff Reduction Preferable to a Custom Union? The Curious Case of the Missing Foreign Tariffs, *American Economic Review*, 71(4), 704-714

Yi, S., 1997, Stable Coalition Structures with Externalities, *Games and Economic Behavior* 20, 201-237

Yi, S.-S., and Shin, H. (1995), "Endogenous Formation of Coalitions in Oligopoly," Dartmouth College Department of Economics WP No. 95-2.

Yi, S-S. (1996). "Endogenous formation of customs unions under imperfect competition: Open regionalism is good," *Journal of International Economics* 41, 153-177.

